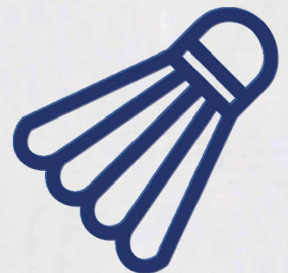

BUURT SPORT COACH.

NR. 8

EEN LEVEN LANG LEREN

Wist je dat...

... het aantal buurtsportcoaches, combinatiefunctionarissen en cultuurcoaches inmiddels meer dan 6.000 bedraagt en zeker 5.000 daarvan actief zijn binnen het werkveld sport en bewegen?

... de maatschappelijke opbrengsten van sport en bewegen 2,70 keer zo hoog zijn als de kosten?

... de opdrachtgever van de buurtsportcoach steeds vaker het sociaal domein is?

... de knelpunten en oplossingen die de sportsector zelf ziet ten aanzien van de huidige werking van de sportarbeidsmarkt, zijn verwoord in de in 2021 opgestelde Human Capital Agenda Sport en Bewegen?

... gemeenten graag zien dat buurtsportcoaches zich rond het thema bewegen in de openbare ruimte bekwamen?

... de Landelijke Academie Buurtsportcoaches in een nauwe samenwerking tussen onderwijs, werkgevers, gemeenten en buurtsportcoaches voorziet?

... er een kennisbehoefte bij cultuurcoaches ligt over wat andere partijen in het sociale domein precies doen en hoe er samengewerkt kan worden, bijvoorbeeld met buurtsportcoaches?

... er steeds meer kwetsbare ouderen met (beweeg) problematiek komen maar het aantal mensen dat aan deze doelgroep lesgeeft, de komende jaren afneemt?

... het aanbod opleidingen en scholingen voor buurtsportcoaches gestaag groeit, hetgeen bij de groei naar volwassenheid van het vak buurtsportcoach past?

De sleutel tot een actiever en gezonder Nederland!

Van bewegen voel je je beter. Of je nu een ommetje door de buurt maakt of een sportwedstrijd speelt. Sporten en bewegen geeft energie, is gezond en vaak ook nog een sociale activiteit.

Dat weten jullie buurtsportcoaches als geen ander. Jullie motiveren leerlingen al op de basisschool om te beginnen met sporten. Van zelfstandig gymles geven tot leerlingen of ouders doorverwijzen naar sportmogelijkheden in de gemeente. En jullie inspireren sportclubs hun aanbod uit te breiden of helpen hen bij het opleiden van vrijwilligers. Kortom: jullie zijn de sleutel tot een gezonder Nederland!

Toch beweegt meer dan de helft van de Nederlanders niet voldoende en weten sommige doelgroepen de weg naar de sportvereniging nog altijd niet te vinden. Terwijl sport en bewegen voor iedereen zo vanzelfsprekend zou moeten zijn als andere dagelijkse dingen, zoals boodschappen doen.

Daarom hebben we in de Beweegalliantie afgesproken dat sport en beweging in 2040 een vanzelfsprekend onderdeel moet zijn in het leven van iedere Nederlander. Ook geven wij een vervolg aan het Sportakkoord. We investeren in méér professionals, zodat we het aanbod beter kunnen toespitsen op de verschillende wensen en behoeften. Ook zetten we ons extra hard in om kwetsbare doelgroepen, zoals ouderen of mensen met een beperking, te laten bewegen. En ondersteunen we mensen met lage inkomens financieel, omdat sporten voor hen soms simpelweg te duur is.

Een mooie uitdaging, maar ook een verantwoordelijkheid waar we jullie hulp hard bij nodig hebben. Dit vraagt van jullie om nóg meer verbinding te leggen met andere organisaties in de wijk. Om niet alleen basisschoolleerlingen te enthousiasmeren om meer te bewegen, maar ook samen te werken met het ouderencentrum in de wijk om ouderen wat vaker de deur uit te laten gaan. Om niet alleen voor jongeren een voetbalwedstrijd te organiseren, maar ook op de kinderopvang al spelenderwijs met de peuters te bewegen.

We vinden het daarom extra belangrijk dat jullie ook zelf blijven leren en ontwikkelen. Zodat jullie plezier houden in je werk. En opgewassen zijn tegen alle nieuwe uitdagingen. In dit magazine vinden jullie tricks en tips die jullie gaan helpen bij jullie belangrijke werk.

FOTOS: MARTIJN BEEKMAN

*Conny Helder
Minister voor Langdurige Zorg en Sport*

*Maarten van Ooijen
Staatssecretaris van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Wij hopen dat jullie er inspiratie uit halen en je samen met ons willen blijven inzetten voor een nog sportiever en gezonder Nederland!

inhoud

03 De sleutel tot een actiever en gezonder Nederland!
Voorwoord minister voor Langdurige Zorg en Sport
Conny Helder en staatssecretaris van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport Maarten van Ooijen

06 Blijf leergierig, blijf gretig!
▶ Inleiding

12 Beroepsgroep buurtsportcoaches ook op
opleidingsgebied steeds volwassener
▶ Aanbod opleidingen en scholingen groeit gestaag

19 'Hoe Dan?'
▶ Column Ferenc van Damme

20 "Trainers hebben behoefte aan praktische tips"
▶ Portret Wessel Beuk

22 Betere werking sportarbeidsmarkt is ook
goed voor de buurtsportcoach
▶ Human Capital Agenda

28 "Samen het hogere doel bereiken"
▶ Portret Kristina Odenhamm

30 Buurtsportcoach en opleidingsaanbod
doorlopend 'in progress'
▶ Landelijke Academie Buurtsportcoaches

36 Verbreding doelgroepen vergt meer leren van elkaar
▶ De buurtsportcoach is geen schaap met vijf poten
42 "Verschil maken op kleine en grote schaal"

14

22

42

▶ Jessie en Tanja bundelen krachten als 'makelaars' in Hengelo

46 Vóóraf bepalen wat je wil, áchteraf meten
▶ Monitoring en evaluatie steeds belangrijker

52 Wat is de waarde van sporten en bewegen?
▶ SROI

56 Volop innovaties in het opleidingsaanbod
▶ Ontwikkeling & vernieuwing

62 "Buurtsportcoaches doen meer dan lekker in een trainingspak met een balletje de wijk in"
▶ Portret Martijn Gommeren

64 Leren doe je niet alleen op school
▶ Leren van elkaar

70 De buurtsportcoach als strategische verbinder
▶ Strategisch verbindende rol

72 "Buurtsportwerkers van het begin zijn uitgegroeid tot verbinders"
▶ Buurtsportcoach van het eerste uur

76 Van Verbinder naar Verbindelaar
▶ Column René van den Burg & Wilco Huisman

78 Senioren in Stede Broec bewegen weer dankzij F.I.T.
▶ Buurtsportcoach en adviseur lokale sport vullen elkaar goed aan

56

64

78

colofon

Uitgave van
Vereniging Sport en Gemeenten

In het kader van
Brede Regeling Combinatiefuncties

In samenwerking met
Kenniscentrum Sport en Bewegen,
NOC*NSF, LKCA en
Wij Buurtsportcoaches

Hoofredactie
Kim Michielsen

Redactie
Ingrid Wijnjens, Sanne Bode, Sanne
Weijsschedé, Lonneke Schijvens, Jan de
Groot, Marian van Miert, Claudia Marinelli,
Brigitte Musters, Andrea van Lieshout en
Joost de Jong (eindredactie)

Met ondersteuning van
Wikke van Stam

Realisatie
Arko Sports Media
Wiersedreef 7
3433 ZX Nieuwegein
Tel 030 707 30 00
info@sportsmedia.nl
www.sportsmedia.nl

Fotografie
Martijn Beekman, Ronald Buitenhuis,
Gymfolio.app, Jeroen Korstanje, LKCA/
Lilian van Rooij, Shutterstock, Theo Smit

Teksten
Jeroen Kuypers, Sandra van Maanen,
Eddy Veerman, Leon Janssen Lok, Tessa
de Wekker, Ad Hoogendam, Wikke van
Stam, Eva Heijnen

Ontwerp/DTP
Emma Struijs, Home of the brave
www.homeofthebrave.nl

Drukwerk
PreVision
www.pre-vision.nl

© 2022 Arko Sports Media
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand of
openbaar gemaakt in enige vorm of op
enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, in fotokopie of anderszins
gereproduceerd door middel van
boekdruk, foto-offset, fotokopie, microfilm
of welke andere methode dan ook, zonder
schriftelijke toestemming van de uitgever.

lijf leergierig, blijf gretig!

Waar vroeger een vakdiploma baanzekerheid voor het leven betekende – zo zwart/wit lag het niet maar werd wel verondersteld – klinkt nu het advies: blijf leergierig, blijf gretig vooral! Met altijd dat open vizier voor de ontwikkelingen binnen jouw vakgebied. En ook voor trends en bewegingen in branches of onder doelgroepen waarmee je (samen)werkt. *By the way*: zie daarbij ook jouw kansen op het gebied van persoonlijke ontwikkeling niet over het hoofd! Buurtsportcoachmagazine 2022 gaat over ontwikkelingen in het vak van buurtsportcoaches. En vooral: wat betekent het, een leven lang leren?

📖 SANDA VAN MAANEN

Advies aan elke buurtsportcoach: Drie professionals uit heel verschillende werkvelden hebben daar zo hun ideeën over. Organisatieadviseur en grondlegger van de Back2Basicis-methode Berend Rubingh bijvoorbeeld, vertrouwt op onze leergierigheid. Dat noemt hij een basisbehoefte van ieder mens. “Zolang je ervoor openstaat, kun je van alles en iedereen iets leren”, zegt hij. Ronald Klomp, voorzitter van de MBO Raad, heeft het over ontwikkelingen binnen het vakgebied en zoomt in op het functiebouwwerk, het raamwerk waarin niveaus van A tot en met D even eenvoudig als exact aangeven op welk competentieniveau iemand functioneert. “Dat is fijn voor buurtsportcoaches, voor werkgevers, maar ook voor het beroeps onderwijs. Dat kan, omdat duidelijk is welke eisen bij een specifiek profiel horen, onderwijs aanbieden dat perfect aansluit.”

Ook Bianca Boender, directeur You!nG en voorzitter BVJong, de beroepsvereniging

van kinder- en jongerenwerkers, pleit voor een doorlopende ontwikkeling binnen de beroepsgroep. En vooral op persoonlijke ontwikkeling. “Er zijn genoeg mooie methodes die je kunt inzetten maar wie met kinderen werkt, moet zich vooral realiseren dat de beste methode zij/hijzelf is. Jij bent de methode, het is jouw persoonlijkheid waarmee je het verschil maakt voor kinderen en jongeren.”

Berend Rubingh, organisatieadviseur en grondlegger van de Back2Basicis-methode

“Het oude concept van op school een vak leren voor een beroep, met het diploma solliciteren en vervolgens de rest van je leven dat vak gebaseerd op die opleiding uitoefenen, bestaat niet meer. Dat past niet meer bij deze tijd. Wat je vandaag leert, is morgen alweer verouderd.

De basis is: je moet voortdurend leren om wendbaar te zijn, mee te bewegen op

Berend Rubingh

wat de veranderende arbeidsmarkt van je vraagt. Gelukkig is leren een van de basisbehoeftes van de mens.

Leren in een onderwijssetting is één, maar er zijn meer manieren om te leren. Zodra willen leren de grondhouding is, zul je ervaren dat ook gesprekken bij de koffieautomaat, filmpjes die je ziet op YouTube of bijvoorbeeld ontmoetingen met anderen

“Wat je vandaag leert, is morgen alweer verouderd”

Berend Rubingh

kennis opleveren. Met andere woorden: als je ervoor openstaat kun je van alles en iedereen iets leren!

Er wordt nog wel eens gezegd dat leren op latere leeftijd moeilijker is. Dat is een misvatting die vooral te maken heeft met dat we denken dat we al zoveel weten. We stappen dan in de valkuil dat we alles proberen te plaatsen in eerdere ervaringen en dat resulteert in een houding van ‘dat weet ik al’ of ‘dat heb ik al eens eerder gedaan’. Jammer, daarmee sluit je ook heel veel nieuwe kennis en inzichten uit. Een kind doet dat niet, dat is vanuit de kern nieuwsgierig naar al het nieuwe.

Iedereen zou nieuwsgierig moeten blijven naar nieuwe kennis. Buurtsportcoaches ook. Zij worden geconfronteerd met een beroep dat in ontwikkeling is, maar ook

“Je moet voortdurend leren om wendbaar te zijn, mee te bewegen op wat de veranderende arbeidsmarkt van je vraagt”

Berend Rubingh

met een sportwereld die inmiddels heel anders is georganiseerd en functioneert. Er wordt steeds meer buiten de verenigingen en in andere contexten gesport en het beleidsterrein is verder verbreed. Grote uitdaging is bij te blijven in dat extreem veranderende vakgebied. Dat begint bij jezelf regelmatig een spiegel voor te houden, te reflecteren, en daar dan mee aan de slag gaan. Dit is een kenmerkende eigenschap van elke professional, waarbij de basishouding van buurtsportcoaches erop gericht is je voortdurend verder te willen ontwikkelen. Het mooie is dat zoiets veel oplevert, door te blijven leren zie en kun je steeds meer.

In de sport zitten onze eigen ervaringen ons nog wel eens in de weg om te leren. Iedereen heeft vaak hele emotionele en intense ervaringen in de sport. Gevaar is dan dat we die ervaring meenemen naar andere situaties in onze beroepspraktijk, waarvan we denken dat die er net zo uitziet als onze ‘N=1 ervaring’. Dat is vaak niet zo. Dat vraagt van de buurtsportcoach vooral veel inlevingsvermogen en een open mind naar iedere nieuwe situatie. De wijze waarop je leert, zit naar mijn idee dus vooral in je grondhouding: willen leren, in plaats van het stramien van alleen

het volgen van nieuwe cursussen en opleidingen die anderen je aanbieden, meer naar actieve regie op je eigen leerproces. De wereld verandert en blijft veranderen. Mijn tip: stel jezelf wat vaker de simpele vraag: wat leer ik hiervan?"

**Ronald Klomp, voorzitter
CIOS Nederland,
directeur CIOS Zuidwest
Nederland en voorzitter
MBO Raad Marktsegment en
Onderwijscluster Sport en
Bewegen**

"Een leven lang leren is in het onderwijs een leven lang ontwikkelen. Die kleine nuance wil ik toch meegeven. Als je naar buurtsportcoaches kijkt, naar hoe sport in het verleden werd aangeboden en welke rol zij inmiddels vervullen, is dit hét voorbeeld van hoe je progressie in sport en bewegen vormgeeft. Het vakgebied buurtsportcoach beschikt namelijk als eerste over een functiebouwwerk, een raamwerk waarin niveaus van A tot en met D even eenvoudig als exact aangeven op welk competentieniveau iemand functioneert. Dat is fijn voor buurtsportcoaches zelf, voor werkgevers, maar ook voor het beroepsonderwijs. Dat laatste kan, omdat duidelijk is welke eisen bij een specifiek profiel horen, onderwijs aanbieden dat perfect aansluit. Ik zou willen dat van zoveel duidelijkheid elke andere beroepsgroep, denk bijvoorbeeld aan leefstijlcoaches, zou mogen profiteren. Dat moet ook kunnen, naar mijn idee.

Werken met profielen maakt dat buurtsportcoaches die een stap in hun carrière willen maken, meteen zien aan welke competenties ze bij een volgend niveau moeten voldoen. Van die duidelijkheid profiteert ook de werkgever. Gebrek aan loopbaanperspectief is een probleem binnen de sport. Vaak beginnen jongeren

**“Als je naar
buurtsportcoaches kijkt,
is dit hét voorbeeld
van hoe je progressie
in sport en bewegen
vormgeeft”**

Ronald Klomp

Ronald Klomp

Bianca Boender

“Wie met kinderen werkt, moet zich vooral realiseren dat de beste methode zij-/hijzelf is. Jij bent de methode, het is jouw persoonlijkheid waarmee je het verschil maakt voor kinderen en jongeren”

Bianca Boender

vol enthousiasme na hun opleiding aan een baan in de sport om daar, vanwege gebrek aan perspectief, te snel mee te stoppen. Dan realiseren ze zich rond hun 30ste dat ze het plafond van hun carrière al bereikt hebben terwijl de wil om door

te groeien, zich te ontwikkelen, nog lang niet tot stilstand is gekomen. Gevolg is dat getalenteerde mensen hun geluk in andere sectoren zoeken. Vertrek van kwaliteit kun je stoppen door mensen perspectief te bieden, inzicht in groeimogelijkheden

te geven en onderwijs dat daarop aansluit. De rol van de buurtsportcoach is onmisbaar, kijk eens hoeveel fte's er binnen dit vak inmiddels zijn! Het sport- en beweegonderwijs kan niet meer zonder hen. Hun rol als verbindende factor binnen de georganiseerde sport blijft achter, helaas. Behalve bij gemeenten die er in slagen de randvoorwaarden goed te regelen. Op die plekken zie je dat de buurtsportcoach veel bereikt. Kijk maar eens naar good practices in Roosendaal, Goes en Dordrecht. Ik ben optimistisch, ik weet waar we vandaan komen en waar we inmiddels staan. Er is enorme vooruitgang geboekt.

Ik ben betrokken bij het initiatief van VWS om een Human Capital Agenda (HCA) op te zetten waarbinnen alle stakeholders in sport en bewegen samenwerken. Dat is een belangrijke stap. In samenspraak met vertegenwoordigers van mbo en hbo praten we door over visie op functies, visie op opleiden en doorlopende leerlijnen. Een van die lijnen is samenwerken binnen sectoren. Want als het om preventie, zorg en sociaal domein gaat, is er nog een wereld te winnen, komt de rol van de buurtsportcoach nog niet tot zijn recht. Met wie maak je afspraken, op welk niveau van professionaliteit beweeg je je? Die ambitie moet geformuleerd worden. Qua structuur en financiering is het opleidingsaanbod voor buurtsportcoaches al goed georganiseerd, op het gebied van samenwerking met overige sectoren liggen nog uitdagingen.”

Bianca Boender, directeur You!nG en voorzitter BVJong, de beroepsvereniging van kinder- en jongerenwerkers

“Jongerenwerkers en buurtsportcoaches werken op veel plekken in Nederland samen, soms zitten ze zelfs in een team en overlappen werkzaamheden gericht op de doelgroep elkaar. Om meer eenduidigheid te krijgen welke competenties kinder- en

“Als je niet up-to-date bent als professional, prikt een kind daar zo doorheen”

Bianca Boender

jongerenwerkers nodig hebben om hun werk goed neer te zetten, hebben wij een competentieprofiel geschreven, met daarbij een matrix die inzichtelijke maakt op welk gebied professionals zichzelf kunnen ontwikkelen, hoe ze hun vakbekwaamheid kunnen vergroten.

Sport is van grote waarde in de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Iedere professional die met deze doelgroep werkt, doet dat met passie. De een werkt als buurtsportcoach binnen de gemeente, de ander is als jongerenwerker in dienst bij een welzijnsorganisatie. Ze versterken elkaar, maar soms werkt het ook verwarrend, is het onduidelijk welke competenties precies nodig zijn om met deze doelgroepen (kinderen en jongeren in dit geval) te werken, iets bij te dragen aan die zo belangrijke fase in het leven van jonge mensen. Het is een voorrecht een tijdje mee te lopen in deze cruciale periode van ontwikkeling van een kind. In die periode kun je van positieve invloed zijn. Daar moet elke buurtsportcoach die met kinderen en jongeren werkt zich van bewust zijn.

Om die reden moet de beroepsgroep zich

blijven ontwikkelen. Persoonlijk ontwikkelen vooral. Want natuurlijk zijn er mooie methodes die je kunt inzetten. Maar wie met kinderen werkt, moet zich vooral realiseren dat de beste methode zij-/hijzelf is. Jij bent de methode, het is jouw persoonlijkheid waarmee je het verschil maakt voor kinderen en jongeren. Om die reden kun je niet blijven hangen in wat je ooit op school leerde, maar moet je je blijven ontwikkelen. Alles draait om een professionele beroepshouding, ofwel jouw motivatie om met vakbekwaamheid, innovaties en ontwikkelingen binnen dit vakgebied bezig te blijven. Want ontwikkelingen in de leef- en beleefwereld van kinderen en jongeren gaan nu eenmaal razendsnel. Als je niet up-to-date bent als professional, prikt een kind daar zo doorheen.

Zorg dat je een goed beeld krijgt van je competenties, kijk waar je goed in bent en wat je nodig hebt om nog beter in je vak te worden, je te ontwikkelen. Daarbij kan bijvoorbeeld onze matrix een hulpmiddel zijn. Is je basishouding goed, sluit

jouw vakbekwaamheid nog aan bij de beroepsontwikkelingen? En ben je bedreven in het ontwikkelen van een goed netwerk waardoor je de leef- en beleefwerelden van jouw doelgroepen kunt verbinden? Ontwikkeling is niet per definitie een nieuwe opleiding of cursus, je kunt je ook op andere manieren ontwikkelen, bijvoorbeeld door je te verdiepen in waar kinderen en jongeren mee bezig zijn, vooral online. Among Us, Jachtseizoen, Snapchat? Wat doen ze, wat heeft hen allemaal zo te pakken? En is zoiets misschien te vertalen naar fysieke uitdaging? Mis je als professional aansluiting op wat de doelgroep bezighoudt, dan is connectie bijna onmogelijk.

Elke professional, of je nu buurtsportcoach of jongerenwerker bent, moet weten dat persoonlijke en beroepsmatige vakbekwaamheid altijd in ontwikkeling horen te zijn. In het belang van kinderen en jongeren waarmee je werkt en dus in jouw belang.” ■

Beroepsgroep buurtsport- coaches ook op opleidingsgebied steeds volwassener

Aanbod opleidingen en scholingen groeit gestaag

Waar de buurtsportcoach in de beginjaren nog vooral moest teren op eigen inzichten en 'learning by doing', zijn er inmiddels volop mogelijkheden om kennis en kunde op peil te brengen en te houden. Een bekend voorbeeld is de opleiding tot clubkadercoach, maar het scholingsaanbod in z'n algemeenheid groeit gestaag, en dat past natuurlijk prima bij de groei naar volwassenheid van het vak buurtsportcoach. Vanzelfsprekend zijn ook hogescholen als de Haagse Hogeschool en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) in hun opleiding Sportkunde steeds actiever met het inspringen op de behoefte aan scholing van buurtsportcoaches. LEON JANSSEN LOK

Toen begin 2019 gestart werd met het proeftuinproject clubkadercoaching, had niemand kunnen denken of hopen dat het begrip clubkadercoach zo'n vlucht zou nemen. Destijds viel de verbreding van de buurtsportcoach-regeling samen met het besef dat een 'clubkadercoach' uitstekend professionele ondersteuning zou bieden bij het versterken van trainers op pedagogisch-didactisch vlak. Het bleek een gouden greep te zijn om buurtsportcoaches op deze manier in te zetten, want inmiddels is een groot aantal gemeenten bezig met clubkadercoaching.

Herijking scholing clubkadercoach

NOC*NSF pakte in 2019 de regie bij de uitrol van het traject clubkadercoaching en dat doet het nog steeds. Momenteel wordt er een stand van zaken opgemaakt, vertelt Remco Haring, projectleider van de sportkoepel en al jaren actief in de wereld van sportopleidingen. "Clubkadercoaching groeit snel en het is zaak dat we blijven aansluiten op ontwikkelingen in de praktijk. Daarom kijken we nu samen met de sportbonden, gemeenten en met clubkadercoaches zelf wat nu het profiel van die

clubkadercoach is. Er zijn er inmiddels veel en ze werken heel divers, moeten we daar de opleiding op aanpassen? Het grote succes is in ieder geval vooral het besef dat begeleiding van trainers en coaches, of van kader in het algemeen, heel belangrijk is."

Procesbegeleider

Dat kan Casper van Dam, clubkadercoach in Harderwijk, alleen maar bevestigen. Van Dam is werkzaam bij GA! Harderwijk, een samenwerking van werkgevers van sport- en cultuurprofessionals, waarbij GA staat voor Gezond Actief. Van Dam deed buurt-

“Clubkadercoaching groeit snel en het is zaak dat we blijven aansluiten op ontwikkelingen in de praktijk”

Remco Haring (NOC*NSF)

“Door het bieden van goede begeleiding aan trainers ervaren ze meer plezier aan het geven van training. En dat verhoogt het sportplezier bij spelers”

Stefan Vingerhoets (clubkadercoach Eindhoven Sport)

Casper van Dam

straatwerk, gaf lessen in het bewegingsonderwijs en werd vervolgens bredeschoolcoördinator. “Ik vond het leuk om collega’s van ons beweegteam te coachen en vanuit het lokaal sportakkoord rolde ik in de zomer van 2021 in het clubkadercoachtraject. Ik leerde er vooral dat je als clubkadercoach een procesbegeleider bent. Je bent geen expert, biedt geen sporttechni-

hij als professional beter in staat was om bepaalde deuren te openen, zoals die naar de sportbond. “Bij de volleybalvereniging, waar ik al startte vlak nadat ik aan mijn opleiding of training tot clubkadercoach was begonnen, heeft dat bijvoorbeeld geleid tot de aanstelling van een paar parttime professionele krachten.”

“Een clubkadercoach zorgt ervoor dat mensen zich in korte tijd beter gaan voelen voor een groep en dus betere trainingen kunnen gaan geven”

Casper van Dam (clubkadercoach GA! Harderwijk)

sche ondersteuning, maar je hebt een signalerende rol. Je leerde de vraag achter de vraag op te halen.” Van Dam merkte dat

Betere trainingen

“Je bent als clubkadercoach in eerste instantie natuurlijk een buitenstaander en je

moet sociaal zijn om dit werk goed te kunnen doen. Je moet lastige gesprekken kunnen voeren met mensen die echt heel anders tegen iets aankijken dan jij. Het leuke vind ik vooral dat je echt in de vereniging komt. Dan zie je bijvoorbeeld dat trainers moeite hebben met het gedrag van pubers en dan is het mooi als je kunt concluderen én bewerkstelligen dat de trainingen anders moeten.” Van Dam is nu nog de enige clubkadercoach bij GA! Harderwijk, maar hij hoopt dat dat over een tijdje niet meer zo is. “Sportverenigingen zijn zó afhankelijk van vrijwilligers. Als ze geen professionaliseringsslag gaan maken, dan gaan ze het heel moeilijk krijgen. Een clubkadercoach zorgt ervoor dat mensen zich in korte tijd beter gaan voelen voor een groep en dus betere trainingen kunnen gaan geven. Het wordt steeds bekender in Harderwijk, dus ik verwacht ook wel dat het gaat groeien. Ik zou het wél prettig vinden als ik eens zou kunnen sparren met een clubkadercoach die hetzelfde werk doet, die bij eenzelfde soort vereniging aan de slag is.”

Pedagogisch-didactisch

Dat laatste vindt ook Stefan Vingerhoets van Eindhoven Sport, ook een buurtsportcoach die clubkadercoach werd. In Eindhoven was hij onder andere betrokken bij de opzet van ‘vitality clubs’ voor 55-plussers en naschools aanbod voor middelbare scholieren. Sinds een tijdje is hij actief als clubkadercoach bij (tot nu toe) twee voetbalclubs, nadat hij de opleiding tot clubkadercoach doorliep. “In de opleiding lag de nadruk echt op het pedagogisch-didactische aspect en ik merk in de praktijk dat je je ook echt ondersteunend moet opstellen en moet proberen om andere inzichten te geven.” Dat is niet altijd eenvoudig. “De komst van een clubkadercoach is meestal een initiatief van het bestuur. Trainers denken vaak: ‘We doen het toch goed? Wat komt die Stefan hier eigenlijk doen?’ Terwijl ik soms zie hoe je een training anders kunt invullen of beter kunt voorbereiden. Ik vind dat het bieden van goede begeleiding aan trainers ervoor zorgt dat trainers meer plezier ervaren aan het geven van

training. En dat verhoogt het sportplezier bij spelers waardoor zij langer aan de club verbonden zullen blijven.”

Interne structuur bouwen

“Als clubkadercoach moet je goed kunnen omgaan met mensen en, hoewel we daar niet van zijn, je ontkomt er niet aan om af en toe sportinhoudelijk te helpen, al is het maar door trainers te wijzen op hulpmiddelen en apps die er zijn.” Een clubkadercoach heeft ook tot doel een structuur te bouwen die ervoor zorgt dat de vereniging zelf voor zijn trainersbegeleiding kan zorgen. “Dat is echt belangrijk, want trainers zijn vaak ouders die niks met de sport hebben, maar training geven omdat niemand anders het wil. Je moet alles op alles zetten om die schaarse vrijwilligers te behouden. En omdat we meer verenigingen willen bereiken, willen we nu als voorwaarde stellen dat er op voorhand iemand binnen de club moet zijn die de taak heeft trainers te gaan begeleiden. Als je zo’n persoon als clubkadercoach moet gaan zoeken, wordt het veel te intensief en gaat het veel te lang duren.”

Verskil maken

Liset Schrijvers werkt als docent en onderzoeker op De Haagse Hogeschool en is daar verbonden aan het Lectoraat Impact of Sport. Waar de buurtsportcoach in haar ogen vooral voor zorgt? “Dat iedereen kan meedoen, dat je sociale verbindingen legt. Ik zie dat het voor veel mensen, met name in achterstandswijken, niet goed lukt om aansluiting te vinden bij een vereniging. De buurtsportcoach kan daar echt het verschil maken.” De opleiding Sportkunde in Den Haag kent geen uitstroomprofiel voor buurtsportcoaches (dat wil zeggen dat je niet specifiek tot buurtsportcoach opgeleid wordt), maar de vaardigheden en competenties die gevraagd worden van buurtsportcoaches komen wel terug in het curriculum. Schrijvers: “We zijn bijvoorbeeld heel erg bezig met communicatieve vaardigheden en netwerken, want de buurtsportcoach is de spin in het web als het gaat om individuen en doelgroepen in

beweging brengen, en in verbinding brengen met aanbieders van sport- en beweegactiviteiten. En ook een onderzoekende houding is belangrijk: je moet als buurtsportcoach wel weten wat de behoefte is van mensen en die behoefte moet je dus ook weten te achterhalen.”

“De meeste buurtsportcoaches komen nu uit de sporthoek, maar ze moeten eigenlijk veel meer competenties krijgen van het social work”

Liset Schrijvers (De Haagse Hogeschool)

Keuzemodule Bijzondere doelgroepen

In het vorige schooljaar startte Schrijvers met een keuzemodule Bijzondere doelgroepen voor buurtsportcoaches. “Wij hadden eerder onderzoek gedaan voor de gemeente Den Haag naar de maatschap-

pelijke veranderingen die optreden dankzij de inzet van buurtsportcoaches. Daar bleek onder andere dat buurtsportcoaches behoefte hadden aan bij- en nascholingen. Vanuit ons Lectoraat Gezonde leefstijl in een Stimulerende Omgeving zijn mijn collega’s bezig met het project Start(V)aardig,

waarbij het doel is onderwijsaanbod te ontwikkelen voor professionals die werken met de doelgroep nul- tot zesjarigen. Die combi maakte dat we deze keuzemodule zijn gaan aanbieden. Het mooie eraan is dat studenten en buurtsportcoaches gezamenlijk onderwijs volgen. Ik zie de

Liset Schrijvers

Heino van Groeningen

waarde voor mijn studenten en het heeft vervolgens ook heel veel waarde voor het werkveld, want buurtsportcoaches zijn in het tweede deel van de module opdrachtgever van de studenten, die actief aan de slag gaan met het in beweging brengen van een van de doelgroepen.”

Social work

Schrijvers ziet de buurtsportcoach niet meer verdwijnen uit de maatschappij. “Integendeel: als je streeft naar meer sportparticipatie, moet je investeren in buurtsportcoaches. Zij zijn echt van grote betekenis, zeker in wijken met weinig sportaanbod, weinig groen en weinig veldjes. Op plek-

ken waar veel problematiek achter de voordeur zit, heb je de buurtsportcoach nodig om de relatie aan te gaan met de wijkbewoners. Alleen zo kun je mensen letterlijk en figuurlijk in beweging krijgen.” Toch kan veel nog beter, betoogt Schrijvers. “Omdat de buurtsportcoach een vertrouwensband aangaat, kan hij of zij ook de aanpalende problematiek oplossen. En juist die is zo’n belemmerende factor voor een duurzame sportparticipatie. De meeste buurtsportcoaches komen nu uit de sporthoek, maar ze moeten eigenlijk veel meer competenties krijgen van het social work. Met die opleidingen moet meer samengewerkt worden. Daar is nog wel een wereld

“Trainers denken vaak: ‘We doen het toch goed? Wat komt die Stefan hier eigenlijk doen?’”

Stefan Vingerhoets (clubkadercoach Eindhoven Sport)

te winnen. Misschien moeten we wat dat betreft toch wel veel meer over bewegen spreken, in plaats van over sport.”

Professionaliseren

Een andere pleitbezorger van de grote waarde van buurtsportcoaches is Heino van Groenigen, docent aan de HAN bij de Academie Sport en Bewegen. Hij geeft les binnen sportkunde, de minor bewegingsagogiek en de masteropleiding Sport- en beweeginnovatie. Bovendien is hij verbonden aan het expertiseteam Health Promotion & Performance, van waaruit hij trainingen geeft aan buurtsportcoaches. “Het is mooi om te zien dat het beroep buurtsport-

coach aan het professionaliseren is en dat er ontzettend mooie initiatieven ontstaan in de wijk. Als Academie Sport en Bewegen leiden we de huidige en de buurtsportcoaches van de toekomst op. We verzorgen de minoren Sportconsulent en Sportkundige in de wijk, waar studenten respectievelijk leren hoe kinderen in de wijk te stimuleren meer te sporten en hoe ze bijvoorbeeld een wijkanalyse moeten maken. Bovendien houden we de verbinding met het werkveld sterk; zo maken studenten, buurtsportcoaches en andere professionals gezamenlijk deel uit van een living lab in Oss. Een lab waar we samen met kinderen, hun ouders en sportscholen en -verenigingen

aan de slag gaan met de vraag: hoe breng je kinderen uit ‘inactieve’ wijken in beweging? We doen dat door goed te onderzoeken waarom ze niet van de bank komen. En samen met elkaar creatieve oplossingen te bedenken. De verbinding tussen onderzoek, onderwijs en werkveld is voor ons erg belangrijk.”

Leven lang ontwikkelen

Van Groenigen vervolgt: “Een leven lang ontwikkelen staat centraal in onze visie en missie. Daarom richten we bijvoorbeeld de deeltijdopleidingen zo in dat mensen zich in het werkveld zich kunnen blijven ontwikkelen. Organiseren we relatiedagen

met het werkveld rondom bepaalde thema's en vragen we alumni regelmatig bij elkaar." De beroepssector groeit flink, vertaalt zich dat in het curriculum op de HAN? "Natuurlijk", stelt Van Groenigen. "We kijken continu naar wat het werkveld vraagt en hoe we daaraan kunnen bijdragen. We willen immers niet opleiden tot werkloosheid. Veel collega's werken in het onderwijs én in het werkveld. Dat levert veel op qua kennis. Ook belangrijk is dat we de afstemming zoeken met andere opleiders, zodat er een zo breed mogelijk en overzichtelijk aanbod voor buurtsportcoaches ontstaat." Dat doet de Academie onder andere in de Buurtsport Academie Oost (zie daarvoor elders in dit magazine, red.).

Zelfverzekerder

Het moge duidelijk zijn: de buurtsportcoach is ook wat Van Groenigen betreft 'here to stay'. "Het is een beroepsgroep

die zich verder zal gaan professionaliseren. Kijk maar naar de komst van een beroepsvereniging als 'Wij Buurtsportcoaches', die ook bijeenkomsten, podcasts en webinars organiseert. Ik denk dan ook dat buurtsportcoaches zich steeds meer bewust gaan worden van hun kwaliteiten en dat ze meer en meer gaan beseffen dat ze zich moeten blijven ontwikkelen en zich ook meer moeten laten zien. Ze zijn van grote toegevoegde waarde in het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. De effectvraag wordt denk ik ook steeds belangrijker. De huidige en toekomstige buurtsportcoaches zullen een belangrijke rol krijgen in het beantwoorden van deze vraag. In onze opleidingen is er dan ook veel aandacht voor monitoring, evaluatie en het doen van onderzoek. Ik denk bovendien dat er enerzijds buurtsportcoaches zijn die een zijwaartse sprong gaan maken; die zich meer willen gaan bekwamen in

een specifiek thema of een specifieke doelgroep. En anderzijds voorzie ik ook een verticale beweging: doorstroming van mbo naar hbo, of buurtsportcoaches die alleen een mbo-opleiding hebben, maar inmiddels zo veel 'bewijslast' hebben dat ze op hbo-niveau als leidinggevende aan de slag kunnen. Er is inmiddels een mooi carrièrepad ontwikkeld voor de buurtsportcoach dat dit goed in beeld brengt. Verder merk ik dat er steeds meer kwalitatief goed opleidings- en trainingsaanbod is ontwikkeld en dat de buurtsportcoaches steeds meer regie pakken over hun eigen ontwikkeling. En super dat ook werkgevers hierin meer en meer faciliteren. De buurtsportcoach is een meer zelfverzekerde doelgroep, die in de praktijk echt het verschil maakt en we zijn dan ook trots dat we daar als Academie Sport en Bewegen een bijdrage aan kunnen leveren." ■

‘Hoe dan?’

“VPRO?”, vraagt mijn 14-jarige dochter, “Wat is dat dan?”

Nou, een omroep, zeg ik.

“Een omroep?! Wat is dat dan?!”, zegt ze.

We hebben het over duurzaamheid en de mode-industrie, en hoe ontzettend onrechtvaardig en vervuilend de kledingindustrie is, zodat wij voor een paar euri’s shirtjes en jurkjes kunnen kopen bij de Primark.

Shirtjes die we net zo hard ook weer weggooien of naar de kledingrecycling brengen, waardoor er werkelijk bergen van niet of nauwelijks gedragen kleding in woestijnen in armere landen liggen te rotten, terwijl de makers van de kleding in andere arme landen worden uitgebuit als moderne slaven.

Daar had ik ooit een mooie Tegenlicht-uitzending over gezien, wilde ik mijn dochter vertellen.

Onze dochter houdt zich namelijk al vier jaar actief bezig met dit onderwerp en zweerde op haar 9de dat ze nooit meer nieuwe kleding zou kopen bij fast-fashion ketens.

Zij was op dit onderwerp gekomen via Instagram, met een internationale beweging – ‘Buy Less, Be More!’.

“Weet je wel hoeveel liter schoon water het maken van één spijkerbroek kost, pap?”, zei ze toen al.

Nee, dat wist ik toen nog niet.

“7000 liter!!!!”, leerde ze mij vervolgens, nu alweer vier jaar geleden.

En nu hebben we het er weer over, want ik had via internet een spijkerbroek gekocht, die er wel modieus oud en gedragen uitziet, maar gewoon nieuw is.

Ik wilde mijn dochter laten weten dat ik toch heus ook goed geïnformeerd ben en een kritische duurzaambewuste consument, onder andere dankzij VPRO’s Tegenlicht.

Maar de omroepen, dat zegt mijn wereldverbeterende dochter helemaal niks.

De bronnen die haar informeren en inspireren onze aarde te koesteren zijn totaal andere.

En als het Mediapark in Hilversum morgen wordt opgedoekt en een opvang wordt voor vluchtelingen uit armere landen, of een Knarrenhof-project om samen duurzaam oud te worden, snapt mijn dochter dat beter.

De wereld is in de afgelopen twintig jaar zo snel aan het veranderen, dat ‘de spelregels van toen’ het steeds minder goed doen, en ‘de spelregels van morgen’ zich nog aan het uitkristalliseren zijn.

We zitten met z’n allen in een soort vruchtbaare chaos, een ‘tussentijd’.

In deze tijd weet mijn dochter niet wat ze aan moet met omroepen, politieke partijen, vakbonden, kerken, het schoolsysteem, besturen en verenigingen die nog georganiseerd zijn op de principes van de 20ste eeuw, terwijl zij al van de 21ste eeuw is, waar de dingen heel anders werken.

Dat is waarbij wij als coaches – maakt niet uit of dat op sport, cultuur, bestuur of sociaal gebied is – van enorme waarde kunnen zijn: helpen om goedbedoelende besturen, voorzitters, commissieleden, directrices en directeurs te laten ervaren dat leiding geven in dit tijdvak hele andere vaardigheden vraagt dan twintig jaar – of langer – geleden!

Niet langer VOOR mensen denken, maar MET mensen werken!

Iedereen voelt dat het anders moet, maar de grote vraag is: ‘Hoe dan?’

Ik zeg: leer van je dochter! Leer van de jonge mensen om je heen. Vraag hen hoe zij de dingen zouden organiseren, en laat het hen dan ook doen!

Eerst natuurlijk met onderwerpen waar niet direct doden bij kunnen vallen of tienduizenden euro’s bij verloren kunnen gaan.

Maar neem het wel serieus!

Ga leren!

Doen!

Samen de nieuwe spelregels uitvinden!

En daar heb je coaches voor nodig.

Hele goeie.

FOTO: THEO SMIT

Eigenlijk is Ferenc van Damme dichter, maar daar kan hij zijn hele leven al niet van leven. En dus is hij ook communicatie- en participatiestrategus en energetisch therapeut.

Wessel Beuk merkt dat de inzet van clubkadercoaching mooie resultaten oplevert in Leiden

“TRAINERS HEBBEN BEHOEFTE AAN PRAKTISCHE TIPS”

In 2019 werd clubkadercoaching als pilot geïntroduceerd en inmiddels maken talrijke clubs gebruik van de mogelijkheid om trainers en coaches te laten begeleiden door een clubkadercoach. Leiden is een grote gemeente, maar alle verenigingen van een beetje formaat hebben in de afgelopen twee jaar kennis kunnen maken met Wessel Beuk, van Rijnland Beweegt. EDDY VEERMAN

“In samenspraak met de breedtesportcoördinator van de gemeente ben ik bij tussen de veertig tot zestig sportclubs een kop koffie gaan drinken, heb ik uitleg gegeven over wat ik doe en wat we voor elkaar kunnen betekenen. We zijn inmiddels ruim anderhalf jaar verder en ik vind het fantastisch om deze doelgroep iets mee te geven.”

Wessel is afgestudeerd sportpsycholoog en volgde naderhand de opleiding van NOC*NSF tot clubkadercoach. “Ik begeleid golfers die de aspiratie hebben om een topspeler te worden. Dan gaat het om presteren onder druk, angst in bepaalde situaties, motivatieproblemen. Als clubkadercoach krijg ik de kans om mijn opgedane kennis, kunde en mijn ervaring in het helpen van individuele sporters en teams op een heel andere doelgroep toe te passen. Het is superinteressant. Je kijkt naar het effect van het gedrag van het individu op de groep en bespreekt dat. Het gaat dus om zowel persoonlijke ontwikkeling als het teamproces.”

Het stimuleren van eigenaarschap is daarbij belangrijk. “Maar ik laat me zo nu en dan wel verleiden om praktische tips te geven in plaats van dat ik het de verenigingstrainers zelf laat uitzoeken. Daar voelen ze ook niet altijd de behoefte toe. Ze willen tips en tricks en als je de inzichten verschaft, komen ze ook verder.” De intensiteit vande trainersbegeleiding is bij elke club verschillend. Soms is het een traject van een half jaar, soms is dat langer. “Dat is ook afhankelijk van de behoefte van een vereniging. Je zoekt samen naar een tastbaar raamwerk, zodat wordt begrepen wat de bedoeling is. Je zit regelmatig met elkaar voor feedback en staat veel langs het veld. Als clubkadercoach ben je tevens een vraagbaak gedurende de periode dat je bij een club wordt ingezet. Bij clubs waar geen coachingtraject loopt, geef ik bijvoorbeeld workshops, over thema's als het omgaan met ouders, kinderen en pubers. Soms neem

ik alleen een kijkje om te zien of men pedagogisch verantwoord bezig is. Het gebeurt ook wel eens dat de vertegenwoordiger van een vereniging het beeld iets te positief heeft geschetst. Daarom is dat observeren zo belangrijk, want het verenigingsbestuur kan zelf ook niet alles in de gaten houden. Dat kun je de mensen niet kwalijk nemen, het zijn immers vrijwilligers.”

Respect voor autoriteit

De toenemende verharding in de maatschappij is ook bij clubs zichtbaar, die als het ware een mini-samenleving vormen. Het respect voor autoriteit neemt volgens Wessel verder af. “Dat gaat echt twee kanten op. Nog steeds zijn er fanatieke en schreeuwende ouders en coaches, maar aan de andere kant merk je ook dat kinderen steeds mondiger worden en minder luisteren naar de trainer. We willen ze graag meer verantwoording geven over de eigen ontwikkeling en regie geven, maar dat zorgt er ook voor dat ze veel vragen stellen of een mening hebben en dat ook te pas en te onpas ventileren. Dat kan andere doelen in het traject ondermijnen. Dus voorafgaand afspraken maken tussen de trainer en de kinderen is belangrijk. Ik merk dat dit helpt om duidelijkheid te scheppen. Over dat

“VOORAFGAAND AFSPRAKEN MAKEN TUSSEN DE TRAINER EN DE KINDEREN IS BELANGRIJK. IK MERK DAT DAT HELPT, OM DUIDELIJKHEID TE SCHEPPEN”
WESSEL BEUK

soort communicatieve vaardigheden beschikt nog niet elke trainer.”

“Als je gesprekken voert, merk je bij de wat oudere trainers soms dat het wat langer duurt voor ze ontdooid zijn, zij zijn gewend om het al jaren op hun manier te doen. Maar na verloop van tijd zie je een gevoel van trots als de nieuwe benadering werkt.”

“Bij enkele verenigingen is gekozen voor een trainersbegeleidingstraject van een jaar. Dan gaat het vervolgens om de opvolging: verenigingen hebben soms nog onvoldoende inzicht in wat je als clubkadercoach doet, dus ik heb me voorgenomen om de contactpersoon van de club er meer in mee te nemen, zodat ze weten voor de fase na het traject wie ze moeten zoeken qua profiel. De opzet is dat het verenigingsbestuur doordrongen wordt van het feit dat trainersbegeleiding nodig is en dat ze daar mensen voor willen opleiden. Clubs spreken ook die intentie uit, maar in de praktijk duurt het soms wat langer, dat is inherent aan het feit dat het om vrijwilligerswerk gaat.”

“Er is in Leiden ruimte voor meer clubkadercoaches en dat is dan vooral omdat je dan de krachten kunt verdelen. De grootste doelgroep vormen im-

mers de kinderen en zij trainen in de vooravond. Ik kan niet overal tegelijk zijn. Het is lastig om dat in de praktijk met meer mensen in te vullen. Idealiter zouden jonge ouders dat kunnen realiseren. Maar dan moeten ze wel bereid zijn om een opleiding te volgen tot trainersbegeleider en vaak zijn dat dezelfde mensen die eigenlijk al actief zijn in besturen of commissies.”

Kwetsbaarheid tonen

Dat Wessel het Leids Sportcongres organiseert, maar ook bijeenkomsten over sociale veiligheid en vertrouwenspersonen, werkt drempelverlagend. “Nu ik ruim anderhalf jaar in de Leidse sportwereld werk, merk ik dat steeds meer verenigingen bereid zijn hun kwetsbaarheid te tonen en bij me aan te kloppen. Mensen moeten je vertrouwen voordat ze iets afnemen of je toevertrouwen. En het is goed om te horen dat bijvoorbeeld voetbalvereniging LV Roodenburg aangeeft dat de inzet van clubkadercoaching werkt: alle trainers met begeleiding zijn daar trainer gebleven en vinden het trainerschap steeds leuker worden.”

FB

etere werking sportarbeidsmarkt is ook goed voor de buurtsportcoach

Niet alleen het aantal buurtsportcoaches is de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen, de sportarbeidsmarkt is in z'n algemeenheid met een flinke groeispurt bezig. Of het nu gaat om betaalde krachten of om al die tienduizenden vrijwilligers, zij maken het mogelijk dat kinderen en volwassenen kunnen sporten en bewegen en dat sportverenigingen kunnen functioneren. Zorgen over de match tussen vraag naar en aanbod van werkenden in de sector, was aanleiding om te komen tot een gerichte verbeteraanpak. De knelpunten en oplossingen die de sportsector zelf ziet ten aanzien van de huidige werking van de sportarbeidsmarkt, zijn verwoord in de in 2021 opgestelde Human Capital Agenda Sport en Bewegen.

LEON JANSSEN LOK

Het aantal betaald werkenden in de sport is sinds 2008 gestegen van 56 duizend naar 82 duizend in 2019, zo blijkt uit onderzoek van het Mulier Instituut naar de arbeidsmarkt in de sport. Het aantal buurtsportcoaches, combinatiefunctionarissen en cultuurcoaches bedraagt inmiddels meer dan 6.000 en zeker 5.000 daarvan zijn actief binnen het werkveld sport en bewegen. Het zijn indrukwekkende aantallen, die iets zeggen over het toenemende maatschappelijke belang van de sportsector. Maar tegelijkertijd piept en kraakt het.

Al lange tijd signalen

“Eigenlijk zijn er al best lang signalen dat het knelt in de arbeidsmarkt binnen de sport”, zegt Niek Pot, beleidsadviseur bij het ministerie van VWS. “We krijgen steeds meer buurtsportcoaches, maar hebben die wel voldoende baanperspectief? En al die snipperbanen in de sport, is dat eigenlijk

wel goed? Waarom laten we in de sport zoveel mensen voor een groep staan die daar misschien niet gediplomeerd voor zijn?” Op een gegeven moment hebben Kamerleden de minister via moties opgeroepen iets te doen met die signalen. Omdat ook het Sportakkoord al volop aandacht had voor professionalisering van de sector, was dat voor ons als ministerie een mooie aanleiding om eind 2019 een brede inventarisatie te starten onder zo veel mogelijk mensen uit de gehele sportsector.” En dus vonden tot februari 2021 diverse (digitale) bijeenkomsten en gesprekken plaats waarbij in totaal ruim 100 sleutelpersonen input leverden; werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties, gemeenten, mbo- en hbo-opleidingen, buurtsportcoaches, coaches, trainers en sportschoolmedewerkers, allemaal kon-

den ze hun bijdrage leveren. Het leidde tot een waslijst aan verbeterpunten en ideeën. “We hebben als ministerie vervolgens geconcludeerd dat er draagvlak is om het met z'n allen serieus aan te pakken. Er gaat heel veel goed in de sport, maar er is ook veel verbetering mogelijk.”

Human Capital Agenda

De verbeterpunten en ideeën die vanuit de stakeholdersconsultatie naar voren kwamen, zijn vertaald naar de inhoud van de Human Capital Agenda Sport en Bewegen. Een document dat in de zomer van 2021 aan de minister werd aangeboden. “De naam Human Capital hebben we be-

wust gekozen, om aan te geven dat het niet alleen om betaalde krachten gaat, maar ook om vrijwilligers”, zegt Pot. Hij vervolgt: “Als ministerie kwamen we, toen de agenda er eenmaal lag, in een wat lastige positie: het waren bijna allemaal vraagstukken waar we als ministerie niet echt vanuit onze rol zelf iets mee konden. Wet- of regelgeving, of knelpunten op het gebied van belastingen; dat zijn zaken die echt bij ons liggen. Maar veel onderwerpen moeten partijen uit de sector onderling met elkaar bespreken en oppakken. Wij hebben gezegd: dit moet echt iets van de sector zelf worden en het is fijn als iemand dat proces kan begeleiden en daar kunnen wij bij helpen.” Die procesbegeleider werd Henk Bakker van PROOF Adviseurs, een bureau gespecialiseerd in samenwerking bij maatschappelijke opgaven. Samen met zijn collega Ilse Wesseling is hij inmiddels sinds begin 2022 aan de slag. “Ik heb veel ervaring met human capital agenda’s in sectoren en regio’s en daarbij heb je altijd te maken met veel stakeholders. In een dergelijke ‘multistakeholderomgeving’ gaat het erom dat een gezamenlijke visie wordt geformuleerd en dat met gerichte acties gezamenlijk wordt toegewerkt naar die stip op de horizon.”

Kleine sector met een grote impact

Bakker ziet dat de wereld van sport en bewegen een bijzondere is: “De sector is vrij uniek door de grote hoeveelheid vrijwilligers en door de ontstaansgeschiedenis. Het gaat om mensen die zich verenigen vanuit passie en de behoefte om samen leuke dingen te doen. Van daaruit is een enorm groot aantal sportverenigingen, sportbonden, koepels zoals NOC*NSF en sportscholen gegroeid en dat is natuurlijk

goud waard. Die ontstaansgeschiedenis heeft er wel toe geleid dat de sportsector niet samenhangend en duidelijk is georganiseerd. Dat ‘van en voor mensen zelf’ is natuurlijk juist ook prachtig. Het gaat om kleinschaligheid en gevoeld eigenaarschap, dat moet je koesteren. Tegelijkertijd is er de ambitie om sporten en bewegen maximaal te stimuleren en goed te ondersteunen, ook in verband met de grote maatschappelijke en economische waarde die dat heeft. En de uitdagingen als het gaat om werving en behoud van voldoende en goed geëquipeerde betaalde krachten en vrijwilligers zijn er ook. Ik zie sport als een motor van vitaliteit en maatschappelijke cohesie en bijvoorbeeld ook de waarde als het gaat om preventie van zorgkosten is al vaak genoeg aangetoond. Daarom wordt via de Human Capital Agenda ook nadrukkelijk de verbinding gelegd met andere sectoren, zoals de zorg, het onderwijs en het sociaal domein.” Pot vult aan: “De impact van deze sector is in-

soms lastig: iedereen ziet het belang en de grote impact van sporten en bewegen, maar voldoende aandacht organiseren is vervolgens niet altijd eenvoudig door de beperkte omvang en het ‘voor en door mensen zelf’-karakter van de sector.”

Vier thema’s in de Human Capital Agenda

In de Human Capital Agenda Sport en Bewegen komen vier thema’s bij elkaar, die onderling nauw met elkaar verbonden zijn. Allereerst is besloten om een sectorbreed structureel overleg rond de Human Capital thema’s te ontwikkelen. Dat moet de basis bieden voor samenwerking op het gebied van professionalisering en het realiseren van gedeelde ambities. Daarnaast moet het baan- en loopbaanperspectief van werkenden in de sector worden verbeterd. Dat speelt vooral bij verenigingssport, fitness, outdoor, recreatie en veiligheid en hangt samen met arbeidsvoorwaarden, snippercontracten, ontwikkelperspectief en oplei-

“Via de Human Capital Agenda wordt nadrukkelijk de verbinding gelegd met andere sectoren, zoals de zorg, het onderwijs en het sociaal domein”

Henk Bakker (PROOF Adviseurs)

derdaad heel groot. Sport heeft voor veel mensen een grote invloed op het dagelijks leven, of het nu gaat om beoefening, werk of support. Toch is de sector relatief klein. Als je kijkt naar de arbeidsmarkt: het aantal mensen dat er actief is, is vrij beperkt vergeleken met de totale arbeidsmarkt in Nederland. Dat maakt het beleidsmatig

dingen. Ten derde gaat het om professionalisering van het menselijk kapitaal in de sportsector. Als sport en bewegen voor uiteenlopende groepen zo toegankelijk en plezierig mogelijk moet zijn, dan zijn er meer en goed opgeleide beroepskrachten nodig, ook om vrijwilligers goed te kunnen ondersteunen en begeleiden. Daarbij gaat het zowel om organisatorische functies zoals verenigingsmanagers als om sporttechnische functies zoals trainers. Ook is afgesproken dat er een gezamen-

Henk Bakker (PROOF Adviseurs)

lijke visie wordt ontwikkeld, over de eisen die de sector stelt aan werkenden en vrijwilligers in de sport. Ten slotte moet de samenwerking met andere sectoren worden versterkt en beter georganiseerd. Op die manier kan sport en bewegen een nog grotere maatschappelijke meerwaarde hebben voor andere sectoren en domeinen. Het maakt de uitbreiding van het aantal buurtsportcoaches logisch, zij zorgen immers juist voor die verbinding met andere domeinen en voor het stimuleren van meer sporten en bewegen.

Focussen om vaart te kunnen maken

Er is in de afgelopen tijd een goede start gemaakt met de uitvoering van de Human Capital Agenda-acties. Onder andere is het structurele landelijke HCA-overleg voorbereid en gestart. “Daarbij hoefde ik gelukkig niet vanaf nul te beginnen”, zegt Bakker.

“Met de groep van sleutelpersonen hebben we tijdens gesprekken, sessies, conferenties en een survey vervolggcommunicatie opgestart. Het draagvlak en de urgentie bleken onverminderd groot aanwezig. Wat we eerst gedaan hebben is zorgen voor prioritering en focus. Er moet veel in gang worden gezet en dan zijn een gedragen, systematische aanpak en het realiseren van kortetermijnsuccessen van wezenlijk belang. Door draagvlak en focus kun je vaart maken. Ik was en ben heel erg blij met de brede betrokkenheid van veel organisaties en personen in de sector. En met het commitment dat door de deelnemers aan het landelijke overleg rond de Human Capital Agenda is uitgesproken. De actiegerichtheid is aanwezig en iedereen staat in de stand van ‘samen de schouders er onder zetten’. We zijn geen ‘beleidstafel’, maar een ‘praktijk- en actietafel’. We delen de voortgang breed binnen de sector, ieder

naar de eigen achterban en ook centraal met nieuwsbrieven en brede HCA-conferenties. De samenstelling van de structurele landelijke HCA-tafel is ‘tripartite’: zowel de overheid (landelijk en lokaal), als sociale partners, als het onderwijs doen mee. Onder andere VWS, VSG, FNV, NOC*NSF, ondernemers in de sport, mbo en hoger onderwijs, iedereen ziet de urgentie en is volop gemotiveerd.”

Visie en kennisdeling

Bakker licht toe, dat een van de prioriteiten de ontwikkeling van een gedragen visie op Human Capital is. “Die zijn we nu stap voor stap aan het formuleren en aan het einde van het jaar ligt die er, als het goed is. Visieontwikkeling is de basis, dat moet je niet even snel doen. Dat moet je goed met elkaar doorleven; wat bedoelen we er precies mee? Hoe SMART moeten doelstellingen en uitgangspunten geformuleerd zijn?” Een andere prioriteit is het ontwikkelen van een visie op functies, op profielen en competenties en op opleidingen die daaraan bijdragen. Bakker: “Als je dat helder hebt, kun je je daar bijvoorbeeld ook als mbo en hoger onderwijs toe verhouden. Niet alleen op initieel onderwijs (jonge mensen opleiden voor de sector), maar ook daarna via bijscholing en omscholing, op een leven lang ontwikkelen. Dat draagt bij aan loopbaanperspectieven en aan het behoud van medewerkers voor de sector.” Een andere actie is het inventa-

“De variatie in functies die er in de sport erg is, zie je bij buurtsportcoaches heel veel terug. De ene is beweegmakelaar, de ander staat met een bal onder zijn arm op een pleintje, de ander komt in driedelig pak bij directies aan tafel. Waar leid je precies voor op?”

Niek Pot (ministerie van VWS)

riseren van human capital belemmerende en bevorderende factoren in de vele cao's in de sportsector. Wat zijn bijvoorbeeld knelpunten als mensen van de ene naar de andere cao stromen? Nog een speerpunt: professionalisering door kennisdeling. Bakker: “In dat kader ontwikkelen we een toolkit met kennis, voorbeelden, tips and tricks, voor bonden, verenigingen en individuen. Er zijn zo veel vraagstukken die in zoveel regio's spelen: denk maar eens aan het vinden en behouden van vrijwilligers. Wil je betaalde krachten inzetten, hoe ga je om met werkgeverschap en aansprakelijkheid, en hoe kun je positief communiceren? Al die vraagstukken gaan over het toerusten van de sector.”

Belang voor buurtsportcoaches

Wat betekent de Human Capital Agenda nu voor buurtsportcoaches, die groeiende groep mensen binnen de sportarbeidsmarkt? Pot: “Het feit dat de buurtsportcoach er is, was een belangrijke reden om met de agenda aan de slag te gaan. Ook voor ons als VWS, wij veroorzaken met de Brede Regeling Combinatiefuncties immers zo'n 8 a 9 procent van de beroepsgroep in de sportsector. Je kunt niet spreken van dé buurtsportcoach. Het is een regeling die op elke plek op een totaal andere manier wordt uitgewerkt. De variatie in functies die er in de sport erg is, zie je bij buurtsportcoaches heel veel terug. De ene is beweegmakelaar, de ander staat met een bal

onder zijn arm op een pleintje, de ander komt in driedelig pak bij directies aan tafel. De rollen die mensen vervullen binnen de regeling zijn zo wisselend, dat het voor het onderwijs ook heel lastig is om een opleiding buurtsportcoach vorm te geven. Want waar leid je precies voor op? Er zijn gelukkig wel goede ontwikkelingen gaande, zoals de Landelijke Academie Buurtsportcoaches, die ook aan tafel zit bij de Human Capital tafel. Er wordt gewerkt aan functieprofielen en daar kan de rest van de sector van leren. Ik verwacht dat buurtsportcoaches meeprofiteren van alle duidelijkheid die er geschapen wordt.

Denk ook aan een carrièrepad dat steeds helderder wordt, de ontwikkeling van een functiegebouw met bijbehorende opleidingen en salarisniveaus, of de verbinding met andere sectoren. Als breed en integraal denken en handelen de norm wordt, dan kan al het goede werk van de buurtsportcoaches zich nog beter vertalen, kun je het ook opschalen en nog effectiever werken. Zoals ik al zei: er gaat heel veel goed in de sector, maar het kan ook nog zoveel beter en zo veel efficiënter.” ■

Niek Pot
(ministerie van VWS)

Cultuurcoach Kristina Odenhamn ziet dat dezelfde raakvlakken niet meteen leiden tot dezelfde taal

“SAMEN HET HOGERE DOEL BEREIKEN”

Kristina Odenhamn begon in 2007 in de gemeente Rijssen-Holten, in de tijd dat de functies cultuurmakelaar en combinatiefunctionaris cultuur nog maar net in het leven waren geroepen. “Ik was niet op zoek naar werk maar als betrokken, in cultuur geïnteresseerde ouder, kon ik de weg in mijn nieuwe woonplaats niet vinden. Op een gegeven moment zat ik met de beleidsmedewerker van de gemeente aan de telefoon hardop te bedenken hoe we kinderen en cultuur in de gemeente met elkaar zouden kunnen verbinden. Toen zei ze dat de gemeente eigenlijk iemand zocht die die vraag kon beantwoorden. Of het iets voor mij was. Al pratend hebben we die functie ingevuld.” EDDY VEERMAN

Vanwege de bezuinigingen hield het werk in Rijssen-Holten in 2012 op. Kristina kon gelukkig meteen weer aan de slag. In Twenterand zochten ze een cultuurcoach die scholen moest helpen met het steviger positioneren van cultuureducatie. “Scholen maken keuzes voor wat betreft de bijscholing van hun leerkrachten. Kunst en cultuur hebben hier vaak geen prioriteit. Daarnaast zie ik dat kinderen zich ook niet meer structureel verbinden aan iets. Ze vinden alles leuk voor een paar keer. Het verenigingsleven heeft moeite om daarop in te spelen.”

“ER LIGGEN KANSEN BIJ WELZIJN EN DAAR HOREN CULTUUR EN SPORT BIJ”
KRISTINA ODENHAMN

In 2016 keerde zij als cultuurcoach terug bij Rijssen-Holten. “Ze gaven aan mij terug te willen omdat ze behoefte hadden aan een centrale spin in het web. Ik kon terugkeren in mijn functie, nu in dienst van Stichting ViaVie Welzijn. Met de veranderende doelstellingen gaat het vanaf 2019 niet alleen meer om het ondersteunen van het onderwijs, maar om cultuur voor de totale samenleving toegankelijker te maken. De gemeente hier denkt met de werkgever na over

hoe aan te sluiten bij het gemeentelijke beleid in het sociale domein; wat willen we en waar kan een combinatiefunctionaris een rol spelen? Bij het bijdragen aan belangrijke beleidslijnen en het behalen van maatschappelijke doelen trek ik samen op met de beweegcoach, mijn collega van ViaVie. Wanneer zij op de basisscholen activiteiten organiseren, kijken zij of we er samen iets cultureels bij kunnen doen. Zodat naast het bewegen dus ook naar de creatieve ontwikkeling wordt gekeken.”

Verdeling budgetten loslaten

“Die verbinding tussen ‘coaches’ wordt ook vanuit de overheid – met het preventieakkoord – gestimuleerd. De wens is dat een welzijnsorganisatie een bijdrage levert en de samenwerkingen verbetert; je wilt immers met z’n allen hetzelfde doel bereiken. Als wij een eventueel onderliggend probleem signaleren, kunnen we dat misschien weer doorspelen naar de jongerenwerker. Als je de mogelijkheid krijgt met beleidsmakers aan tafel te zitten, hoop je dat zij het als echt fijn ervaren om te ‘ontschotten’. En dat is spannend, want dan moet je de verdeling van de budgetten loslaten. Maar we zetten het in om samen het hogere doel te bereiken. Een groot deel van de samenleving heeft een luisterend

oor en een helpende hand nodig; dat is welzijn. In veel situaties gaat het om het behouden van het menswaardigheidsgevoel. Dat kost de zorg veel tijd, daarom liggen er kansen bij welzijn en daar horen cultuur en sport bij.”

“Er is een duidelijke verandering opgetreden: door corona konden we niks organiseren, maar je kon wel dingen bespreken. We hadden en hebben dezelfde raakvlakken, maar worstelden nog met hoe we dat elkaar duidelijk konden maken. Partners van het sociaal domein wilden wel, maar spraken elkaars taal nog niet en soms heerste nog een gevoel van ‘landje pik’. Inmiddels hebben we als het ware betere woorden gevonden om het van elkaar te snappen. Het ‘ontschotten’ gaat bijdragen aan het makkelijker maken van stappen te zetten. De ondersteuning van het Rijk, die mogelijk maakt dat er intermediairs zijn, coaches zijn, dat doet er toe.”

“Ik denk nu vooral mee, maar zou er graag meer aandacht aan geven. Hoe gaan we het binnenschoolse verbinden met het buitenschoolse? Ik ben voortdurend op zoek naar goede voorbeelden van waar dat lukt. We hebben vanuit de gemeentes Hellendoorn, Wierden, Raalte, Hof van Twente, Rijssen-Holten en Twenterand een netwerkoverleg van een clubje cultuurcoaches, met een soortgelijke opdracht in vergelijkbare gemeentes. We vormen een klankbord voor elkaar en we vinden elkaar ook in de activiteiten waar overlap is. Zo hebben we gezamenlijk een speeddatemarkt georganiseerd om leerkrachten in contact te brengen met lokale culturele partners. En bieden we dit jaar gezamenlijk alle leerkrachten uit de zes gemeenten workshops aan over onder meer theater, creatief schrijven en procesgericht beeldend werken.”

Carillon

“Eenzaamheidsbestrijding is zo’n thema waarmee we aan de slag zijn gegaan. Een culturele of creatieve activiteit overstijgt doelgroepen en leeftijdsgroepen.” Kristina haalt het initiatief ‘Het draait om het Carillon’ aan. “Best een maf idee”, lacht ze. “Op een basisschool zag ik een project over het carillon en de rol van dat instrument, historisch gezien. Dat hebben we doorgetrokken naar andere doelgroepen en daarvoor zijn we in gesprek gegaan met welzijnspartners. Want hoe hielpen we de wat kwetsbare mensen uit de schulp komen als corona zou ophouden? De gemeente en provincie vonden het iets moois, ook omdat we mensen in dezelfde plaats verbinden door iets cultureels. Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, vluchtelingen en kwetsbare jongeren zijn een groep gaan vormen en we hebben meerdere bijeenkomsten gehad, over de betekenis van het carillon, wat betekent muziek, we ondernamen creatieve workshops, zijn onder meer gaan zingen, gedichten maken, tekenen, fotograferen.”

“Het fijne is dat je niet zelf allerlei ingewikkelde meetinstrumenten hoeft te ontwikkelen maar dat je kunt aansluiten op dat wat er landelijk of provinciaal wordt ontwikkeld. Ik geloof dat we allemaal wel weten dat kunst en cultuur waardevol en belangrijk zijn. Daarbij moeten we echter aan de politiek en beleidmakers in de toekomst kunnen laten zien wat het effect is van ons werk.”

A photograph of a man in a wheelchair, wearing a grey tank top, engaged in conversation with two young people, a man and a woman, both smiling. They are outdoors on a paved area, possibly a park or sports field, with trees in the background. The man in the wheelchair is on the right, looking towards the other two. The woman is in the center, and the man is on the left. The scene is brightly lit, suggesting a sunny day.

uurtsportcoach en opleidingsaanbod doorlopend ‘in progress’

Het beroep buurtsportcoach (en cultuurcoach) bestaat al langer. Als er de afgelopen jaren één ding duidelijk is geworden, is het wel dat dé coach helemaal niet bestaat. Coaches zijn er in alle soorten en maten om de simpele reden dat de vraag vanuit de markt zeer divers is. Om die reden zijn het vak buurtsportcoach maar ook het opleidingsaanbod doorlopend in progress. SANDRA VAN MAANEN

“De praktijk heeft ons geleerd dat niet van alle buurtsportcoaches hetzelfde wordt verwacht”

Brigitte Musters (programma LAB)

“Jongeren die een opleiding op mbo-of hbo-niveau hebben gevolgd en in de praktijk aan de slag gaan, ervaren al snel dat de taken en rolomschrijvingen voor de functie buurtsportcoach op elke plek anders zijn. Maar ook dat de doelgroep breed (van 0 tot 100) en het palet aan thema's (onder andere beweegvaardigheid, aangepast sporten, talentontwikkeling, verenigingsondersteuning) fors is. En er evenzoveel interventies als beweegprogramma's zijn waarmee ze kunnen werken. Een buurtsportcoach is dus nooit uitgeleerd”, zegt Brigitte Musters, programmamanager

Brigitte Musters

van de Landelijke Academie Buurtsportcoaches (LAB).

Het idee dat opleiders zo'n breed vakgebied in één schoolprogramma kunnen aanbieden, mag daarmee volgens Musters dan ook linea recta van tafel. “Dat lukt natuurlijk nooit”, zegt ze. “En het hoeft ook niet. De praktijk heeft ons inmiddels geleerd dat niet van alle buurtsportcoaches hetzelfde wordt verwacht.”

Nooit uitgeleerd

Een vakgebied dat zo in beweging is, vaart wel bij platform als LAB, dat in een nauwe samenwerking tussen onderwijs, werkgevers, gemeenten en buurtsportcoaches voorziet. Belangrijk binnen de structuur van het programma is dat buurtsportcoaches kennis en ervaring delen, maar ook kunnen profiteren van naschoolse modules. “Daarbij gaat het niet alleen om stof uit lesboekjes, maar vooral uit de praktijk. Ervaringen dus die collega's met verschillende doelgroepen opdeden. Binnen de regionale academies van LAB komen al deze kennis en ervaring bij elkaar, het is een omgeving waarbij je van elkaar leert en profiteert. Buurtsportcoaches zijn nooit uitgeleerd. Doordat ze zich blijven ontwikkelen, worden ze niet alleen beter in hun vak, maar ontwikkelen ook de opleidingen doordat zij de ervaringen uit de praktijk kunnen meenemen in het lesaanbod.”

Leren doe je niet alleen

“Alles draait in het hoger beroepsonderwijs om de driehoek onderwijs-onderzoek-werkveld. Deze drie terreinen versterken elkaar”, zegt Ans

Konijn, teamleider Sportkunde van Hogeschool Inholland Haarlem. Ze koppelt er graag meteen onderzoek aan. Want ook dat draagt volgens haar bij aan oplossingen voor vraagstukken uit de samenleving en het ontwikkelen van innovatieve & toegepaste kennis. En er zijn meer voordelen, vindt ze. “Studenten leren vanaf de eerste lesdag in de beroepspraktijk en leren multidisciplinair werken en praktijkgericht onderzoek doen. Samenwerking draagt daarnaast bij aan professionalisering van docenten en/of professionals en curriculumontwikkeling van de hogescholen.”

Maar lukt het opleiders om, door input uit de praktijk, lesaanbod aan te scherpen/uit te breiden? “Als opleiding heb je een regionaal netwerk van samenwerkingspartners. Deze samenwerkingen zijn verschillend van aard, denk aan instellingen, professionals, vrijwilligers, sportclubs, maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheid. Studenten kunnen er projectopdrachten met actuele vraagstukken uitvoeren of stagelopen en/of afstudeeronderzoeken doen.”

Leergemeenschappen

“Leren doe je niet alleen”, vervolgt ze. “We ontwerpen en maken onderwijs waarbij studenten samenwerken met elkaar, met docenten, met onderzoekers en met professionals uit het werkveld. Deze leergemeenschappen variëren per context maar zijn altijd gericht op samen leren, onderzoeken en innoveren. We ondersteunen de leergemeenschappen actief door gericht ontwerp, coaching en goede facilitering. De student ervaart een sterkere binding en leert effectiever. Hij leert samenwerken met medestudenten ('peer learning') en leert communiceren met diverse partijen en in wisselende situaties. De student ervaart samenwerking in het team en samenhang in de begeleiding.”

“We participeren als Sportkunde Inholland bij de ontwikkeling en uitvoer van het Sportakkoord in Haarlem. Studenten worden meegenomen in deze ontwikkelingen en voeren deelopdrachten of onderzoeken uit die voortkomen uit of gekoppeld zijn

aan het sportakkoord. Met ons Sportlab Haarlem wordt bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar vergroten van sportparticipatie onder jongeren en verminderen van de terugloop van jonge leden van sportverenigingen in Haarlem. De primaire doelgroep zijn jongeren uit het vmbo en praktijkonderwijs. Deze jongeren maakten moodboards waarop zij hun sport- en beweegbehoefte noteerden. Als vervolg hierop hebben Sportkudestudenten de opdracht gekregen om passend aanbod voor deze groep jongeren te creëren.”

Rolmodellen

Volgens Konijn profiteert de praktijk van het gegeven dat onderwijs aan de voorkant al meedraait in programma's die worden aangeboden. “Er wordt een bijdrage geleverd aan oplossingen voor vraagstukken uit de samenleving en het ontwikkelen van innovatieve & toegepaste kennis.” Voor zowel huidige als toekomstige gene-

Ans Konijn

kaar komen. Een community om van en met elkaar te leren en ontwikkelen. De hbo Sportkunde-opleidingen dragen daar graag aan bij.”

“Het LAB is een leergemeenschap waarin werkveld, onderwijs en onderzoek bij elkaar komen”

Ans Konijn (Hogeschool Inholland Haarlem)

raties studenten verandert dat de manier van leren. “Voor de student betekent dit dat hij op een actieve wijze, met ondersteuning van docenten en rolmodellen in de praktijk, zichzelf in een beroeps-authentieke context ontwikkelt tot een hbo-professional. Een professional die in staat is snel te anticiperen op veranderingen in zijn latere werk en de juiste weg weet te vinden om zichzelf, en ook zijn collega's, verder te ontwikkelen. Een professional die adequaat kan omgaan met de nieuwe uitdagingen die op zijn pad komen en weet waar hij staat en welke stappen hij kan zetten om verder te komen. Het LAB is ook een leergemeenschap waarin werkveld, onderwijs en onderzoek bij el-

Competenties en ontwikkeling van kennis

“Als grootste werkgever van buurtsportcoaches in Nederland, hechten wij als Team Sportservice veel waarde aan het ontwikkelen van onze mensen”, zegt Ellis van der Weerden, directeur-bestuurder Team Sportservice. “Om die reden hebben we een stevig budget gereserveerd voor het opleiden van onze medewerkers. Met dat budget hebben we al in 2017 onze eigen Academy opgericht. Alle medewerkers kunnen daarin zien of er in het aanbod iets van hun gading is of suggesties doen voor het opnemen van opleidingen waar behoefte aan bestaat. Dat kunnen interne of externe opleidingen zijn. Op 70 procent

van het aanbod kan in principe iedereen zich ongelimiteerd inschrijven; 30 procent is maatwerk voor de individuele werknemer. De Academy richt zich aan de ene kant op de competenties van medewerkers en aan de andere kant op de ontwikkeling van kennis.”

Van der Weerden noemt de LAB een waardevolle aanvulling op het bestaande aanbod van Team Sportservice, met name op het kennisdeel. “Het sluit aan op nieuwe ontwikkelingen en tendensen waar de samenleving behoefte aan heeft en waartoe buurtsportcoaches kunnen worden opgeleid om in die behoefte te voorzien. Het brede aanbod van de LAB inspireert en motiveert om nieuwe inzichten en ontwikkelingen mee te nemen naar de werkvloer en draagt bij aan het (werk)plezier en ontwikkeling onze buurtsportcoaches.”

Een voorbeeld hiervan is de cursus ‘Werken met netwerken’ die via LAB beschikbaar komt voor alle buurtsportcoaches. “Deze cursus sluit naadloos aan op de veranderende vraag uit de praktijk. Waar vroeger de BSC vooral ‘met de bal onder de arm’ het werkveld in ging, wordt nu veel vaker verwacht dat hij/zij dwarsverbanden kan leggen tussen verschillende organisaties in datzelfde werkveld. Vaardigheden zoals iedereen uit een netwerk met zijn eigen expertise stimuleren om

deel te nemen aan die samenwerking, zijn goud waard voor een BSC. Als deze kennis dan ook nog eens in een breed werkg gebied als het onze (Provincie Utrecht, Noord- en Zuid-Holland) zowel in- als extern onderling gedeeld wordt, realiseer je topmedewerkers. Geen enkele samenwerking is hetzelfde dus er valt altijd wat van elkaar te leren.”

Loopbaanpad

“Uiteindelijk brengen we met de kennis en kunde van onze buurtsportcoaches belangrijke positieve effecten op de ervaren gezondheid van burgers, zowel fysiek als mentaal. Daarnaast willen we onze buurtsportcoaches in staat stellen om zich te ontwikkelen en het loopbaanpad van hun keuze te bewandelen. Zo leveren we samen waarde aan de maatschappij, een leven lang!”

Samenwerking met opleiders is cruciaal

Anneke Neijenhuis, senior projectcoördinator van de Gelderse Sport Federatie weet hoe de Buurtsportcoach Academie Oost anticipeert op de behoefte binnen het vakgebied. “Ons aanbod is vraaggericht, het aanbod sluit nauw aan op de behoefte en wensen van de buurtsportcoach. Om die reden halen we deze behoefte structureel op bij de buurtsportcoaches, maar ook bij hun werkgevers en bij hun opdrachtgevers, de gemeenten.” Ze ziet ook dat die werkwijze gevolgen heeft. “Gezien de complexe en steeds veranderende werkomgeving betekent dit dat

tig te bepalen of het voldoet aan hun vraag, weet ze. “De academie Oost moet de vindplek worden voor (bij)scholing van buurtsportcoaches in Overijssel, Flevoland en Gelderland. Wat overigens niet betekent dat buurtsportcoaches gebonden zijn aan de provincie waar ze werken. Via de landelijke pagina kunnen ze scholing zoeken in alle vijf de regio’s. Samen zorgen we voor een landelijk dekkend netwerk, waarin we ons aanbod op elkaar afstemmen en gebruikmaken van elkaars aanbod binnen onze eigen regio.”

Het belangrijkste is dat de buurtsportcoach plezier heeft in zijn werk, vindt Anneke

“Als grootste werkgever van buurtsportcoaches in Nederland, hechten wij veel waarde aan het ontwikkelen van onze mensen”

Ellis van der Weerden (directeur-bestuurder Team Sportservice)

de gevraagde scholing niet altijd voorhanden is of herijkst moet worden. Daarvoor is de samenwerking met de opleiders cruciaal. De opleiders ontwikkelen of herijken het (nieuwe) aanbod op basis van de ervaringen van de buurtsportcoaches in het veld. Dit aanbod wordt aangeboden op ons platform, maar wordt ook meegenomen door het onderwijs binnen hun opleidingen voor onze toekomstige sport- en beweegprofessionals. Op deze manier worden het werkveld en het onderwijs steeds beter op elkaar afgestemd. Zo zijn er landelijk al meerdere nieuwe scholingen ontwikkeld vanuit de vraag van de buurtsportcoach zoals de training ‘Hoe werkt die gemeente nou?’, de cursus ‘werken in netwerken’, ‘de leerlijn BIOR’ (bewegen in openbare ruimte) en de opleiding ‘senioren-sport- en beweegleider’.”

Versnipperd

Aangeboden scholing is nu vaak versnipperd en voor buurtsportcoaches is het lastig

Neijenhuis. “Daarbij is vertrouwen in eigen kunnen een groot onderdeel. Door het bieden van gerichte scholing hopen wij de buurtsportcoach te kunnen ondersteunen in zijn werkzaamheden en zijn positie in het werkveld te versterken.”

Langetermijnvisie is de uitdaging

“Een zo compleet mogelijk opleidingsaanbod is natuurlijk het ideaal maar je kunt van opleiders eenvoudigweg niet verwachten dat ze alles in één opleiding stoppen”, zegt Marije Plantinga, projectleider bij Sport Fryslân, een van de partners binnen LAB Academy Noord. “Buurtsportcoaches gaan na het behalen van hun diploma namelijk heel verschillende dingen doen. Het is onmogelijk om alle kennis en vaardigheden die zij voor die specifieke werkzaamheden nodig hebben in het onderwijsprogramma te vangen.”

Een concreet voorbeeld daarvan heeft

Ellis van der Weerden

Marije Plantinga

ze wel. “Er bestaan diverse testen op het gebied van motorische toetsing, zoals bijvoorbeeld de 4 ss-en test. Maar er zijn dus nog veel instrumenten voor dergelijke screening. Je kunt van een opleider niet eisen dat al die instrumenten/methodieken standaard onderdeel van het lesprogramma vormen. Ook om die reden is het belangrijk dat buurtsportcoaches mogelijkheden tot training en scholing kunnen krijgen die aansluiten op actuele behoefte, op wat in de praktijk van hen verwacht wordt. Als op basis van de jaarplanning van hun werkgever duidelijk wordt welke specifieke vaardigheden wenselijk zijn, moeten ze die via scholing of trainingen kunnen afnemen. Natuurlijk zijn er ook basisvaardigheden die binnen elke opleiding tot de standaard behoren, zoals EHBO. EHBO is een basisvaardigheid van een vakleerkracht bewegingsonderwijs. En dus ook voor buurtsportcoaches die sport- en beweeglessen verzorgen. Ik ben van mening dat de LAB de plek moet

zijn waar zij jaarlijks hun herhaling kunnen inplannen. Daarom hoop ik dat LAB Academy Noord de eerste plek/site is die ze opzoeken, om te kijken wat het huidige scholingsaanbod is wat via de academy's wordt aangeboden.

Ambities op langere termijn

Of elke buurtsportcoach te porren is voor regelmatige bijscholing vindt ze twijfelachtig. “Dat geloof ik nog niet. Wel als het scholing op korte termijn betreft, skills die nodig zijn voor werkzaamheden die binnen afzienbare tijd op het programma staan. Maar wat naar mijn idee soms achterblijft, is nadenken over ambities, dus ook over wat op langere termijn nodig is om door te groeien. In werk en ook op persoonlijk vlak. Leidinggevend van buurtsportcoaches kunnen helpen door ze daar meer op te wijzen, ze bewuster te maken. Maar uiteindelijk is iedereen zelf, dus ook elke buurtsportcoach, verantwoordelijk voor zijn/haar eigen carrièrepad.”

Opleiders zijn wel degelijk geïnteresseerd in wat er speelt in het werkveld en wat professionals nodig hebben om goed te presteren. “In dit geval beperk ik me tot de Hanze Hogeschool Noord en de mbo's in Noord-Nederland. Die zijn eager om lesaanbod aan te passen op de vraag. Een voorbeeld daarvan is de cursus die LAB Academy Noord in samenwerking met de Hanze Hogeschool Noord ontwikkelde rond het thema bewegen in openbare ruimte. LAB stimuleert samenwerking met opleiders. Soms levert dat dilemma's op. Alle opleiders bieden EHBO aan maar welke leverancier promoot je dan? Op die vraag heb ik geen antwoord.”

Ontwikkeling top-of-mind

“Ik hoop dat buurtsportcoaches dit magazine lezen en ik wens dat ze vaker gaan nadenken over hun toekomstplanning. Waar wil ik naartoe, wat is nodig om die ontwikkeling te faciliteren? Daarbij moeten ze niet alleen kijken naar verdieping van vaardigheden voor het werk, maar dus ook naar hun persoonlijke ontwikkeling. Eigenlijk zou elke buurtsportcoach zich jaarlijks de vraag moeten stellen: wat ga ik het komende jaar aan scholing doen? Natuurlijk hoop ik dat buurtsportcoaches in deze regio dat specifieke lesaanbod vinden bij de LAB Academy Noord. Maar als het op een andere plek is, vind ik dat ook goed. Zolang ontwikkeling maar top-of-mind blijft.” ■

Anneke Neijenhuis

Verbreiding doelgroepen vergt meer leren van elkaar

De buurtsportcoach is geen schaap met vijf poten

In de loop der jaren is niet alleen het aantal buurtsportcoaches geleidelijk uitgebreid, maar ook hun takenpakket. Aanvankelijk ging het erom de jeugd aan het sporten te krijgen, vervolgens ook om alle groepen met een beweegachterstand in beweging te brengen. De gezondheidswinst die de maatschappij zo kan boeken is groot, maar kunnen de buurtsportcoaches zo'n grote diversiteit aan uitdagingen ook aan? Hoe houden we hun vindingrijkheid en ondernemingszin op peil en voorkomen we dat ze vastlopen in de benadering van doelgroepen die elk hun eigen karakteristiek hebben? JEROEN KUYPERS

De combinatiefunctionaris was van meet af aan een professional die verschillende domeinen met elkaar verbond. Vijftien jaar geleden ging het om iemand die ‘in dienst is van één werkgever en werkzaam in minimaal twee sectoren (onderwijs, sport of cultuur)’. De combinatiefunctionaris moest het sport- en cultuuraanbod op brede scholen vergroten, de werking van sportverenigingen versterken en kinderen en jongeren vertrouwd leren maken met sport en cultuur. Die taakstelling is gebleven maar in de loop der tijd uitgebreid. Naast de jeugd kwamen de ouderen, na de ouderen de jongvolwassenen, de langdurig werklozen, de mensen met een beperking, met een psychische aandoening. Het succes van de oorspronkelijke doelstelling bracht nieuwe taken met zich mee. Zo groeide ook het aantal combinatiefunctionarissen. In 2012 ging het al om 1.850 fte’s, in 2018 om bijna 3.000 en anno 2022 is het oorspronkelijke aantal bijna verdubbeld naar ruim 3.500. In medewerkers gerekend gaat het dan om meer dan 6.000 mensen.

Té breed inzetten?

Wat ooit de Impuls brede scholen, sport en cultuur was, evolueerde via de Brede Impuls Combinatiefuncties vier jaar geleden naar de Brede Regeling Combinatiefuncties. De termen combinatiefunctionaris, cultuurcoach en buurtsportcoach worden daarbij door elkaar gebruikt, al naar gelang de lokale invulling. Sport en bewegen worden door de coach ingezet als middel, een middel met vele positieve effecten. Om gezonder en fitter te worden, om socialer te worden, als opstap naar scholing of betaald werk. De werking van de regeling wordt jaarlijks zorgvuldig gemonitord door onderzoekers van het Mulier Instituut. Uit de laatste monitor blijkt dat met name de buurtsportcoaches actief zijn met een veelheid aan doelgroepen. Dat roept de vraag op of ze soms niet té breed worden ingezet. Tenslotte zijn de meesten buurtsportcoach geworden omdat ze een bijzondere belangstelling hebben voor sport. “Het gaat wel steeds om sport en

spel”, antwoordt Wikke van Stam, onderzoeker bij het Mulier Instituut. “Ook als de buurtsportcoach bezig is met mensen met een psychische aandoening is er altijd dat haakje met sport. Desondanks zijn buurtsportcoaches geen zorgprofessionals. De

dieping van het werk of worden ze simpelweg erbij genomen? Een buurtsportcoach is natuurlijk geen schaaap met vijf poten. Je moet op een bepaald moment keuzes maken. In grotere gemeenten is dat makkelijker dan in kleinere. In grotere organi-

“De jeugd blijft een hoofdthema. Er zijn alleen steeds weer nieuwe groepen bijgekomen, net zoals er buurtsportcoaches zijn bijgekomen”

Elvira Stinissen (Ministerie van VWS)

buurtsportcoaches komen geleidelijk verder af van hun eigenlijke specialisme. En vormen die nieuwe doelgroepen een ver-

saties is er ruimte voor specialisatie, terwijl in kleinere de buurtsportcoach eerder generalist zal moeten blijven.”

Gedeeld eigenaarschap

Maar in Den Haag heeft men dat natuurlijk ook gezien. Dit risico is dan ook een van de redenen, dat het normbedrag wordt losgelaten en er een rijksbijdrage per fte komt, zegt Elvira Stinissen, senior beleidsmedewerker op het ministerie van VWS, bij het directoraat Sport. Daarnaast dient lokaal co-financiering georganiseerd te worden. “Co-financiering betekent gedeeld eigenaarschap en dat laatste is belangrijk om de regeling goed te laten werken en een stimulans om zelf te bepalen waar ze het geld willen inzetten. Lokale overheden vormen, samen met de lokale netwerken, zoals die gebouwd zijn vanuit de sportakkoorden, traditioneel die bestuurslaag waar zich de meeste expertise bevindt over sportbeleid. Zij zijn ook als geen ander in staat te bepalen welke medewerkers en projecten extra geld en aandacht nodig hebben om hun doelstel-

lingen te bereiken. Dat laatste is ook telkens weer gebleken uit de evaluatie van onderzoeken. De vernieuwingen binnen de Brede Regeling Combinatiefuncties spelen daar dus expliciet op in.”

Onderliggende problemen

Een verbreding van het aantal doelgroepen betekent ook niet dat de oorspronkelijke vergeten worden, integendeel. “De focus lag jarenlang vooral op de jeugd en die groep wordt natuurlijk niet losgelaten. De jeugd blijft een hoofdthema. Er zijn alleen steeds weer nieuwe groepen bijgekomen, net zoals er buurtsportcoaches zijn bijgekomen. Maar, we richten ons nu inderdaad ook op doelgroepen die voordien buiten beeld bleven, de mensen die vaak helemaal niet in beweging te krijgen waren. Dat is een grote uitdaging.” Een uitdaging, ook omdat mensen met een psychische aandoening of burgers die jaren geleden

hun baan zijn kwijtgeraakt en sindsdien meer geraniums dan buurtbewoners hebben gezien, veel moeilijker te enthousiasmeren zijn dan kinderen en jongeren. Bij schoolkinderen die niet willen sporten zijn de redenen op de vingers van één hand te tellen. Buurtsportcoaches herkennen die vaak al snel en weten uit ervaring hoe ze zo'n kind van zijn schroom en onwennigheid kunnen afhelpen. De weg naar zelfvertrouwen en acceptatie is soms lang, niet zonder obstakels, maar de buurtsportcoach weet hoe ze moet worden afgelegd. Ook bij een van de eerste nieuwe doelgroepen, de ouderen, hebben veel buurtsportcoaches inmiddels al een schat aan positieve ervaring opgedaan. Maar bij de nieuwste doelgroepen is de beweegarmoede niet zelden een gevolg van complexe onderliggende problemen, niet van een tijdelijk overgewicht maar van een in jaren opgebouwde ongezond-

de levensstijl bijvoorbeeld, mede gevoed door een negatief zelfbeeld. Kinderen zijn onwennig, volwassenen kunnen werkelijk onwillig zijn. Dat vergt niet alleen een andere aanpak, maar ook een groter incasseringsvermogen. Als het met één kind eens niet lukt, is dat voor de buurtsportcoach toch anders dan wanneer het met een groot deel van de nieuwe doelgroep maar niet wil lukken. Ondernemingszin en enthousiasme zijn belangrijke karakteristieken van de buurtsportcoach. Die willen we niet ondermijnen door te veel tegenvallende resultaten.

Elkaar vooruit helpen

“We moeten de buurtsportcoaches in staat stellen kennis en ervaring op te doen met de nieuwe doelgroepen,” zegt Elvira Stinissen. “Daarom mogen gemeenten de eerste tijd wel kwaliteit vooropstellen maar geen kwantiteit.” Successen zullen er dus wel gemeld worden maar vooral in het vinden van geschikte benaderingen, expertisesuccessen dus met andere woorden. De organisaties achter de herijking van de Brede Regeling Combinatiefuncties zijn zich bovendien van meet af aan bewust geweest van het feit dat elke buurtsportcoach onmogelijk geacht kan worden zelf maar het wiel uit te vinden. ‘Leren van elkaar’ is in dit opzicht een noodzaak. Om na te gaan hoe dit in zijn werk kan gaan, is er ruim te voren al een ‘Community of Practice’ in het leven geroepen, waarin buurtsportcoaches, ambtenaren en anderen die met de regeling werkten het voortouw namen. Een van hen was Wouter van der Klugt, hoofd sportstimulering bij Alkmaar Sport. “Ik heb gemerkt dat het je heel erg vooruit kan helpen een probleem waar je tegenaan loopt, samen met een collega van een andere gemeente tegen het licht te houden. Je bent niet de enige en anderen hebben soms al een werkbare oplossing gevonden. Het ligt daarbij voor de hand dat je een gesprekspartner uitkiest met wie je een klik hebt, maar het kan evengoed verhelderend zijn iemand uit te zoeken die er een andere invalshoek op na houdt. Aanvankelijk was het de bedoeling

dat we elkaar geregeld in levenden lijve zouden ontmoeten maar daar heeft corona een stokje voor gestoken. Toch heeft de pandemie ook zijn voordeel gehad, in die zin dat we leerden sneller gebruik te maken van de digitale techniek. Er kwamen

in deze community actief geweest. In totaal hebben we slechts een achttal bijeenkomsten belegd, maar hebben we elkaar vooral talloze malen geappt of gebeld. Ik ben die Whatsappgroep als een erg handige bron van kennis gaan beschouwen.

“Het is aan te bevelen dat de buurtsportcoaches in staat worden gesteld via communities voortdurend van elkaar te leren”

Wouter van der Klugt (Alkmaar Sport)

online meetings maar het handigste hulpmiddel bleek toch wel de Whatsappgroep. Je gooide een snelle vraag letterlijk in de groep en er kwam vaak onmiddellijk al een antwoord. Tweeëneenhalf jaar zijn we

Het is dus zeker aan te bevelen dat de buurtsportcoaches in staat worden gesteld via gelijkaardige communities voortdurend van elkaar te leren. Er zijn momenteel namelijk al zoveel buurtsportcoaches

dat ik me niet kan voorstellen dat je die kennisoverdracht via fysieke bijeenkomsten alleen kunt organiseren. Zesduizend mensen – zie ze maar eens op één dag allemaal bij elkaar te krijgen.”

Bureaucratische complexiteit verminderen

De voorbije jaren hebben Van der Klugt echter ook geleerd dat de verbreding van het aantal doelgroepen een bureaucratische complexiteit met zich mee heeft gebracht. “De politiek heeft het belang van sport als middel om maatschappelijke doelen te bereiken alleen maar vergroot. Steeds vaker is de opdrachtgever van de buurtsportcoach het sociaal domein. Maar als je hier een aparte opdracht hebt vanuit het Sportakkoord en daar een vanuit de gemeente, dan krijg je voor elk daarvan een aparte administratieve verantwoording. Ik hoop dat die vernieuwde regeling

ons in staat zal stellen die aparte opdrachten te bundelen en zo de bureaucratische complexiteit te verminderen. Ook dat is iets dat ik uit die community of practice heb geleerd.”

Een onzichtbaar rad

De verbreding van het aantal doelgroepen wordt dus niet zomaar op het bord van de buurtsportcoach gelegd. Tegelijk hiermee komen extra financiering, meer autonomie voor de besteding daarvan op gemeentelijk vlak en meer ondersteuning in het opdoen van expertise. Dat laatste is niet alleen belangrijk voor de kwaliteit van het werk maar ook voor de doorgroeimogelijkheden van de buurtsportcoach zelf. Uiteindelijk blijft alles draaien om sport en bewegen maar de haakjes met gezondheid en participatie worden langer en sterker. En laten we vooral niet vergeten dat deze verbreding het gevolg is van de vele successen die een hele

generatie buurtsportcoaches inmiddels heeft geboekt. Door jongeren, ouderen en nu ook mensen uit tal van kwetsbare groepen lichamelijk in beweging te brengen, hebben ze een onzichtbaar rad van mentale en sociale beweging in gang gezet. Wie van een depressie is genezen, zal zeggen dat het aan de medicijnen en de gesprekken te danken is, wie na jaren werkloosheid een betaalde baan heeft gevonden, zal zijn arbeidscoach de hand drukken. Maar het begon waarschijnlijk in beide gevallen met een andere coach, de man of vrouw die de letterlijke eerste stap deed zetten, van sport en beweging weer een vast onderdeel van het dagelijks ritme maakte en zo de mist in de geest deed opklaren en nieuwe energie gaf. De verbreding is een erkenning van het grote maatschappelijke belang van de buurtsportcoach en tegelijk de beste garantie voor de continuïteit van deze nog jonge beroepsgroep. ■

Jessie en Tanja bundelen krachten als ‘makelaars’ in Hengelo

“VERSCHIL MAKEN OP KLEINE EN GROTE SCHAAAL”

Het Engelse woord art (kunst) zit niet voor niets in haar achternaam opgesloten. Jessie von Piekartz is uitzonderlijk creatief en vindingrijk. De nog niet zo lang geleden aangetrokken jas van cultuurmakelaar past haar dan ook als gegoten en als het aan Jessie ligt, komt er nog veel meer energie vrij en synergie op gang in Hengelo. In die gemeente bundelt zij onder meer de krachten met beweegmakelaar Tanja Diepenmaat. “Als anderen met ideeën komen, dat verrijkt jezelf én de gemeenschap”, zegt Jessie. EDDY VEERMAN

“In principe ben ik wat betreft het cultuurmakelaarschap een individueel pionier hier in Hengelo”, vertelt Jessie. “Die functie bestond hier nog niet en op het moment dat iemand vertelde dat de gemeente ernaar op zoek was, had ik er zelf ook nog nooit van gehoord. Er lag een opdracht onder en die luidde ‘cultuur inclusief maken voor bewoners’. Ik trok de stoute schoenen aan, want het leek me echt iets voor mij. Dat komt voort uit mijn fascinatie, die ik tijdens de studies heb opgedaan. De link tussen creativiteit en cultuur, het maken van iets, maar ook de connectie zoeken met maatschappelijke vraagstukken die onder de doelgroepen leven: daar ging ik op aan.”

**“ER GEBEUREN HIER ZOVEEL
MOOIE DINGEN, MAAR WE WETEN
HET SOMS NIET VAN ELKAAR”**
JESSIE VON PIEKARTZ

Jessie studeerde aan de Kunstacademie, de richting Crossmedia Design. “Daarna heb ik Crossover Creativity gedaan in Utrecht en tijdens die Master kwam ik erachter hoe bijzonder het is dat je dit mag inzetten en dingen wezenlijk kunt veranderen.” Een van de eerste projecten die zij zelf ondernam, was ‘Het meisje van 240’. Zij maakte een innemend boek vol portretten – in woord en beeld – over haar burens in de flat waarin zij was gaan wonen. “Het was een van de eerste din-

gen op grotere schaal. Ik kende niemand, niemand kende mij. Ik heb de mensen uit ons appartementsgebouw ontmoet, verhalen opgetekend en foto’s gemaakt.” Het initiatief, dat tot een boek en expositie leidde, haalde de krantenkolommen en Jessie mocht erover spreken tijdens bijeenkomsten, over bijvoorbeeld sociale cohesie. “Het heeft me veel laten zien. Het was heel uitdagend om verschillende persoonlijkheden in beeld te brengen door ze te laten vertellen over hun – culturele – achtergrond en de kunst die ze thuis hebben. Het was echt iets van de maatschappij.”

Gevarieerde focus

Het speelveld waarin zij zich sinds oktober 2020 als cultuurmakelaar begeeft, is heel breed. “Vanuit de gemeentelijke opdracht krijg ik steeds focuspunten mee en dat verandert met regelmaat, omdat we kijken naar welke actualiteiten er in het veld spelen. Soms ligt de focus op jongeren, dan juist op ouderen. De bedoeling is om kunst en cultuur in het sociale domein in te zetten om zo verbindingen tot stand te brengen, initiatieven aan te jagen en creatief talent een podium te bieden. Ik moet proberen het beleid en het veld samen te brengen. Mijn eigen visie en missie neem ik daarin mee. Ondertussen werk ik veel samen met Tanja en haar collega Mitchel Ganeshi. We hebben samen projecten opgezet, waarin cultuur en sport elkaar raken. De

infrastructuur is op orde en als de mensen de weg weten te vinden, dan stelt dat je in staat in het voorliggende veld veel op te vangen.”

“Verschil maken kun je op kleine en grote schaal. Soms maak je verbinding tussen een culturele organisatie en het welzijnswerk, dat is klein, maar wel mooi en het doet ertoe. Sommige projecten zorgen op grotere schaal dat er iets in beweging komt, zoals de Noaberspelen. Tijdens burendag maakten inwoners – jong en oud – van twee wijken kennis met verschillende sport- en cultuur gerelateerde activiteiten en ze ontmoetten andere wijkbewoners. Alles werd aangeboden door sport- en cultuur aanbieders uit de buurt, zodat we die ook in de schijnwerpers konden zetten. Dit was een evenement waarmee we echt verschil hebben gemaakt, want het leidde tot verbinding in de wijk.”

“Ik liep zelf mee tijdens een wandeling langs allerlei verenigingen die een activiteit hadden georganiseerd. Later gaf een van de bewoners aan dat hij nog nooit bij de voetbalvereniging was geweest, maar hij herhaalde enkele keren dat hij er in de toekomst zeker vaker langs zou gaan. Om langs de lijn te kijken, een kop koffie te drinken, hij vond het er fijn. Zo neem je buurtbewoners als het ware bij de hand en helpt hen de drempel over te gaan.”

Jessie stipt andere voorbeelden aan van wat zij in de praktijk beleeft. “Tijdens een illustratieworkshop zag ik dat een oudere dame aan het genieten was. Ik knoopte een gesprek aan en de vrouw vertelde dat zij vroeger altijd

“HET GAAT IN DE PRAKTIJK MEESTAL ZO VAN: HE, IK HEB EEN LEUK IDEE, DOE JE MEE?”

TANJA DIEPENMAAT

had geschilderd en nu kwam ze erachter dat zij het nog in zich had. Zij herontdekte haar eigen talent. Dat vond ik ook zo mooi tijdens een van de sessies waarbij we kunstschilders inzetten: een vrouw voelde vooraf wat spanning, omdat zij door oorzaken een bibberende hand had en daarom lang het penseel niet had opgepakt. Toen ze met begeleiding aan de slag ging, bleek zij nog te kunnen schilderen. Zo werd de door haar gevreesde nachtmerrie juist een mooie droom die uit mocht komen.”

“In de coronaperiode maakten we ons zorgen over de jongeren”, vervolgt Jessie. “Bij het opzetten van een project hebben we – de politie, jongerenwerkers en de jongeren zelf – elkaar gevonden. Jongeren mochten die dag oude spullen slopen maar ook iets maken onder leiding van een kunstdocent. Dat gaf ons de kans om weer in gesprek te komen met de jongeren en hen in beeld te houden voor de periode erna. Bijzonder was dat de jongeren na afloop hadden gehoord dat wij er bij het opruimen alleen voor stonden en ze kwamen spontaan terug om ons te hepen. Het betekent dat ze onze intentie hebben gevoeld.”

Ze werkt – twee dagen – voor de gemeente, “maar ik ben wel onafhankelijk. Daardoor krijg ik ook gemakkelijker signalen door. De gemeente geeft me de ruimte.” Jessie, die op de andere dagen docent creatief agogische vakken is en een hogeschool-opleiding Social Work volgt, wil graag van betekenis zijn voor de Hengelose samenleving. “Er gebeuren hier zoveel mooie dingen, maar we weten het soms niet van elkaar.” Het is nog wat versnipperd. “Als we meer in verbinding staan – qua initiatieven – en elkaars expertise gebruiken, kunnen we dat nóg meer inzetten. Ik ervaar het als enorm waardevol om samen te werken, zoals met de beweegmakelaar. Zij komen ook met ideeën, dat verrijkt jezelf én de gemeenschap. Ook met andere partners binnen het sociaal domein zouden we nog meer connectie kunnen maken.”

Beweegmakelaar

Tanja Diepenmaat, die SPH studeerde, komt oorspronkelijk uit de hulpverlening. “Ik heb veel gewerkt met mensen met een beperking. Naderhand heb ik als wijkcoach in Enschede gewerkt, maar na verloop van tijd was ik dat meer dan zat. Ik was veel bezig met het oplossen van crises bij multi-probleemgezinnen. Dat werk was van belang, maar ik miste heel erg inzet aan ‘de voorkant’: een stukje preventie en de laagdrempelige contacten, zodat mensen zelf verder kunnen. Terwijl bij veel mensen de wereld op z’n

kop staat als die problematieken op je af komen.”

Uiteindelijk kwam Tanja bij Wijkkracht Hengelo terecht. “Ik rolde twee jaar lang steeds in projecten die te maken hadden met sport, bewegen en gezondheid en startte uiteindelijk in de zomer van 2021 als beweegmakelaar.

“NAAST SPORTEN EN BEWEGEN IS CULTUUR OOK EEN PRACHTIG MIDDEL OM IN TE ZETTEN BINNEN BEPAALDE PROJECTEN”

TANJA DIEPENMAAT

Een functie die we direct hebben opgesplitst in een coördinerende functie en een uitvoerende functie. Dit omdat we op uitvoeringsniveau niet de kennis en kunde binnen Wijkkracht paraat hadden. Collega Mitchel Ganeshi is de beweegcoach – in dienst van een sociale organisatie is dat best bijzonder – in het veld. Als beweegmakelaar heb ik een coördinerende, verbindende en regisserende rol en houd me bezig met gezonde leefstijlen en samenwerkingsprogramma’s van Wijkkracht en werk ik samen met de gemeente, sportverenigingen en sportorganisaties aan een gezonde leefstijl voor inwoners.”

“We zetten het heel breed in. Zo organiseren we laagdrempelige beweegactiviteiten voor mensen uit de wijk in de verschillende Wijkhuizen van Wijkkracht, hebben we wandelgroepen, geven we voorlichting aan deelnemers aan de GLI (gecombineerde leefstijlinterventie) bieden we een gezondheids cursus aan voor mensen die laaggeletterd zijn en/of moeite

hebben met taal vanwege bijvoorbeeld een migratieachtergrond. En organiseren we het buddytraject Wereldmeiden en Wereldgozers. Als buddy's helpen zij de groep die nog liet zo lang in Nederland woont door middel van sporten en bewegen meer te integreren in Hengelo en we stimuleren de sociale cohesie. En dat wat we doen, doen we altijd in samenwerking met andere partijen, organisaties en professionals. Bijvoorbeeld met de cultuurmakelaar, Hengelo Sport, een sportvereniging of de SAM. SAM is de sociaal activeringsmakelaar in Hengelo en houdt zich bezig met het opzetten van sport- en beweegaanbod voor jongeren met een beperking of een goede doorverwijzing naar een passende sportaanbieder."

Kansen

"Naast sporten en bewegen is cultuur ook een prachtig middel om in te zetten binnen bepaalde projecten. Jessie en ik zijn de afgelopen maanden veel bezig geweest met het ophalen van informatie: wat speelt er in de wijk en waar is behoefte aan? De Noaberspelen hebben wij als makelaars mogen organiseren en we trokken samen op. De samenwerkingen worden steeds intensiever en we weten elkaar inmiddels goed te vinden. Het gaat in de praktijk meestal zo van: hé, ik heb een leuk idee, doe je mee?"

"Wat ik merk is dat de 'makelaarsfuncties' nog wel ingewikkeld en soms onbekend zijn voor de burgers. Beweegmakelaar, wat doe je dan? Naar inwoners communiceren we daarom altijd via Mitchel, de beweegcoach. Mitchel heeft inhoudelijke kennis, is op veel plekken in Hengelo actief en vanwege zijn aanwezigheid op verschillende plekken makkelijk te benaderen."

Tanja erkent ook de versnippering van goede initiatieven en organen. "In veel gemeenten is er één organisatie, dat is de paraplu, waaronder allerlei initiatieven op het gebied van sporten, bewegen en gezondheid en de professionals worden gebundeld. Ik ben maar een speld in de hooiberg, maar mijn droom is om dat hier ook te organiseren. Samenwerken kan nog vanzelfsprekender. Er is inmiddels veel samenwerking met andere professionals in Hengelo, maar dat zou meer en beter kunnen gebeuren."

"Er liggen ontzettend veel kansen voor onze beroepsgroep: gezondheid is een hot item, sport en bewegen komt alleen maar meer onder de aandacht. Er gebeurt op dit moment veel, er is veel in ontwikkeling en er is ook zoveel nodig: ik ben nog lang niet klaar met deze functie."

Monitoring en evaluatie
steeds belangrijker

óóraf bepalen wat je wil, áchteraf meten

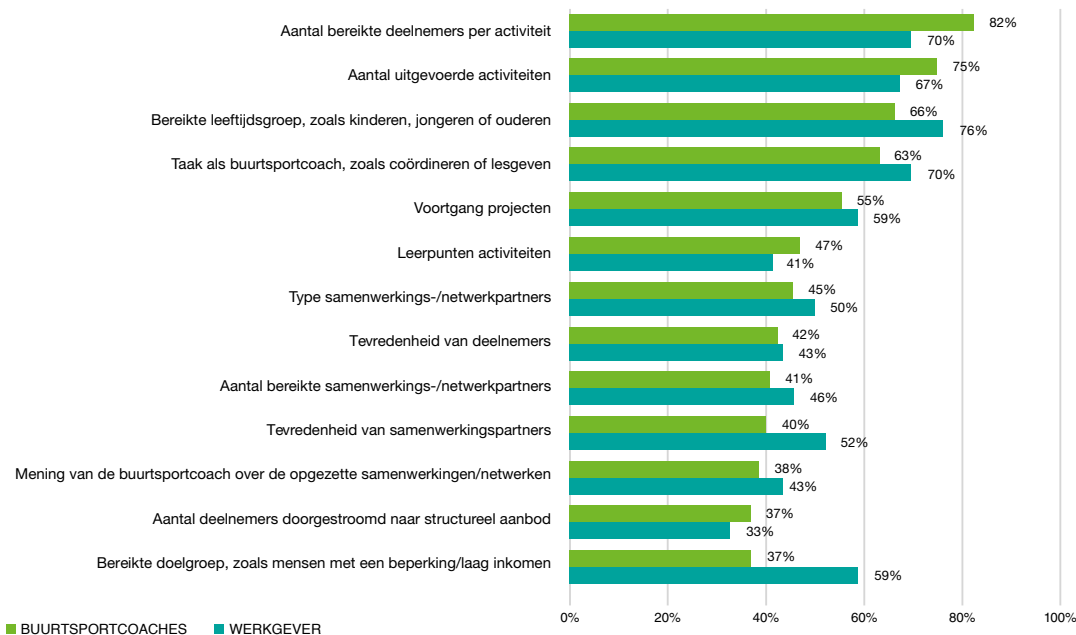
Met het volwassen worden van de sector, is het logisch dat de behoefte aan het monitoren van de werkzaamheden van buurtsportcoaches groeit.

Wat doen ze eigenlijk, waarom doen ze dat en wat bereiken ze ermee?

Dat goed in beeld brengen is niet alleen van belang voor gemeenten en werkgevers, maar vooral ook voor de buurtsportcoaches zelf. Zien waar dingen beter kunnen en energie krijgen van positieve effecten van hun werk, dragen bij aan hun ontwikkeling. Lonneke Schijvens van het Kenniscentrum Sport & Bewegen en Enrico Damo van Team Sportservice vertellen over het belang van evalueren en monitoren en hoe dat in de praktijk gebeurt. LEON JANSSEN LOK

Figuur 3. De meest genoemde gegevens die worden bijgehouden over de inzet en resultaten van buurtsportcoaches, volgens buurtsportcoaches (n=130) en werkgevers (in procenten, n=46)

Bron: peiling buurtsportcoaches, Mulier Instituut, voorjaar 2022; peiling werkgevers, Mulier Instituut, voorjaar 2022.

“Toen buurtsportcoaches er net waren, zijn heel veel gemeenten daar enthousiast in meegegaan. Maar het was vaak ook wel opportunistisch. Het zat heel erg op activiteitsniveau. Er werd bijvoorbeeld veel naschools aanbod georganiseerd. Omdat het leuk en goed was, en omdat het kon; het werd nu immers deels gefinancierd door het Rijk.” Lonneke Schijvens is Manager Meedoen door Sport & Beweging bij het Kenniscentrum Sport & Beweging. Ze ziet dat monitoren en evalueren de laatste jaren steeds belangrijker wordt voor buurtsportcoaches. Daar zijn wat haar betreft twee redenen voor.

Meer behoefte aan verantwoording

“We zien als Kenniscentrum enerzijds dat gemeenten meer vragen om verantwoording. Nu de regeling en de buurtsportcoach structureel beginnen te worden, en de rol steeds breder wordt, vragen steeds meer gemeenten zich af wat het nu eigenlijk allemaal oplevert. Ze steken er toch een hoop geld in en willen graag laten zien dat dat geen verspilde inzet is.” An-

derzijds komt de behoefte ook echt uit de sector zelf, ziet ze. “Toen de beroepsvereniging Wij Buurtsportcoaches nog niet bestond, organiseerden wij als Kenniscentrum kennisbijeenkomsten voor teamleiders van buurtsportcoaches. In die ‘werkplaatsen’ bleek al dat de zichtbaarheid van de werkzaamheden en de verantwoording daarover onderwerpen waren waar ze mee worstelden. De buurtsportcoach krijgt nu eenmaal een steeds bredere rol en wordt daardoor ook steeds belangrijker in het werkveld. Daar hoort bij dat je beter laat zien wat je doet en wat je toegevoegde waarde is.”

Handreiking

Die sessies met teamleiders bleken de aanzet te zijn tot de ontwikkeling van een ‘Handreiking Inzicht in impact voor teamleiders buurtsportcoaches’, die te vinden is op de website van het Kenniscentrum Sport & Beweging. Schijvens: “De belangrijkste informatie en tips die we, met inbreng van een expert Monitoring & Evaluatie, op die bijeenkomsten hebben opgehaald, hebben we op een rijtje gezet.

Dat is dus de handreiking geworden.” Ze benadrukt dat het geen stappenplan is waarbij de teamleider of de coördinator allerlei punten kan afvinken. “Het is vooral een naslagwerk. Er staat van alles in, en afhankelijk van waar jij behoefte aan hebt, kun je eruit halen wat je wil. We merken in discussies dat de context waarin buurtsportcoaches werken, heel specifiek is. Dat maakt het complex om monitoring en evaluatie te standaardiseren. Buurtsportcoaches zijn met veel verschillende activiteiten bezig, ze denken al snel: ja, als ik dát allemaal aan de gemeente moet vertellen. Het is dus lastig om te bedenken hoe ze dat op een compacte manier aan de gemeente duidelijk kunnen maken. Bovendien: dragen de activiteiten wel altijd zichtbaar bij aan de doelstellingen van de gemeente?”

Outcome

Daarmee stipt Schijvens een belangrijk punt aan: om goed te kunnen evalueren, zul je vooraf moeten bepalen wat je eigenlijk wil bereiken. “Stel: je organiseert naschools aanbod dat ertoe leidt dat tien

“Monitoring en evaluatie zijn noodzakelijk om beter je werk te kunnen doen”

Enrico Damo (Team Sportservice)

kinderen zes weken lang in beweging zijn gebracht. Maar een gemeente zal waarschijnlijk willen weten: welke kinderen waren dat? Kinderen die toch al voetballen, kinderen die al aan het naschools aanbod van – bijvoorbeeld – judo meededen? Of zijn het kinderen die daarvoor nog niet of onvoldoende bewogen? Die wil je natuurlijk vooral bereiken. Als je goed over de ‘outcome’ nadenkt, kun je je activiteit veel beter uitwerken.” Het Kenniscentrum heeft dat in een visualisatie met een atletiekbaan weergegeven: de input staat voor de materialen, personeel en uren die erin worden gestoken. De throughput zijn de activiteiten die je gaat opzetten, de output gaat om de aantallen scholen, deelnemers. Maar juist de outcome, het beoogde effect, is dus vaak onvoldoende uitgewerkt.

Veel werk?

De waarom-vraag dus. “Als je daar niet scherp op bent, is het lastig om achteraf te kunnen zeggen of iets geslaagd is of niet. Op heel veel plekken gebeurt dat nog niet, wordt die koppeling tussen activiteiten en beleidsdoelstellingen nog niet gelegd. Maar dat is echt stap één. Zonder dat inzicht heeft het geen zin om te monitoren. Als je die stap aan de voorkant neemt, heb je ook een veel beter gesprek met de gemeente. Dan kun je verwachtingen managen en afstemmen.” Tellen, meten, cijfers interpreteren en erover praten, het terugkoppelen aan de gemeente, het klinkt allemaal als veel werk. “Ja, dat is misschien wel zo”, erkent Schijvens, “maar het levert ook veel op, en het duurt soms even voordat je dat gaat zien.” Ze haalt een voorbeeld aan van Amsterdam, waar alle activiteiten zijn doorlopen en scherper zijn

uitgewerkt. “Daardoor hebben ze flink kunnen schrappen in het aantal activiteiten. Er zaten overlappingen in en sommige bleken niet meer relevant te zijn. Ik hoorde daar een buurtsportcoach zeggen dat zij nu veel beter weet wat er van haar verwacht wordt. We horen regelmatig dat activiteiten worden gedaan omdat ze al jarenlang worden gedaan. Omdat er een financiële impuls aan hing. Niemand stelt dan blijkbaar meer de vraag: waarom doen we dit eigenlijk? Maar die vraag is cruciaal. Voor een beter gesprek met de gemeente, maar ook omdat je als teamleider je eigen mensen veel beter kunt aansturen. Die weten dan ook beter wat er van ze verwacht wordt, en kunnen binnen dat kader dan vanuit hun expertise bepalen hoe je dat resultaat kan bereiken.”

Schijvens merkt dat er langzamerhand steeds meer bewustzijn komt over het belang van evalueren en monitoren. “Gelukkig zien we dat het meer en meer wordt toegepast, om de waarde van het werk van buurtsportcoaches meer te laten zien, maar ook om het werk inhoudelijk beter en dus leuker te maken. Sommige teamleiders zijn daar al heel ver mee. Soms met zelfgebouwde Excelspreadsheets, maar ook steeds vaker met speciaal ontwikkelde apps zoals het Buurtsportcoach Kompas. Het past heel goed bij de professionaliseringsslag die gemaakt wordt. Het is complexe materie, maar het leeft wel. Als Kenniscentrum willen we er daarom op blijven in-

zetten, met groepjes teamleiders ingaan op bepaalde casussen en de behoeftes blijven uitvragen.”

Team Sportservice

Een organisatie die al volop bezig is met het beeld in brengen van de effecten van de inzet van buurtsportcoaches, is Team Sportservice, werkgever van zo'n 240 buurtsportcoaches. Team Sportservice ondersteunt en begeleidt overheden, scholen en verenigingen in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht op het gebied van sport en bewegen. Voor Enrico Damo, mededirecteur met de portefeuille ontwikkeling & strategie, en werkzaam op het kantoor in Haarlem, is het zonneklaar: “Monitoring en evaluatie zijn noodzakelijk om beter je werk te kunnen doen. Het geeft inzicht in wat jouw werkzaamheden

Enrico Damo

“Het is leuk om complimenten te krijgen. Die kun je vastpinnen in de Buurtsportcoach Kompas-app. Daar krijg je als buurtsportcoach natuurlijk energie van”

Enrico Damo (Team Sportservice)

opleveren. En het maakt ook dat je je kunt doorontwikkelen.” Team Sportservice was in de gemeente Haarlemmermeer enkele jaren geleden al bezig met een feedback- en verbetercyclus. Deelnemersaantallen, signalen en feedback verzamelen en in Excelspreadsheets bijhouden werd echter al snel een te tijdrovende klus en zo ontstond het idee een digitale versie van de methodiek te ontwikkelen. Toevallig startte niet veel later het ministerie van VWS met een aanbesteding voor een monitoringstool voor buurtsportcoaches. De aanbesteding werd gewonnen door Team Sportservice en partner Techonomy en zo ontstond het hiervoor door Schijvens al genoemde Buurtsportcoach Kompas, een app die inmiddels door flink wat buurtsportcoaches in een groot aantal gemeenten wordt gebruikt.

Drie fronten

Damo legt uit hoe de monitoring in de praktijk vormgegeven wordt: “Wij denken

na over hoe je inzicht kunt ophalen waarmee je je eigen werk kunt verbeteren, hoe je planmatiger te werk kunt gaan en hoe je je werk evalueert aan het eind van de dag. Meten kun je op drie fronten doen: in de eerste plaats gaat het uiteraard om aantallen. Hoeveel activiteiten heb je georganiseerd, hoeveel deelnemers waren er, hoeveel gesprekken hebben plaatsgevonden? Daarnaast gaat het ook om de vraag of je als buurtsportcoach het goede doet: dragen de activiteiten bij aan de doelen die jouw team of jouw opdrachtgever (meestal de gemeente) heeft gesteld? Daar moet je dus van tevoren over nadenken, zeker ook als teamleider. En ten slotte: doe je het goed als buurtsportcoach? Was de locatie goed, vonden ze jou aardig, was het tijdstip oké?” Damo benadrukt dat het verzamelen en interpreteren van de data er echt is om betere inzichten te verkrijgen in het werk van de buurtsportcoach. “De uitkomsten zijn niet goed of fout, we koppelen er geen beoordelingssystematiek

aan. We proberen aan te wakkeren dat het interessant is die informatie op te halen en dat je jezelf daarmee kunt ontwikkelen.”

Energie

Ziet Damo een toename van het gebruik van het Kompas en van monitoring in het algemeen? “Zeker”, stelt hij. “Hoewel het heus niet allemaal vanzelf gaat. En het is ook niet altijd even goed toepasbaar. Voor onze vakleerkrachten gebruiken we het bijvoorbeeld niet, daar hanteren we een leerlingvolgsysteem. Verder is de grootste uitdaging toch dat het hoe dan ook tijd kost. Het gaat bovendien om nieuw gedrag en iets nieuws dat je je eigen moet maken. Op de ene locatie gaat dat hartstikke goed, maar op andere plekken zie je soms dat het weer verwatert. Het kost ondersteuning om die veranderingen aan te jagen. Maar dat zie je bij alle veranderingen en ik denk dat we op de juiste weg zijn. Overal merk ik dat iedereen die de data terugziet, positief verrast is. Het is leuk om in-

zichten te krijgen en het is helemaal leuk om complimenten te krijgen. Die kun je trouwens vastpinnen op je dashboard in de app. Daar krijg je als buurtsportcoach natuurlijk energie van.”

Ondertussen wordt ook nog geprobeerd de tool tussentijds te verbeteren. Zo geeft Damo aan dat geprobeerd wordt het con-

30 minuten beweging gaat, dan wanneer je van 30 naar 60 minuten gaat. Dat zegt heel veel over de effectiviteit van je activiteit.”

Opbouwen van een ‘case’

Binnen Team Sportservice raakt het gebruik langzamerhand steeds meer ingeburgerd. Uitkomsten worden binnen de

“Als je goed over de ‘outcome’ nadenkt, kun je je activiteit veel beter uitwerken”

Lonneke Schijvens (Kenniscentrum Sport & Bewegen)

cept van additionele beweegminuten toe te kunnen voegen: het aantal minuten dat een deelnemer extra is gaan bewegen. “Als je daar de gezondheidswinst aan kunt koppelen, sla je een enorme slag. Die is bijvoorbeeld veel groter als je van 0 naar

teams besproken en ook tussen teamleiders onderling. Inmiddels werken steeds meer gemeenten met het Buurtsportcoach Kompas en in sommige gemeenten is het bovendien het raamwerk geworden voor de verantwoording. Damo: “Met name

de ervaren effectiviteit is voor gemeenten natuurlijk heel belangrijk. Dat is ook informatie om in beleid op bij te sturen. Ik ben blij dat steeds meer gemeenten enthousiast zijn. Dat is goed en ik hoop ook echt dat nog veel meer organisaties er mee gaan werken, want dat is belangrijk in deze tijd van evidence based economy, waar iedereen steeds meer vraagt om bewijsvoering. Zo’n buurtsportcoachregeling kan ook zomaar stoppen, dat vind ik best spannend. Daarom moeten we een ‘case’ bouwen als gemeenten en als sportbedrijven: waarom is het goed dat we hier geld in steken? Zo hoop ik zelf vooral dat we kunnen aantonen dat er meer verbindingen tussen sport en gezondheid moeten worden gelegd. En dus hoop ik dat we ernaar toewerken dat verschillende organisaties dezelfde type informatie kunnen ophalen. Dan kun je in de volle breedte zeggen: kijk eens wat die buurtsportcoaches de samenleving opleveren.” ■

Vat is de waarde van sporten en bewegen?

De Social Return On Investment (SROI) is een manier om het maatschappelijk rendement van investeringen in sport en bewegen uit te drukken. De methode toont de maatschappelijke kosten en opbrengsten die zijn gerelateerd aan mensen die sporten en bewegen, en weegt die tegen elkaar af. Adviesbureau Rebel en het Mulier Instituut hebben in opdracht van Kenniscentrum Sport & Bewegen in 2022 een tweede schatting van de SROI van sport en bewegen gemaakt. Hieruit blijkt een SROI van 2,70. Dit betekent dat de maatschappelijke opbrengsten van sport en bewegen 2,70 keer zo hoog zijn als de kosten. Oftewel: alle investeringen samen leveren maatschappelijke meerwaarde op. Belangrijke informatie om de waarde van het werk dat de buurtsportcoach doet aan te tonen!

LEON JANSSEN LOK

Op deze pagina's zie je wat de opbrengsten zijn van voldoende sporten en bewegen en wat voor een waarde je daaraan kunt koppelen. Als jouw gemeente nog niet bekend is met dit onderzoek, is het als (teamleider van) buurtsportcoach(es) een mooi instrument om te laten zien waaraan jouw activiteiten een bijdrage leveren. Steeds meer gemeenten kennen deze cijfers wel en hebben ook

inzicht in de cijfers specifiek voor hun gemeente. Vanaf eind september is er ook een overzicht beschikbaar om de situatie met betrekking tot sport en bewegen en gezondheid in jouw gemeente in een oogopslag te zien. Het is uiteraard interessant om het gesprek erover aan te gaan binnen jouw gemeenten; misschien geven ze wel inzicht in welke factoren het lokale sport- en beweeggedrag beïnvloeden.

Wat zijn de opbrengsten?

De opbrengsten zijn berekend op basis van het percentage inwoners dat aan de beweegrichtlijnen voldoet (zie figuur 1) en liggen op drie terreinen:

Gezondheid: door voldoende sport en bewegen is het risico op bepaalde ziekten lager. Iemand kan daardoor langer in een goede gezondheid leven. Dat bespaart zorgkosten, maar anderzijds: als we langer blijven leven,

zullen we ergens weer meer zorgkosten maken. Ook door een eventuele toename van blessures nemen de zorgkosten toe.

Arbeid: doordat mensen die voldoende sporten en bewegen gezonder en vitaler zijn, heeft deze groep gemiddeld een lager ziekteverzuim en zijn ze productiever dan mensen die niet voldoende sporten en bewegen. Deze opbrengsten komen dus bij werkgevers terecht.

Sociaal: structureel sporten en bewegen kan bijdragen aan persoonlijke ontwikkeling en diverse (sociale)vaardigheden. Ook lijkt het bij te dragen aan plezier, het opbouwen van een sociaal netwerk, het aanleren van normen en waarden en de mogelijkheid om mee te doen in de samenleving. Deze waarde is alleen lastig in euro's uit te drukken. ■

Randvoorwaarden

Er zijn wel randvoorwaarden nodig om deze effecten via sport en bewegen te behalen.

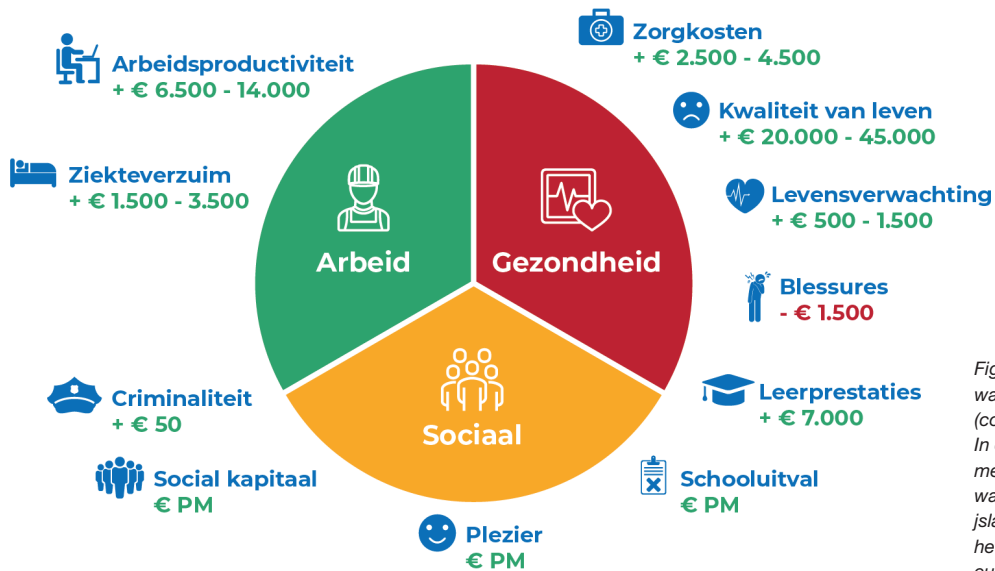
Er is deskundige begeleiding (buurtsportcoach!) nodig die de deelnemer goed kan begeleiden met het ontwikkelen van vaardigheden. De fysieke omgeving in de buurt moet toegankelijk zijn. Het is laagdrempelig, toegankelijk voor mensen met een beperking, dichtbij de doelgroep en het is heel en schoon.

Er is een veilige sociale omgeving die de doelgroep stimuleert meer te sporten en te bewegen. Daarnaast hebben de deelnemers van een sportactiviteit sociale steun, zoals hun ouders of vrienden, om na de activiteit verder te gaan met sporten en bewegen.

Het sport- en beweegaanbod is afgestemd op de doelgroep en is maatwerk. Het is aangepast op de levensfase en persoonlijke doelen. Zorg ervoor dat de doelgroep gestimuleerd wordt om zelfredzaam te zijn. Geef de deelnemers bijvoorbeeld zelf de keuze wat ze willen doen. Zo worden de deelnemers (intrinsiek) gemotiveerd en ervaren zij zelfstandigheid.

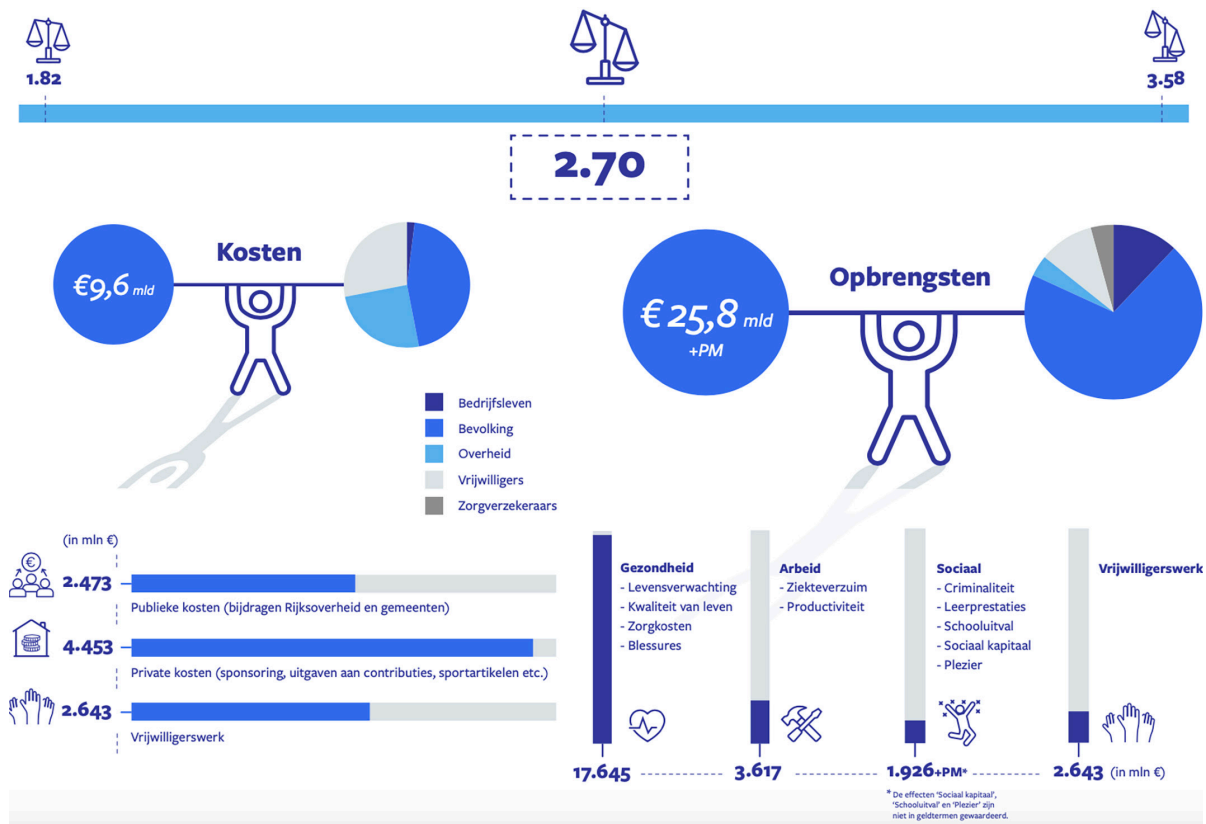
Figuur 1. Beweegrichtlijnen jeugd, volwassenen en ouderen.

Figuur 2. Sociaaleconomische waarde van sporten en bewegen (contante waarde, 5- tot 24-jarigen). In de diagrammen is 'PM' (pro memorie) zichtbaar gemaakt voor waarden waarvoor voldoende bewijslast is gevonden, maar waarvoor het nog niet mogelijk is om het in euro's uit te drukken.

De SROI van sport en bewegen

De SROI van sport en bewegen in Nederland wordt geschat op 2,70. De maatschappelijke opbrengsten zijn dus 2,70x zo hoog als de kosten en er is sprake van maatschappelijke meerwaarde. Uit eerder onderzoek volgt de waarde van sport en bewegen per individu, in een ruime bandbreedte. Rekenend met de laagste geschatte waarde wordt de SROI 1,82, met de hoogste waarde wordt deze 3,58.

Figuur 3. De SROI van sport en bewegen 2022

Meer weten over de SROI?
Scan de QR-code.

Lees hier welke effecten van sport en bewegen er zijn volgens het Human Capital Model. Scan de QR-code.

(Bron: Kenniscentrum Sport & Bewegen)

V olop innovaties in het opleidings- aanbod

De buurtsportcoach is niet meer weg te denken uit de maatschappij. Was sport eerst nog vooral een doel, tegenwoordig wordt sport en bewegen steeds meer ingezet als middel. Voor verbetering van de gezondheid, tegen eenzaamheid, om doelgroepen meer bij de samenleving te betrekken, je kunt het zo gek niet bedenken of een buurtsportcoach of cultuurcoach krijgt ermee te maken. “Het vak wordt steeds diverser, waardoor er een grotere behoefte bestaat aan ontwikkeling en bijscholing, zowel bij buurtsportcoaches zelf, als bij gemeenten en werkgevers. Er wordt daarom volop geïnoveerd in het opleidingsaanbod”, zegt Brigitte Musters, programmanager van het programma Landelijke Academie Buurtsportcoaches (LAB). TESSA DE WEKKER

“Scholen vroegen ons om een cijfer voor op het rapport. Maar dat zegt zo weinig over wat een kind heeft geleerd. We wilden dat goed in beeld brengen”

Wiebren Dijkstra (teamleider buurtsportcoaches Heerenveen/Súdwest Fryslân)

Eind 2021 hebben de vijf regionale buurtsportcoachacademies samen met het Mulier Instituut de behoefte aan bijscholing van buurtsportcoaches gepeild. De onderzoekers vroegen zowel buurtsportcoaches zelf naar hun behoefte als hun werkgevers. De peiling heeft veel informatie opgeleverd. Zo kwam, net als in een eerdere peiling van een aantal jaar geleden, naar voren dat er veel behoefte is aan informatie hoe een gemeentelijke organisatie eigenlijk werkt. Musters: “Buurtsportcoaches hebben veel verstand van sport en bewegen en van bepaalde doelgroepen, maar hoe de lijnen in een gemeente lopen, is niet altijd bekend. Naar aanleiding van die eerste peiling hebben we een pilot opgezet. Die werd als prettig ontvangen, met name door buurtsportcoaches met profiel B en C. Nu wordt de scholing verder uitgerold (zie kader, red.)” Uit recente onderzoeken kwam nog een aantal interessante mogelijkheden naar vo-

ren. Zo zien gemeenten graag dat buurtsportcoaches zich rond het thema bewegen in de openbare ruimte bekwamen. “Het gaat dan vooral om de kansen en mogelijkheden van de Omgevingswet en omgevingsvisie”, zegt Musters. “Die wet gaat vooral over wat niet mag, maar er mag en kan ook een heleboel wel. En hoe pas je dat dan toe in je aanbod als buurtsportcoach? Dan gaat het over het beweegvriendelijk inrichten van bijvoorbeeld een park, maar ook over subsidiestromen, het bespreekbaar maken van dit thema en inspiratie voor activiteiten”, zegt ze. Een aantal jaar geleden is hiervoor de leerlijn BIOR (Bewegen in de Openbare Ruimte) ontwikkeld. Deze wordt aangeboden door de regionale academies in samenwerking met verschillende hogescholen.

Een ander punt dat naar voren komt, is het inzetten van technologische innovaties voor het meten van het succes van sporten beweegvoorzieningen. “Denk bijvoorbeeld aan technologie die meet hoe vaak en op welk tijdstip bepaalde routes of apparatuur wordt gebruikt”, zegt Musters. Maar er zijn veel meer mogelijkheden. Die leveren een schat aan data op, waarmee een buurtsportcoach zijn of haar programma kan verbeteren. “Het is interessant om te leren hoe je dat dan doet.”

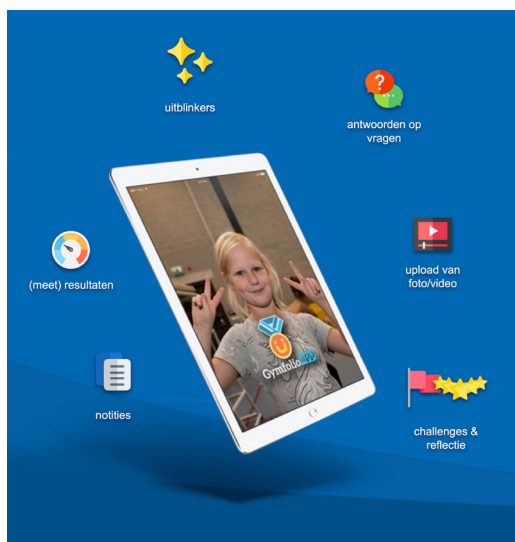
Tools en apps

Datzelfde geldt voor tools die gebruikt kunnen worden om activiteiten bij te houden. Zo bestaat er het Buurtsportcoach Kompas. Dat is een monitoringstool voor gemeenten, werkgevers en buurtsportcoaches zelf om meer inzicht te krijgen in het werk van buurtsportcoaches en om het werk te evalueren en bij te sturen. “Niet

alle buurtsportcoaches vinden het leuk om met dit soort apps bij te houden wat ze doen. Het is administratie, veel buurtsportcoaches zijn doeners”, zegt Musters. Maar die data is waardevol om de kwaliteit van het eigen werk te monitoren. “Hoe gebruik je nou al die data en waarom is het belangrijk? Het kan bijvoorbeeld helpen bij het in kaart brengen van het rendement van het sport- en beweegaanbod. Zo kunnen buurtsportcoaches hun eigen werk kracht bijzetten en onderbouwen.” Niet alleen inhoudelijk is er veel beweging in het opleidingsaanbod. Ook de manier waarop scholingen worden gegeven verandert. En dat is niet alleen een kwestie van de vraag of een opleiding online of offline wordt gegeven. “Denk bijvoorbeeld aan hybride leeromgevingen.” Dat zijn een soort labs waarin studenten en professionals uit verschillende domeinen bij elkaar komen om van elkaar te leren. Musters: “Dat kunnen bijvoorbeeld allemaal mensen zijn die in een bepaalde wijk werken. Of mensen die met eenzelfde doelgroep werken vanuit verschillende invalshoeken. Dus niet alleen de buurtsportcoach, maar ook de welzijnswerker en de deskundige op het gebied van omgaan met pubers of juist eenzame ouderen. Leren uit een boekje en luisteren naar een expert alleen is niet meer van deze tijd. Dit soort labs bieden een innoverende manier om in de praktijk van elkaar te leren.”

Gymfolio-app

Vorig jaar won Gymfolio.app de Beter Bewegen Basisonderwijs Challenge van Sportinnovator. Inmiddels werken negen buurtsportcoaches op 24 basisscholen in Heerenveen met de portfolio-app voor

de lessen bewegingsonderwijs en kunnen ook buurtsportcoaches van andere scholen(koepels) en gemeenten ermee aan de slag. “Het is wennen, maar het bevalt goed”, zegt Wiebren Dijkstra.

Hij is teamleider van de buurtsportcoaches in Heerenveen en Súdwest Fryslân en zelf voormalig buurtsportcoach in Heerenveen. In die gemeente verzorgen negen buurtsportcoaches de gymlessen voor zo'n 4000 leerlingen op 24 scholen. “Scholen vroegen ons om van elke leerling in een paar zinnen de ontwikkeling te omschrij-

ven en er een cijfer aan te hangen voor op het rapport. Maar dat zegt zo weinig over wat een kind heeft geleerd. We wilden dat goed in beeld brengen”, zegt hij.

Ze gingen met Excell aan de slag, maar dat kostte te veel tijd en de administratie was bovendien niet leuk. Dijkstra en zijn collega's gingen op zoek naar een gebruiksvriendelijke app om op een eenvoudige én leuke manier de ontwikkeling van leerlingen bij te houden. Niet alleen wat betreft motorische vaardigheden, maar ook voor zaken als gedrag, samenwerking en door-

zetten. Tegelijkertijd wilde de gemeente Heerenveen een beter overzicht van het sport- en beweggedrag van basisschoolleerlingen, zodat het stimuleringsbeleid eventueel zou kunnen worden aangepast. “Met deze twee vraagstukken zijn we met de ontwikkeling van de Gymfolio.app begonnen”, zegt softwareontwikkelaar Bart van der Hoeven.

Het resultaat is een digitaal portfolio voor het bewegingsonderwijs. Gymleraren kunnen op deze app per leerling een profiel aanleggen met informatie over de gym-

Drie tips om ook minder actieve en motorisch vaardige kinderen met plezier te laten bewegen in de wijk

Scholarshippers en buurtsportcoaches konden tijdens een training op de Krajicek Playgrounds zelf ervaren hoe zij sport- en spelactiviteiten in de wijk anders kunnen organiseren. De training is ontwikkeld en gegeven in het kader van Play2Improve, een ZonMw-project dat wordt uitgevoerd door het AmsterdamUMC (locatie VU) en het Mulier Instituut.

Om motorische vaardigheden en fitheid te verbeteren, is het nodig om in alle contexten waar kinderen komen, zoals op school, sport en in de wijk, aandacht te hebben voor beweegstimulering. Het sport- en beweegaanbod, bijvoorbeeld in de wijk, trekt vaak vooral de al actieve en motorisch vaardigere kinderen aan. Buurtsportcoaches hebben de uitdagende taak ook de minder actieve en motorisch vaardige kinderen te bereiken, zodat ook zij met plezier gaan bewegen.

Het Mulier Instituut heeft drie tips om activiteiten op bijvoorbeeld speelveldjes in de wijk zo te organiseren dat alle kinderen mee kunnen doen:

1. Zorg dat het speelveld in de wijk geen competitieve maar een coöperatieve omgeving is. Bijvoorbeeld door in de regels van een spel te voorkomen dat de vaardige kinderen beloond worden en meer speeltijd krijgen. In plaats van een extra punt of leven kan de winnaar een extra uitdaging krijgen, zoals met één hand of op één been spelen.
2. Zorg dat binnen het spel- en sportaanbod zelf al rekening wordt gehouden met verschillende vaardigheden. Bijvoorbeeld door vaardige kinderen een groter doel te laten verdedigen of in een groter veld of vak te laten spelen.
3. Maak de groepen met kinderen kleiner, want dat zorgt voor intensiever spel. Deel daarom een speelveld in tweeën en laat kinderen drie tegen drie spelen op een half veld in plaats van zes tegen zes op een heel veld. Richt het speelveld daarnaast zo in dat je tegelijk verschillende spellen voor verschillende leeftijden kunt doen.

resultaten, aanwezige (zwem)diploma's en sportvoorkeuren. Het is mogelijk om digitale badges uit te delen bij goede prestaties. Er zijn er zeven voor onder andere doorzettingsvermogen, leiderschap, helpen en het overwinnen van angst. Ook kunnen foto's of filmpjes van een bijzondere prestatie worden toegevoegd en kunnen resultaten uit meetinstrumenten aan de app worden gekoppeld. Door middel van challenges worden leerlingen uitgedaagd en de docent kan via de app heel makkelijk vragen stellen aan de klas als geheel of de leerling individueel. Dijk-

tra: "Er is in de les een tablet met de app aanwezig. Die wordt betrokken in de les, zodat steeds een leerling de vragen kan invullen. Dat kost niet meer dan een minuut per kind."

Zo ontstaat gaandeweg een gedetailleerd portfolio per leerling. Zowel docenten als leerlingen en ouders krijgen instant feedback. "Die informatie is heel waardevol, want de leerkracht kan de les goed aanpassen aan het niveau van de leerling. We merken dat de buurtsportcoaches die ermee werken informatie over leerlingen ook veel bewuster opslaan en gebruiken

in de les dan voorheen", zegt Dijkstra.

Voor de leerlingen werken de gaming elementen in de Gymfolio.app stimulerend. Van der Hoeven: "Een aantal keer per jaar krijgt de leerling een Gymfolio-rapport op papier met daarin de resultaten van de afgelopen periode. Dat zegt veel meer dan dat ene cijfer in het schoolrapport." ■

Hoe werkt de gemeente?

Verreweg de meeste cultuur- en buurtsportcoaches werken voor, met of in opdracht van een gemeente. Maar hoe een gemeente precies werkt, weten ze vaak niet. "Zaken als formele besluitvorming, accommodatiebeleid, financiën en wettelijk kader en het krachtenveld tussen politiek, bestuur en ambtenarij zitten niet in de opleidingen. Dat is een gemis", zegt Jan Bellemakers, hoofd Sport en Bewegen bij de gemeente 's-Hertogenbosch.

Daarnaast werkt Bellemakers als cursusleider en procesbegeleider op het gebied van sport, bewegen en bestuur. Samen met de Landelijke Academie Buurtsportcoaches en enkele collega's uit diverse gemeenten, heeft hij de cursus 'Hoe werkt de gemeente nou?' ontwikkeld. "Met deze cursus willen we de hiaten in de kennis van buurtsportcoaches opvullen", zegt hij.

Dat dat nodig is, blijkt uit het voorbeeld dat Bellemakers geeft uit zijn eigen gemeente. Regelmatig kregen buurtsportcoaches aan wie hij leidinggeeft, vragen van inwoners of het mogelijk was om een sportfaciliteit in de openbare ruimte te realiseren. "Dat is voor die buurtsportcoaches een zoektocht. Bij wie moet je dan zijn, hoe zit het met de financiën, zijn er eventueel subsidies, waar moet je verder nog rekening mee houden?"

Nu heeft 's-Hertogenbosch de luxe dat er 50 mensen op het bureau sport en bewegen werken, dus er waren collega's die konden helpen. Bellemakers: "Maar bij kleinere gemeenten is dat niet zo.

En bovendien werkt elke gemeente weer anders. Dat komt ook in de cursus naar voren, net als de mogelijkheden die dat biedt om samen te werken. Deelnemers leren ook van elkaar, hoe bepaalde zaken bij hen in de gemeente gaan."

De cursus is afgelopen jaar twee keer in pilotvorm gegeven. Nu wordt hij uitgerold over alle vijf buurtsportcoachacademies. In twee dagen worden deelnemers bijgespijkerd in onder andere staatsinrichting, de beleidscyclus in gemeenten, besluitvorming, formele en informele invloed, accommodaties, rolverdeling in de sport, samenwerking en wat je daar als buurtsportcoach in je dagelijkse werkzaamheden allemaal aan hebt. Daarnaast is er ruimte voor het bespreken van casuïstiek.

De reacties van deelnemers aan de pilots waren overwegend enthousiast. Natuurlijk staat niet alles even dicht bij de primaire interessegebieden van buurtsportcoaches. Bellemakers: "Het is daarom echt niet zo dat we uren besteden aan droge staatskunde of het accommodatiebeleid tot achter de komma bespreken. Maar we pikken juist de punten eruit waar ze wat aan hebben. Tachtig procent van de politieke aandacht én van het budget gaat immers naar accommodaties, om maar een voorbeeld te noemen. Die bredere kijk is waardevol, zodat buurtsportcoaches makkelijker hun weg in het woud van de lokale besluitvorming kunnen vinden en weten in welk krachtenveld zij werken."

“Met deze cursus vinden buurtsportcoaches makkelijker hun weg in het woud van de lokale besluitvorming en leren ze in welk krachtenveld zij werken”

Jan Bellemakers (hoofd Sport en Bewegen 's-Hertogenbosch)

Meedoen aan een living lab levert veel op

In 2020 kregen vijftien gemeenten een subsidie van ZonMw en Sportinnovator om een living lab te creëren rond sport en bewegen. Een living lab is, de naam zegt het al, een soort (openlucht) laboratorium waar verschillende partijen samenwerken aan een gemeenschappelijk doel. Dit kunnen bedrijven zijn, maar ook onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en buurtsport- en cultuurcoaches. Bovendien zijn de bewoners altijd vanaf het begin betrokken bij een living lab.

Een van de living labs is M&Gezond in Emmen. Silvia Brouwer, onderzoeker en practoor Vitaliteit op het Alfa-College in Groningen, is projectcoördinator van M&Gezond. "Het doel is om samen met buurtbewoners van de wijk Bargeres initiatieven te ontwikkelen die goed zijn voor hun gezondheid, zowel fysiek als mentaal", vertelt ze. Twee jaar geleden is het living lab gestart. Vanaf het begin waren de buurtsportcoaches betrokken, net als welzijnswerk en de gebiedscoördinator. Ook studenten van onder andere de opleidingen sport en bewegen en sportkunde van de Hanzehogeschool en het Drenthe College werkten al snel mee. Buurtbewoners werden gevraagd om hun dromen voor hun wijk te tekenen om hen actief bij het living lab te betrekken. "Ze gingen hiervoor onder andere op excursie naar dorpen en wijken in de buurt om te kijken wat daar voor voorzieningen waren", zegt Brouwer.

Concreet heeft het living lab tot nu toe twee initiatieven opgeleverd. Fit in Zuid, een beweeg- en leefstijlproject waarbij bewoners individu-

eel of in groepjes door studenten, een buurtsportcoach en voedingsdeskundige worden begeleid in bewegen en gezonde voeding, en de inrichting van een beweeg- en ontmoetingsplaats voor wijkbewoners. Daar organiseren buurtsportcoaches en welzijnswerkers gezamenlijk activiteiten.

Maar een grotere winst dan deze twee initiatieven vindt Brouwer de manier waarop partijen in de wijk met elkaar samenwerken. Als voorbeeld noemt ze buurtsportcoaches en welzijnswerkers. "Allebei werkten ze met een uitvoeringsplan. Bij de buurtsportcoaches stond daar voor een jaar heel precies in welke activiteiten ze wilden organiseren. Het welzijnswerk werkte meer met vijf globale thema's. Maar er bleek aardig wat overlap in de plannen te zitten. Tegenwoordig zitten beiden bij elkaar voor ze een jaarplan maken en kijken ze waar ze gezamenlijk activiteiten kunnen oppakken."

Een tweede plus van de aanpak van het living lab is de betrokkenheid van studenten van allerlei opleidingen. "De buurtsportcoaches van de toekomst, maar ook de welzijnswerkers en andere toekomstige professionals in een wijk, leren al tijdens hun opleiding met elkaar samen te werken. Nu al ontstaat daardoor een netwerk voor toekomstige samenwerking. Daar gaan bewoners in de toekomst veel profijt van hebben", zegt Brouwer.

Brouwer denkt dat buurtsportcoaches veel kunnen leren door te participeren in een living lab. "Het zal voor sommige buurtsportcoaches even wennen zijn. Maar samenwerken met allerlei partijen in een wijk levert veel nieuwe inzichten op. Dat geldt ook voor het samen met bewoners bedenken en opzetten van initiatieven."

“BUURTSPOORT- COACHES DOEN MEER DAN LEKKER IN EEN TRAININGSPAK MET EEN BALLETTJE DE WIJK IN”

Het carrièrepad van Martijn Gommeren schetst een ideaalbeeld voor hoe je het zou willen, als gemeente en als persoon. Begonnen als buurtsportcoach, later coördinator van het lokale team van buurtsportcoaches, werd hij vervolgens regiocoördinator bij Sportservice Noord-Brabant (SSNB) en sinds februari van dit jaar is hij Beleidsadviseur Sport & Vrijtijdseconomie voor de gemeente Roosendaal. EDDY VEERMAN

Als je kijkt naar het pad dat ik heb mogen wandelen en waar ik nu ben, dat is heel mooi. Je kunt het een luxepositie noemen, vanuit de ervaring die ik heb opgedaan. Ik heb een netwerk opgebouwd, weet waar ik aan moet kloppen en wat er op de werkvloer speelt, sta in contact met de buurtsportcoach op het pleintje, de trainer op het veld, tot aan de lokale overheid en het ministerie. Als je dat kunt combineren met de ambities van deze gemeente – waar ik ook nog eens woon – dat is het mooiste dat er is.”

Binnen het lokale SSNB team in Roosendaal – een gemeente met bijna 80.000 inwoners – was Martijn aanvankelijk actief als combinatiefunctionaris onderwijs en verenigingen in enkele wijken. „Samen met mijn collega's hebben we destijds de aanpak en de werkzaamheden doorontwikkeld en genereerden we meer aandacht voor zichtbaarheid en de lokale uitstraling. De JOGG-regisseur in Roosendaal maakte onderdeel uit van ons team en we breidden ons team uit met vakleerkrachten. Dat zorgde voor een enorme impuls. Ik merkte wel dat de gemeente destijds zoekende was. Wij wilden inzetten op bewegingsonderwijs, maar liepen mogelijke inkomsten van in te zetten regelingen mis. Regelingen

die tevens de mogelijkheid gaven uit te breiden. Daarop heb ik gezegd: geef ons het vertrouwen om te kijken wat er nog meer kan. Vervolgens hebben we samen met de gemeente en een drietal enthousiaste schooldirecteuren een pilot gedraaid met vakleerkrachten op die drie basisscholen, dat werd een groot succes. De basisscholen waren enthousiast, zagen de meerwaarde en gingen cofinanciering betalen voor de inzet van een vakleerkracht.”

„Daarna werden we slachtoffer van ons eigen succes. Voordat we het wisten meldden zich 24 scholen aan. Het groeide te snel en wij wilden – plat gezegd geen lesboeren – maar liever de combinatie van een buurtsportcoach en een vakleerkracht. En omdat we vooral in het onderwijs zaten, kwamen we minder toe aan andere dingen.”

Op 1 januari 2018 startte Martijn als regio-adviseur West-Brabant SSNB. „Een grote stap en grote verandering en soms ook een lichte twijfel, maar mede door het vertrouwen vanuit SSNB ben ik in mijn rol gegroeid en kijk ik met heel veel plezier terug op de ontwikkelingen en mooie projecten waarbij ik betrokken was. Toentertijd hadden we tien teams met buurtsportcoaches in tien ver-

schillende deelgemeenten. Mensen met dezelfde opleiding en veelal dezelfde doelstellingen, maar iedereen vulde het op zijn eigen manier in. Er moest iets overkoepelend komen, dan kan kun je veel sneller succes boeken.”

Dat kwam naderhand met de lancering van Team NB, binnen SSNB. „Door meer samen te werken, kennis te delen en het oprichten van een vijftal kennisteams, zorgden we ervoor dat we pro-actief in konden spelen op trends en ontwikkelingen.” Als sportformateur was hij betrokken bij diverse sportakkoorden en preventieakkoorden. „Als adviseur lokale sport in meerdere gemeenten mocht ik een rol spelen in het versterken van de lokale sportinfrastructuur. Daarnaast mocht ik advies uitbrengen aan en brainstormen met alle beleidsmedewerkers en wethouders Sport in West-Brabant.”

In februari van dit jaar maakte Martijn de definitieve stap van het werkveld naar het kantoor. Maar stilzitten is er geen moment bij. „Ik ben terug in Roosendaal en hier zit inmiddels een ambitieus jong college van burgemeester en wethouders.” Hij laat zijn ‘bsc-hart’ spreken. „De functie van buurtsportcoach wordt ondergewaardeerd: ze doen ontzettend veel, meer dan lekker in een trainingspak met een balletje de wijk in. Je hebt ook kinderen die niet willen bewegen, die komen niet op een Cruyff Court of een ander veldje. Die bereik je met de vakleerkracht in de gymles. Maar als te veel op het onderwijs inzet, maakt het dat lastig om op andere initiatieven in te zetten. Laatst kwam de Vuelta (Ronde van Spanje, red.) door Roosendaal: hoe mooi is het dat je dan de buurtsportcoaches een taak kunt geven om in die periode bijvoorbeeld een dikke banden race of fietsen voor kwetsbare doelgroepen te organiseren? Dat je op zo’n evenement aan kunt haken.”

„Die slag waren we destijds al wel aan het maken, naar een overkoepelende gedachte. Dat als je met gezondheid bezig bent in gemeente x, betrek gemeente y daar dan ook bij. Dan kun je immers een vliegende start te maken. Dat probeerden we destijds klein op te zetten, maar Brabant is groot en dan krijg je met afstanden te maken. Maar het gaat lukken. Ik kan hier mijn ervaring meenemen in het opstellen van nieuw beleid: wat we willen bereiken en hoe we de buurtsportcoach daar bij in kunnen zetten.” Hij betreft zichzelf. „Ik zeg nog vaak ‘we’, alsof ik vanuit SSNB praat, want zij bepaalt wat de buurtsportcoach doet.”

Net als veel in gemeenten heeft ook Roosendaal enkele zogeheten aandachtswijken. „Daar gebeurt al veel, maar daar kun je wel nóg beter verbinding maken. Niet alleen op het pleintje, maar ook als het gaat om de verenigingen er nóg meer bij te betrekken. In Roosendaal is sprake van een gemeentebrede aanpak, in die aandachtswijken zijn al jaren dezelfde mensen actief. Het voordeel daar van is dat ze de jongeren kennen. Die worden ouder en gaan de BSC’s ondersteunen. Daar gebeuren mooie activiteiten. Maar er is nog steeds genoeg aan de hand om aan te pakken.”

Maakte Martijn voorheen als coördinator het uitvoeringsplan, „nu onderhoud ik de contacten met de uitvoerende mensen. Zij zijn in het RBC-stadion gevestigd, een bruisende locatie. Daar zit Fontys, alsmede het CIOS. Ik spreek daar de bsc’s nog vaak. Een mooie groep. Je hebt HBO-ers nodig, maar ook de doeners die op het pleintje de activiteiten begeleiden”, weet Martijn uit ervaring.

Leren doe je niet alleen op school

Bij- en nascholingen zijn een goede mogelijkheid om als buursportcoach of cultuurcoach te (blijven) leren. Maar leren doe je niet alleen in opleidingen en cursussen. Je leert ook van elkaar, van professionals uit andere sectoren en domeinen of van de doelgroep waarmee je werkt. In dit artikel beschrijven we een aantal voorbeelden. TESSA DE WEKKER

Leer-ecosysteem 'Verwonder om de Hoek'

Een losse cultuuractiviteit organiseren is leuk. Maar het is beter om iets blijvends achter te laten in een wijk, waar kinderen nu én in de toekomst iets aan hebben. Dat is de gedachte achter het leer-ecosysteem 'Verwonder om de hoek'. De cultuurcoaches van BplusC in Leiden zijn de spin in het web.

Hélène Neerhoff is hoofd innovatie en onderwijs bij BplusC, de organisatie van lokale kunst- en cultuurcentra. Zij geeft onder andere leiding aan het team van acht cultuurcoaches. 'Verwonder om de hoek' bestaat sinds een aantal jaar, vertelt ze. Het leer-ecosysteem verbindt leerkrachten, ouders en verzorgers, organisaties voor buitenschoolse opvang en aanbieders van activiteiten op het gebied van

kunst, cultuur, natuur, technologie, duurzaamheid en wetenschap met elkaar. "Het idee achter een leer-ecosysteem is dat je als één partij in een wijk vrij weinig kunt. Maar met elkaar kun je een heleboel. Dat vraagt goede afstemming in de wijk", zegt Neerhoff.

De cultuurcoaches van BplusC zorgen voor die afstemming en proberen een blijvend, continu aanbod te creëren voor kinderen in de wijk. Dat doen ze in drie stappen. Ten eerste kunnen kinderen van groep 5 tot en met 8 op school onder schooltijd kennismaken met een bepaalde activiteit. Daarna is er voor enthousiastelingen zes keer na schooltijd een activiteit. Dat is soms in de school, soms op een andere locatie in de wijk. "Tot slot willen we

kinderen laten aansluiten bij regulier aanbod in de buurt. Is dat aanbod er niet in de wijk, dan proberen we dat te creëren. Als financiën een probleem zijn, kijken we of het Jeugdfonds Sport en Cultuur iets kan betekenen."

Het leer-ecosysteem is een aantal jaar geleden begonnen in één wijk, Leiden Zuid-West. Vorig jaar volgde een tweede, en dit jaar is het uitgebreid naar een derde wijk. "Door de ervaringen uit Zuid-West kunnen we nu in de andere wijken al verbeteringen aanbrengen", zegt Neerhoff. Zo dachten de cultuurcoaches in eerste instantie: als de activiteiten gratis zijn en de kinderen hebben op school al ondervonden dat ze het leuk vinden, dan stromen ze vanzelf door naar de buitenschoolse activiteiten.

“Dat blijkt dus niet zo te zijn. Wij doen in Zuid-West onderzoek naar hoe dat komt.” Er zijn verschillende mogelijke antwoorden. Eén is een lage ouderbetrokkenheid. De flyers waren bijvoorbeeld niet uit de tassen gekomen, of ouders konden die niet lezen. Of kinderen wilden wel, maar alleen als er ook een vriendje mee ging. “Brengen en halen bleek een probleem, ook al was het in de eigen wijk”, zegt Neerhoff. “Nu voeren we gesprekken met ouders en kinderen om de drempels nog meer weg te nemen. We willen namelijk dat alle kinderen mee kunnen doen. Ook kinderen voor wie dat van huis uit niet vanzelfsprekend is.” Hogeschool Leiden, museum Naturalis en de Universiteit van Amsterdam doen inmiddels een onderzoek naar hoe je een leer-ecosysteem zo inclusief mogelijk kunt maken.

Uiteindelijk moeten kunst, cultuur, natuur en wetenschap net zo gewoon worden als op voetbal gaan, vindt Neerhoff. “We willen dat cultuur net zo vanzelfsprekend wordt als sport. En net zo toegankelijk als voetbal, dus dicht bij het kind, in de wijk.”

Ouderen zijn een dankbare doelgroep

Nederland vergrijst. Dat betekent dat er de komende jaren steeds meer ouderen bij komen die willen sporten en bewegen. Maar het aantal buurtsportcoaches en docenten die gespecialiseerd zijn in het lesgeven aan senioren neemt af. “Daar ontstaat een probleem”, zegt Robert den Dunnen.

Hij is programma manager van **L a n g**

Ontwikkelen bij de afdeling Sportstudies aan de Hanzehogeschool en de Landelijke Academie Buurtsportcoaches. Den Dunnen schreef mee aan het visiedocument ‘Senioren sport- en beweegopleidingen’. Dat verscheen afgelopen voorjaar. “Het visiedocument was een noodkreet. Daar is goed op gereageerd. We hebben nu ook de wind mee. Ouderen en preventie staan veel in de aandacht”, zegt hij.

Het rapport schetst een weinig rooskleurig beeld. Er komen steeds meer kwetsbare ouderen met (beweeg) problematiek. Den Dunnen: “Maar het aantal mensen dat aan deze doelgroep lesgeeft, neemt de komende jaren af. Die zijn zelf vaak op leeftijd en gaan op een gegeven moment met pensioen. Er is te weinig aanvulling van onderaf.”

Dat heeft een aantal oorzaken. Ten eerste zijn buurtsportcoaches vaak jongeren. Die hebben weinig gevoel bij de doelgroep. Daarnaast is er in de opleidingen tot sport- en beweegleider weinig aandacht voor deze doelgroep. Ouderen blijven zo een blinde vlek. Ten derde heeft de huidige opleiding voor professionals, senioren sportleider, geen landelijke dekking. Er zijn vijf opleidingsinstituten die de scholing aanbieden, maar die zitten alleen in het noorden en zuiden van het land. Den Dunnen: “Ook is de opleiding die nu gegeven wordt vrij ouderwets ingericht. Die moet veel flexibeler.”

Ten slotte is bewegen voor ouderen heel lang geen beleidsspeerpunt geweest. “Het werk van buurtsportcoaches was vooral gericht op kinderen en jongeren. Wat dat betreft is er wel wat veranderd. In verschillende akkoorden, zoals het Preventieakkoord en recent het Integrale Zorgakkoord, is inmiddels wel aandacht voor het belang van bewegen voor ouderen, met name vanuit gezondheids- en preventieoogpunt. Als dit echt in beleid terug gaat komen, dan is dat goed nieuws voor het loopbaanperspectief van buurtsportcoaches die zich met ouderen bezig willen houden. Dat zal de aantrekkingskracht ten goede komen. Nu is het loopbaanperspectief niet goed”, zegt Den Dunnen.

FOTO: RONALD BUITENHUIS

Dat ziet ook Edith Keesman. Zij is buurtsportcoach in Emmen en heeft ouderen in haar pakket. “Ik vind senioren de leukste doelgroep die er is. Over het algemeen vinden ouderen het heel leuk om les te krijgen. Ze zijn blij met alles wat je voor ze doet.”

Al heel wat jaren geeft Keesman les aan ouderen. En nog steeds leert ze wekelijks van hen. Duidelijk uitlegen bijvoorbeeld. “Er zijn best wat ouderen met gehoorproblemen. Je moet dicht bij ze gaan staan en heel specifiek een oefening of spel uitlegen. Ik wilde nog wel eens snel beginnen, maar het is belangrijk om de tijd te nemen voor een duidelijke uitleg.”

Ook rekening houden met de mogelijkheden van de doelgroep is iets wat Keesman heeft moeten leren. En ze leert nog steeds. “Vanmorgen nog”, zegt ze lachend. Na een circuittraining wilde ze eigenlijk nog een balspel doen. “Maar ze waren veel te moe. Dat balspel heb ik dus snel veranderd in een rustig spel. Gelukkig heb ik doordat ik al zoveel jaar lesgeef aan ouderen een hele voorraad spelletjes in mijn hoofd zitten.” Zelf is Keesman 54. Ze hoopt dat er meer jongeren komen die aan het werk willen met senioren. “Het is heel dankbaar werk.”

Merial Hendriks

'Learning on the job' is de standaard voor veel cultuurcoaches

Learning on the job is voor veel cultuurcoaches dagelijkse praktijk. Er is vaak simpelweg geen tijd of geld voor bijscholingen. "In veel kleine gemeenten heeft een cultuurcoach een aanstelling voor 0,4 fte. Wanneer moet die bijscholing dan gevolgd worden?", vraagt Josefiene Poll zich af.

Zij is onderzoeker bij het LKCA, het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst, en deed het onderzoek 'Cultuurcoaches onder de loep', dat afge-

divers. Die veelzijdigheid is mooi, maar daarin zit ook een gevaar. Per gemeente is het werk anders. Daardoor weet de politiek niet zo goed wat cultuurcoaches nou precies doen en wat de meerwaarde van hun werk is."

Daardoor staan ook bijscholingen niet op de radar van veel werkgevers. "Uit het onderzoek kwam naar voren dat daar wel behoefte aan is", zegt Poll. Zo blijkt meer kennis van specifieke doelgroepen gewenst om goed binnen het sociaal domein te kunnen acteren.

"Het werk van buurtsportcoaches was vooral gericht op kinderen en jongeren. Wat dat betreft is er wel wat veranderd"

Robert den Dunnen (programmamanager Leven Lang Ontwikkelen)

lopen voorjaar verscheen. Daarin wordt een beeld gevormd van de cultuurcoaches en hoe hun werk er in de praktijk uitziet. "Ik noem cultuurcoaches wel eens gekscherend duizenddingendoekjes. In de praktijk zijn het werk en de functie heel

Vanwege het gebrek aan bijscholing leren cultuurcoaches vooral tijdens het werk, van de doelgroepen met wie ze werken en van de partners met wie ze samenwerken. Poll: "In grotere gemeenten waar meer cultuurcoaches werken zijn wel intervisie-

bijeenkomsten met het team. Maar in kleinere gemeenten werken cultuurcoaches veelal alleen."

De behoefte aan intervisie is er wel. Daarom worden in sommige provincies provinciale netwerkbijeenkomsten gehouden. Groningen en Drenthe is een goed voorbeeld, zegt Poll. "Daar is een actief netwerk. Elk half jaar wordt een bijeenkomst georganiseerd, vaak rond een bepaald thema. Ik ben zelf twee keer uitgenodigd om te vertellen over de landelijke ontwikkeling van cultuurcoaches."

Uit het onderzoek blijkt verder dat er behoefte is aan meer kennis over het sociaal domein en meer samenwerking met andere spelers in het sociaal domein. "Sinds de verbreding van de regeling combinatiefunctionarissen in 2019 wordt de samenwerking in het sociaal domein meer gezocht", zegt Poll. Ze ziet in die samenwerking kansen om van elkaar te leren. "Partijen waarmee cultuurcoaches samenwerken, zitten met precies dezelfde vragen en uitdagingen. Er zit een kennisbehoefte bij cultuurcoaches over wat andere partijen in het sociale domein precies doen en hoe er samengewerkt kan worden. Bijvoorbeeld met buurtsportcoaches. De wens is om meer wijkgericht op te trek-

Josefine Poll

FOTO: LKGA, LILIAN VAN ROOIJ

ken met sport. Sport- en cultuurcoaches zouden samen een centraal loket kunnen vormen waar wijkbewoners terecht kunnen met al hun vragen en behoeften. Samenwerking lijkt logisch. In de wijken, maar ook op het gebied van intervisie én bijscholing. Want alleen learning on the job is niet voldoende.”

Eerste Beweegmakelaars delen graag hun concept

Vier jaar geleden zat Meriel Hendriks, toen nog teamleider buurtsportcoaches bij Sportbedrijf Deventer, om tafel met vertegenwoordigers van het Deventer Ziekenhuis en de Huisartsen Coöporatie Deventer en Omstreken. In de zorg hadden ze veel patiënten die meer zouden moeten bewegen. “Wij weten veel van bewegen en kennen de verenigingen en sport- en beweegaanbieders. Binnen vijf minuten hadden we een idee hoe we elkaar zouden kunnen versterken”, vertelt ze.

In dat gesprek werd de Beweegmakelaar geboren. Dat is iemand vanuit Sportbedrijf Deventer naar wie het ziekenhuis en huisartsen patiënten doorverwijzen. “Wij begeleiden hem of haar dan naar een passend

sport- of beweegaanbod, met een warme overdracht. En we volgen de patiënt nog een jaar lang”, zegt Hendriks. Inmiddels is zij zelf Beweegmakelaar, samen met haar collega Anita Ruiter.

In de zorg liepen ze er tegenaan dat het maar niet lukte om patiënten meer aan het bewegen te krijgen. Hendriks: “Sommige mensen vonden het doodeng om naar een sportclub te gaan, anderen wisten niet wat ze leuk zouden vinden en weer anderen hadden het geld er niet voor. Terwijl meer bewegen ervoor zou kunnen zorgen dat die mensen geen of in elk geval minder zorg nodig hebben. Maar artsen en verpleegkundigen hebben niet altijd de tijd en de kennis om hun patiënten in dit traject te begeleiden.”

Met geld van de provincie Overijssel, ENO zorgverzekeringen, de gemeente Deventer, het ziekenhuis en de huisartsencoöperatie mocht Sportbedrijf Deventer de functie van Beweegmakelaar ontwikkelen en twee jaar uitproberen. Die twee jaar zijn inmiddels ruimschoots voorbij. Ruim 550 (ex-)patiënten hebben Hendriks en haar collega begeleid. Uit cijfers die vanaf het begin zijn bijgehouden, blijkt inderdaad dat zij minder vaak de huisarts en het ziekenhuis bezoeken en zich gezonder en fitter voelen.

“Inclusief sporten is meer dan aangepast sporten. Een aantal groepen blijft echt nog achter”

Rosa Holtslag-Roelvink (Gelderse Sportfederatie)

Het geheim? “We dicteren ze niets. Mensen zijn wars van adviezen. Samen verkennen we tijdens de intake iemands beweegpatroon en interesses. We hebben een uur de tijd, dus daarin kun je veel bespreken.” Vervolgens maken cliënt en Beweegmakelaar samen een plan van aanpak voor meer bewegen in het dagelijks leven en bij welke vereniging, beweegclub of sportaanbieder de cliënt een proefles wil gaan doen. “Soms bellen we samen dat me-

vrouw Janssen de volgende dag wil meedoen met de Sportinstuif 55+.”

Ook kan de Beweegmakelaar helpen bij het aanvragen van een subsidie via Stichting Rechttop, mocht dat nodig zijn. Ten slotte is er contact na twee weken, drie maanden, zes maanden en een jaar. “We zijn een soort stok achter de deur. Als iemand na een jaar nog steeds actief is, dan zit het sporten en bewegen in zijn of haar systeem.”

In de afgelopen vier jaar heeft Hendriks veel geleerd. Vanuit de zorg en van haar cliënten. Nu draagt ze die kennis over aan ziekenhuizen en Beweegmakelaars in Zwolle, Enschede, Almelo en ver buiten Overijssel. “Wij waren een van de eersten met dit concept. We hebben een handboek geschreven, intakes ontwikkeld, een systeem van doorverwijzen en een monitoringssysteem gemaakt. Dat gebruiken ze nu ook in andere steden. Ook houden we provinciale intervisiebijeenkomsten voor Beweegmakelaars. Zo leren we van elkaar, want elke gemeente doet het op een eigen manier. En ik zit regelmatig aan de telefoon met mensen uit Amsterdam of Rotterdam, omdat ze willen weten wat we doen. Hartstikke leuk om zo onze kennis en ervaring te kunnen delen.”

Basisopleiding inclusie, ontstaan met input van buurtsportcoaches zelf

Sporten en bewegen zouden vanzelfsprekend moeten zijn voor iedereen. Maar in de praktijk blijkt het sport- en beweegaanbod nog lang niet zo inclusief als gewenst. “Inclusief sporten is meer dan aangepast sporten. Een aantal groepen blijft echt nog achter”, zegt Rosa Holtslag-Roelvink. Zij is programmacoördinator Inclusie en

Gezondheid bij de Gelderse Sportfederatie. Samen met Demy Weertman van Sportservice Noord-Brabant heeft ze een basisscholing inclusie voor buurtsportcoaches ontwikkeld. De afgelopen maanden legden zij hun oor te luisteren bij buurtsportcoaches om van hen te leren. “We wilden weten wat zij van dit thema weten, hoe ze handelen en waar zij in hun werk tegenaan lopen.”

Inclusief sporten is een verbreding van aangepast sporten, zegt Holtslag-Roelvink. “Voor aangepast sporten is er de afgelopen jaren een mooie structuur opgezet. Maar inclusief sporten gaat om veel meer verschillende doelgroepen, van mensen met lage inkomens tot LHBTI+, en van mensen met een migratieachtergrond tot ouderen. Verdiepende scholingen per doelgroep zijn er vaak wel, maar de basis – wat is inclusief sporten eigenlijk, hoe inclusief ben ik zelf en hoe inclusief zijn wij in ons aanbod en onze communicatie? – ontbreekt. Aan dat fundament willen we met deze scholing een bijdrage leveren.” Uit de gesprekken met buurtsportcoaches leerden Holtslag-Roelvink en Weertman dat die eerste stap in veel organisaties wordt overgeslagen. “Inclusie, het vinden van die specifieke doelgroepen en het gesprek aangaan met mensen uit die doel-

“We zijn een soort stok achter de deur. Als iemand na een jaar nog steeds actief is, dan zit het sporten en bewegen in zijn of haar systeem”

Meriel Hendriks (Beweegmakelaar)

groepen zijn vaak helemaal geen thema”, zegt Holtslag-Roelvink.

In theorie staat het aanbod voor iedereen open, maar in de praktijk blijkt het toch lastig voor bepaalde doelgroepen om deel te nemen. Holtslag-Roelvink: “Vaak heeft een sportaanbieder de hardware wel voor elkaar. Men wil graag openstaan voor verschillende doelgroepen en heeft wellicht ook een aantal aanpassingen gedaan aan gebouw en aanbod. Maar de zogenoemde software ontbreekt. In het beleid staat dat er op de club niet gediscrimineerd wordt, maar het blijkt lastig om microdiscriminatie – bijvoorbeeld schelden met ‘homo’ door bezoekers van de club – ook echt aan te pakken.” Of in de communicatie worden alleen foto’s gebruikt van sportende witte jongens, terwijl meisjes en kinderen met een andere huidskleur ontbreken.

“Dit gebeurt niet met opzet. Hieruit blijkt dat inclusie nog niet in het bewustzijn van veel mensen zit. Het begint bij jezelf en je eigen mindset. We willen dat inclusie in het hele handelen van sportaanbieders en buurtsportcoaches doorsijpelt.”

De nieuwe basisopleiding inclusief sporten en bewegen, die vanaf komend jaar te volgen is bij de vijf regionale academies, kan daarbij helpen. Maar ook gesprekken met verschillende doelgroepen zelf kunnen heel verhelderend zijn. Holtslag-Roelvink: “Durf in gesprek te gaan met mensen met een migratieachtergrond of LHBTI+ers. Wat is er nodig? Waar lopen zij tegenaan bij jouw aanbod? Voelen ze zich welkom? Welke drempels zijn er, zowel fysiek als gevoelsmatig?” Ook gesprekken met andere professionals kunnen een schat aan informatie opleveren, zegt Holtslag-Roelvink. “Denk bijvoorbeeld aan sociaal werkers. Zij kunnen helpen het juiste aanbod te creëren. Uiteindelijk willen we dat mensen niet alleen voor het spreekwoordelijke feestje worden uitgenodigd, maar ook kunnen dansen.” ■

D

e buurtsport- coach als strategische verbinder

Buurtsportcoaches hebben een verbindende rol: ze koppelen sport en bewegen aan verschillende andere sectoren. Dat vraagt om strategisch denken en handelen. Het Mulier Instituut heeft in een kenniswerkplaats samen met een aantal buurtsportcoaches onderzocht waar deze strategisch-verbindende rol van buurtsportcoaches nu precies uit bestaat, wat ervoor nodig is om deze rol op een goede manier in te vullen en welke competenties hierbij van belang zijn. AD HOOGENDAM, WIKKE VAN STAM EN EVA HEIJNEN

Strategieën van verbindende professionals

Uit de literatuur hebben we vier aanpakken gehaald die professionals in een verbindende rol hanteren:

- *fixing*: beleid verbinden met de wensen, behoeften en mogelijkheden van de doelgroep;
- *collaborating*: professionals vanuit verschillende sectoren verbinden om (duurzame) samenwerking tot stand te brengen;
- *reaching*: in contact komen met uiteenlopende (vaak moeilijk bereikbare) doelgroepen en personen;
- *enabling*: aan de slag gaan met deze doelgroepen om ze in staat te stellen duurzaam deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten (en daardoor aan de samenleving).

De deelnemers aan de kenniswerkplaats herkenden deze strategieën. De strategische rol van de buurtsportcoach komt het meest tot uitdrukking bij de fixing-strategieën. Zij passen niet altijd zelf reaching-en enabling-strategieën toe, andere buurtsportcoaches in hun team zijn daar soms meer mee bezig.

De strategieën worden ook in combinatie ingezet. Vaak gestuurd vanuit beleidsdoelen in combinatie met behoeften van inwoners, werkt de buurtsportcoach aan het verbinden van verschillende sectoren (fixing). Door samenwerking met professionals uit verschillende sectoren, bijvoorbeeld welzijn of zorg (collaborating), kunnen ze in contact komen met bepaalde doelgroepen (reaching). Deze doelgroepen proberen buurtsportcoaches te ondersteunen bij de stap naar duurzame sportdeelname (enabling). Het mooiste is het wanneer deelnemers zich ontwikkelen tot organisatoren of begeleiders van activiteiten. Bijvoorbeeld het kleine wandelgroepje dat zich met hulp van een buurtsportcoach ontwikkelt tot een grote vaste wandelgroep die zichzelf organiseert. Reaching en enabling vragen wel veel geduld en doorzettingsvermogen.

Beleid verbinden met wensen en behoeften van mensen (fixing)

Buurtsportcoaches met een strategisch-verbindende rol willen in de eerste plaats inspelen op de wensen en behoeften van wijkbewoners of bepaalde doelgroepen. Maar ze moeten daarbij rekening houden met het beleid van de gemeente of organisatie(s) waarvoor ze werken. De kenniswerkplaats heeft inzicht gegeven in hoe ze dat doen, wat daarbij van belang is en tegen welke dilemma's ze aanlopen.

- Bepalen wat nodig is: Buurtsportcoaches krijgen vaak veel vrijheid van hun opdrachtgevers en het beleid laat meestal ook veel ruimte. Deze keuzevrijheid ervaren buurtsportcoaches als prettig, maar is ook een uitdaging. Buurtsportcoaches willen vaak het liefst alles oppakken, maar hun tijd en capaciteit is beperkt. Ze moeten dus inschatten waar hun inzet het hardst nodig is. Daarvoor moet je goede voelsprietten hebben in de wijk en weten wat er speelt. Een risico is dat andere sectoren al snel naar de buurtsportcoach kijken als de persoon die het allemaal wel even zal regelen als het om sport en bewegen gaat.
- Inspelen op kansen en mogelijkheden: Buurtsportcoaches spelen graag in op ideeën of initiatieven van buurtbewoners. Zichtbaar zijn is belangrijk, zodat buurtbewoners en professionals ze kennen en weten te bereiken. Niet altijd passen deze kansen binnen de vooraf afgesproken (beleids)plannen. Daarom is het nodig in goed overleg met opdrachtgever of gemeente te besluiten een kans wel of niet te pakken. Soms is dat 'een sprong in het diepe', omdat het iets nieuws is waarvan nog niet zeker is of het gaat werken. Dat vergt dus durf om risico's te nemen en los te kunnen laten.
- Verbinden met andere beleidsterreinen: Om verbinding te kunnen maken met andere sectoren, is het belangrijk dat sport en bewegen voortdurend onder de aandacht wordt gebracht

bij die andere afdelingen binnen de gemeente. De buurtsportcoach moet daarom goede contacten onderhouden met de beleidsmedewerker sport (of iemand anders binnen de gemeente), die als een soort 'interne ambassadeur voor sport en bewegen' optreedt. Ook is belangrijk dat de buurtsportcoach tijdig wordt geïnformeerd over en zo mogelijk betrokken wordt bij initiatieven van andere afdelingen. Kennis over hoe het werkt bij een gemeente is dan een voordeel.

- Verantwoorden: Buurtsportcoaches vinden het belangrijk om inzicht te geven in wat ze hebben gedaan, wat hun inspanningen hebben opgeleverd en hoe dit bijdraagt aan de doelen van het sport- en beweegbeleid. Hoe ze dat doen verschilt per gemeente/situatie. Vaak is het een mix van 'cijfers' (aantal activiteiten, deelnemers, et cetera) en andersoortige informatie. Daarbij is het lastig om duidelijk te maken wat er allemaal komt kijken bij het behalen van bepaalde resultaten. Buurtsportcoaches willen daarom graag informatie over de context geven. Verantwoorden gebeurt overigens niet alleen na afloop. Het is belangrijk om geregeld gesprekken te voeren over wat er speelt.

Meeste impact

De mogelijkheden om in te spelen op wensen, behoeften en initiatieven van bewoners en verzoeken vanuit andere organisaties zijn in principe eindeloos. Buurtsportcoaches moeten zich daarom voortdurend afvragen: waar kunnen we de meeste impact hebben en waar is onze hulp het hardst nodig? Hierover zijn ze regelmatig in gesprek met opdrachtgevers en beleidsmakers, om af te tasten of het past binnen de beleidskaders. Omdat deze kaders veel ruimte bieden, krijgt het beleid via deze dialoog verdere invulling. Buurtsportcoaches zijn dus niet slechts 'uitvoerders' van beleid, maar geven het mede vorm. ■

Buurtsport- werkers van het begin zijn uitgegroeid tot verbinders”

EDDY VEERMAN

De beroepsgroep buurtsportcoach (en cultuurcoach) bestaat inmiddels geruime tijd. De pioniers van het eerste uur hebben zich doorontwikkeld. In dit artikel zoomen we in op een aantal van hen. Hoe hebben zij zich ontwikkeld in het landschap van coaches en de elkaar opvolgende regelingen? Welke uitdagingen lagen en liggen er en welke kansen zien ze voor de beroepsgroep?

Marvin Visser staat symbool voor de evolutie van de buurtsportcoach. Begonnen in Brabant, werd hij projectmanager Breedtesport Impuls (BSI) & BuurtOnderwijsSport Impuls (BOS) voor de gemeente Alblasterdam, naderhand ging Marvin als projectleider aan de slag bij het Sportbedrijf van de Gemeente Dordrecht en sinds enige tijd is hij directeur van de stichting 'Vlaardingen in beweging'.

"Ik ben begonnen met een bal onder de arm op een pleintje in Breda, de term buurtsportcoach bestond toen nog niet, het was 'sportbuurtwerker'", vertelt hij. "Je trok de wijk in en moest zorgen dat je kinderen in beweging bracht." Vanaf het moment dat de combinatieregeling van start ging, stond Marvin al niet meer in trainingspak in de straat of op een veldje. "We behoorden met Dordrecht tot de eerste 35 gemeenten die aan de slag mochten en waren aan het uitvinden hoe zo'n nieuwe regeling te laten renderen. Je kon de invulling lokaal bepalen. We hadden partnerships met basisonderwijsinstellingen en sportverenigingen, zo gingen we de wijken en scholen in. Je werd daarbij gedwongen om samenwerkingen aan te gaan – ook met welzijnswerk – en

was dat er een duidelijke richting was van wat we wilden bereiken. De regeling was een mooi instrument om dat deels mogelijk te maken. We probeerden enkele takken van sport dichterbij de potentiële doelgroepen te krijgen. Sportpromotors kwamen van een satellietvereniging in de wijk, en zo ontstond een alliantie met de verenigingen die niet in de wijk gevestigd waren. Zo lukte het om direct na schooltijd door middel van activiteiten om basisscholieren te verbinden met de verenigingen", zegt Marvin, die destijds projectleider was.

"Zowel Dordrecht als Vlaardingen maken nog steeds dankbaar gebruik van de regeling. Het is een deel van je human capital. Inmiddels is het 'goede werkgeverschap' verantwoord ingebed en op verschillende manieren toegepast. Mijn loopbaan kun je eigenlijk naast de ontwikkeling van de landelijke regelingen leggen: de BOS-impuls, combinatiefunctionaris, de BSC-regeling. Daarbij ben ik altijd aan de kant van de breedtesport gebleven en in die 25 jaar kwam er altijd een regeling die volgde op een vorige regeling. Breedtesportstimulering is niet meer weg te denken."

“Er wordt meer gemonitord, wanneer we iets uitgeven moeten we het efficiënt besteden en er wordt gemeten wat werkt en minder goed werkt”

Marvin Visser

dat is een veel effectievere manier om mensen in beweging te krijgen. Werkende weg probeerden we uit te vinden wie verantwoordelijk was voor welk deel van het werk en wie het betaalde. Dat was letterlijk pionieren."

In Dordrecht was er naderhand vanaf 2008 nieuw sportbeleid. "Het voordeel daarvan

"Vroeger' was het omdat we sport en bewegen belangrijk vonden; nu vormt bewegen een middel om een bijdrage te leveren aan andere uitdagingen, zoals het stimuleren van sociale cohesie en veiligheid. Buurtsportcoaches zitten op het snijvlak van beleid en uitvoering en zijn in het web van zorgprofessionals en

sport actief. Het gaat niet meer alleen om het bewegen als doel op zich, dat is bijna 180 graden anders dan hoe het in 2008 begon. Het is groter en complexer geworden. Veel van de buurtsportwerkers en de operationeel uitvoerende jongens en meiden van het begin zijn inmiddels verbinders en projectleiders geworden."

"Wat de toekomstige mogelijkheden betreft: de noodzaak is er. Destijds werd je gestuurd op effectief bewezen activiteiten en dan kon je aankloppen voor subsidies. Dat is wel gebleven, overheden gaan niet het wiel opnieuw uitvinden. Er wordt meer gemonitord, wanneer we iets uitgeven moeten we het efficiënt besteden en er wordt gemeten wat werkt en minder goed werkt. Dan kun je professionals op die projecten inzetten en is de kans van slagen groter."

"Sinds vorig jaar waaierd het preventie- en sportakkoord uit over het land. In Vlaardingen wordt ook het preventieakkoord afgesloten, daarbij worden allianties gesmeed en ik vind het machtig dat de buurtsportcoach daar ook een rol in kan spelen. Er is zoveel overlap. Neem het bewegen in openbare ruimten:

“Voorheen hadden we met wat promotie al succes, tegenwoordig moeten we de mensen letterlijk aan de hand meenemen”

Marlou Rikkert

de buurtsportcoach kan als kenner partijen aan elkaar verbinden.”

“Binnen het landelijk ontwikkelde carrièrepad voor buurtsportcoaches zijn er vier profielen, van A tot D. In de tijd van de eerste regelingen zat iedereen in A, inmiddels zit nog maar vijf procent in A, dat zegt alles over hoe de beroepsgroep zich heeft ontwikkeld. Inhoudelijk zie je landelijk wel verschillen, lokaal blijft het toch maatwerk. Wij doen veel aan bewegingsonderwijs op scholen, dan ben je midden in de wijk aanwezig. Het maatwerk van de regeling is tevens de kracht van de regeling.”

‘Inspelen op wat de mensen willen’

Marlou Rikkert trad in 2016 in dienst van Stichting Sportservice Noord-Brabant, als BSC in de gemeente Geertruidenberg. Ruim twee jaar later ontving zij uit handen van Peter Heerschop en in het bijzijn van minister Bruno Bruins (Medische Zorg en Sport) de prijs van ‘Beste BuurtSportCoach’ van Nederland. Volgens de mensen die stemden, is Marlou een veelzijdige, leergierige buurtsportcoach en daarmee een inspirerend voorbeeld voor collega’s. “Mijn leidinggevende had mij genomineerd en dat je vervolgens ook de meeste stemmen krijgt, dat is een enorme vorm van waardering en iets om trots op te zijn. Ik heb gemerkt dat organisaties daarna makkelijker de weg naar ons wisten te vinden en buurtsportcoaches van elders informeerden over hoe wij hier te werk gaan. Dat vond ik leuk en dat is ook een toegevoegde waarde voor mezelf, om met anderen in contact te zijn.”

Ze was in haar rol aanvankelijk vooral met de uitvoering bezig. “Nadat ik de prijs won, heb ik de ontvangen cheque gebruikt om een studie te gaan doen. Wij spelen erg in op de kwetsbare doelgroep, de eenzaamheid onder ouderen heeft hier hoge prioriteit. We zetten in op vroegtijdige signalering en kijken op welke manier we een bijdrage kunnen leveren. Mensen die langer thuis wonen, belanden in een sociaal isolement en komen weinig het huis uit. Het blijkt ook moeilijk te zijn om ze over de streep te trekken om met een activiteit mee te doen. Voorheen hadden we met wat promotie al succes, tegenwoordig moeten we de

mensen letterlijk aan de hand meenemen.”

“We moeten echt kijken naar begeleiding op maat, kijken meer naar het verhaal erachter: wat is de reden van bepaald gedrag? Misschien hebben ze weinig sociale contacten. Dat maakt ons vak nu uitdagender, leuker. Voorheen opereerden we als echte buurtsportcoaches, waardoor mensen die een drempel voelen richting sport je niet kennen. Je bent nu – naast het werk als buurtsportcoach – ook een sociaal werker in de gemeente.”

“De kwetsbare doelgroep betreft niet alleen ouderen, ook jongeren zijn zich eenzaam gaan voelen sinds de coronatijd. Het is een moeilijke doelgroep, velen hebben andere interesses gekregen. We kijken goed naar de behoeften, organiseren niet alleen activiteiten, maar we gaan met de jongeren in contact om die (sport-)behoefte te achterhalen. Dit doen wij in samenwerking met de jongerenwerkers. Dan wordt het op maat: voor én met elkaar iets opstarten.”

“Door corona is een verschuiving opgetreden, we moeten er hard aan trekken om ze weer naar punten toe te krijgen om te gaan bewegen. We zijn herkenbaar in gemeente, zitten op alle basisscholen, zijn breed inzetbaar en zijn hard gegroeid.” Marlou – die zelf ook sport, mede om het werk even te laten voor wat het is – nam ondertussen de functie van coördinator van de buurtsportcoaches over van haar voorganger Hennie van Kuijk: “Ik vind het ontzettend leuk om contact te hebben met enthousiaste partners die met aanvragen bij mij terechtkomen. Vervolgens kan ik dat in mijn team, dat bestaat uit vier collega’s en vijf stagiaires, doorzetten

Marlou Rikkert

en zo komen we samen vaak tot mooie initiatieven. Ik kijk altijd naar hoe het beter kan en blijf inspelen op wat de mensen willen. We zijn nog steeds op zoek naar meerdere collega's, proberen op zoveel mogelijk scholen bewegingsonderwijs aan te bieden, dus daar ligt voor ons nog een taak om er geschikte buurtsportcoaches voor te vinden."

'Je doet graag waardevol werk'

Stephan Oorburg begon in 2011 als Coach Sport en Beweging en is inmiddels zeven jaar teamleider bij Sportbedrijf Drachten en sinds januari 2022 voorzitter van Wij Buurtsportcoaches. "Toen ik als afgestudeerde ALO'er het profiel zag, dacht ik 'wat fijn dat er één baan is voor leuke verschillende dingen', zoals hulp bij het onderwijs in de buurt, gericht op inwoners en de sportverenigingen. Plus de vrijheid die je hebt om verschillende problemen op jouw manier aan te vliegen; uiteraard binnen de kaders van de opdracht van de gemeente Smallingerland."

"Zonder onze hulp was mevrouw nooit gaan sporten"

Stephan Oorburg

"In het begin lag de focus op de basisschooljeugd, maar zoals ook elders in het land zag je na verloop van tijd de verbreding naar alle inwoners. 'Gelijke kansen' is een veel gebruikte hedendaagse term, voor iets dat toen ook al speelde. In Smallingerland is nog steeds sprake van grote verschillen tussen mensen die zelf iets kunnen faciliteren en mensen die dat absoluut niet kunnen betalen. Wij zijn en helpen overal, maar juist in die aandachtswijken werken we proactief, kijken we waar de behoefte ligt en hoe we een interventie kunnen inzetten, zodat de

inwoners toch gaan bewegen."

"Je doet graag waardevol werk. Dit zijn wel de moeilijkste casussen, mensen in beweging krijgen die dat intrinsiek niet willen. Dat vraagt meer tijd en creativiteit, maar uiteindelijk creëer je veel meer impact. Zo kregen we een casus door gespeeld van een man die thuis zat, geen sociale contacten had, zijn gezondheid holde achteruit en andere instanties kregen hem niet het huis uit. Daar hebben we een buurtsportcoach op gezet. Na een lang traject is hij bij een sportgroepje aangesloten en tevens als vrijwilliger bij onze activiteiten gaan helpen. Dat heeft heel veel tijd gekost, maar is zó waardevol. Datzelfde gebeurde met een vrouw die wilde volleyballen, maar zij voelde zich niet geaccepteerd toen zij een keer meedeed bij een vereniging. Na intensieve interventie van een collega is zij aangesloten bij een seniorenvolleybalgroep. Zonder onze hulp was mevrouw nooit gaan sporten. Ik ben blij dat we ons op dit soort casussen mogen richten van de gemeente Smallingerland, zoals we dat ook doen bij kinderen die wat minder behendig zijn of minder zelfvertrouwen hebben. Het wordt steeds breder, we worden betrokken bij uitvoering van het preventieakkoord, er wordt gestimuleerd dat we samenwerken, alsmede te helpen bij crisisopvang van asielzoekers en die mensen aan te zetten tot sport en bewegen."

Stephan begon een decennium geleden als buurtsportcoach. "En ik ben een tijdje consulent geweest, voor bijvoorbeeld verenigingsondersteuning. Sinds zeven jaar ben ik teamleider – wat ook mijn ambitie was – en probeer ik met mijn kennis en ervaring onze afdeling te faciliteren, iedereen optimaal de ruimte te geven om creatief te zijn en zich te ontwikkelen. Ik heb me altijd beziggehouden met sportbeleid en op welke manier je iets kunt organiseren om resultaat te boeken.

Als teamleider kan ik dat voor de hele gemeente doen en daarvoor zit ik ook aan allerlei 'tafels'. Het mooie binnen deze gemeente is dat de banden met de beleidsmedewerkers en beleidsadviseur sport heel nauw zijn. De gemeente bepaalt de ambities en doelstellingen, maar hoe die worden bereikt, mogen wij bepalen. Wij zijn de professionals en kiezen zelf de tools."

"Met Wij BSC zijn we ook echt een lerende organisatie. Als je kijkt naar onze beroepsgroep: er wordt van alle kanten aan ons getrokken, tussendoor moeten we ook even bijscholen en een cursusje doen. Plan dat maar eens in. Je hebt daarbij het type mens nodig dat van de interactie is en graag bezig is. Onze collega's organiseren zelf de onderlinge kennisdeling. Als er binnen een kennisteam een vraag komt, dan zegt de ander 'we gaan wel even zitten, want daar heb ik ervaring mee'. Dat gaat heel organisch en daar ben ik ontzettend trots op." ■

Van Verbinder naar Verbindelaar

**DE BUURTSPOORT-
COACH MOET
MEER DOEN DAN
VERBINDEN EN
ONTWIKKELEN,
HIJ/ZIJ ZAL MEER
EN MEER MENS
EN ORGANISATIE
IN BEWEGING
MOETEN BRENGEN.
EEN ECHE
VERBINDELAAR**

Wij noemen ons zelf graag Verbindelaar. Dat is niet zomaar. Het is een resultaat van werken als verbinder en ontwikkelaar en een leven lang leren. We hebben beide een directe relatie met de mooie beroepsgroep buurtsportcoaches. We nemen je graag mee in onze eigen ontwikkeling in relatie tot de ontwikkeling van het vak van buurtsportcoach.

Ik (René) was destijds als directeur van de Werkgevers in de Sport (WOS) betrokken bij het eerste functieprofiel van de combinatiefunctienaris. Dat was toen echt pionieren. De gedachte was verbinding te maken tussen sport en onderwijs. Er zouden nog vele sessies en ontwikkelingen volgen. Zelf ben ik opgeleid als (cao-)onderhandelaar. Toen ik als zelfstandige verderging, ben ik me meer op de voordelen van de dialoog gaan richten. Mijn ervaring als onderhandelaar ben ik samen met de gewenste competenties van buurtsportcoaches gaan combineren met de ontwikkeling van dit vak. 'Verbindingen maken' stond zo centraal en daar had ik wel ervaring in. Samen met Karin van der Maat (medeoprichter van het label de Verbindelaar) en in nauw contact met de buurtsportcoaches heb ik een training ontwikkeld die juist gaat over deze competenties: Ontwikkelkracht door dialoog. Karin en ik hebben hierover ook een boekje uitgebracht. Karin bracht haar eigen specifieke kennis in, we vullen elkaar mooi aan en leren zo dus van elkaar. Na het boekje hebben we in de praktijk ook een volgende stap gezet. Het werk als verbindelaar zijn we steeds meer gaan zien als duurzaam verbinden. Verbinden lukt ons meestal wel, ontwikkelaar zijn is een volgende stap, maar het vasthouden van wat we ontwikkelen is een veel lastiger klus. We hebben daarom bouwstenen ontwikkeld voor het duurzaam verbinden. Zelf heb ik dat in de praktijk gebracht door de Verbindelaar duurzaam te laten voortbestaan. Vandaar dat ik Wilco heb gevraagd leiding te gaan geven aan de Verbindelaar. Verbinden, kennis delen, blijven ontwikkelen en werken aan een duurzaam karakter, dat geldt voor mij, maar ook voor de andere professionals in de sport. Ik geef graag het stokje ook in deze column over aan Wilco Huisman.

Ik (Wilco) ben begonnen als buurtsportcoach en verenigingsondersteuner bij Accres in Apeldoorn waarna ik vervolgens als verenigingsmanager bij SV Twello werkzaam was. Deze kennis en ervaring kon ik mooi meenemen in mijn vervolgstap als zelfstandig ondernemer. Ik heb afgelopen jaren veel verenigingsbestuurders begeleid om samen te kijken naar hun toekomstvisie. Samen met groepen vanuit de verenigingen ging ik op zoek naar hun kern, hun energie, hun DNA. Niet van bovenaf, maar als procesbegeleider. De afgelopen twee jaar ben ik betrokken geraakt bij het opstellen en uitvoeren van lokale sport- en preventieakkoorden. Met veel plezier heb ik deze trajecten uitgevoerd vanuit de Verbindelaar. Wat ik daar geleerd heb, is dat de energie zit in gemeenschappelijke belangen, daarmee zet je een beweging in gang. De visie van René en Karin op verbinden en het in beweging krijgen van mensen en organisaties sprak mij aan. Ik ben betrokken bij trainingen en diverse procesbegeleidingstrajecten. Ik merk ook steeds meer dat we er niet alleen zijn om een beweging in gang te zetten, maar vooral om dat een duurzaam karakter te geven. Met elkaar hebben wij daarvoor bouwstenen ontwikkeld, maar iedere dag maken we weer nieuwe ervaringen mee en blijven ook wij leren vanuit onze praktijk. Inmiddels ben ik verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering van het label. Vanuit mijn werk en mijn praktijkervaring heb ik mij doorontwikkeld door te doen en te leren. Een leven lang leren is inmiddels mijn motto geworden. Van Verbinder en ontwikkelaar ben ik nu Verbindelaar.

Hoewel we als adviseurs vaak alleen staan in een opdracht, zijn we nooit alleen. Intern maken wij verbinding met elkaar, leren wij van elkaar en maken gebruik van elkaars expertise. De voorwaarde voor een Verbindelaar. We benutten de inzet van meer collega's binnen de Verbindelaar om nog meer

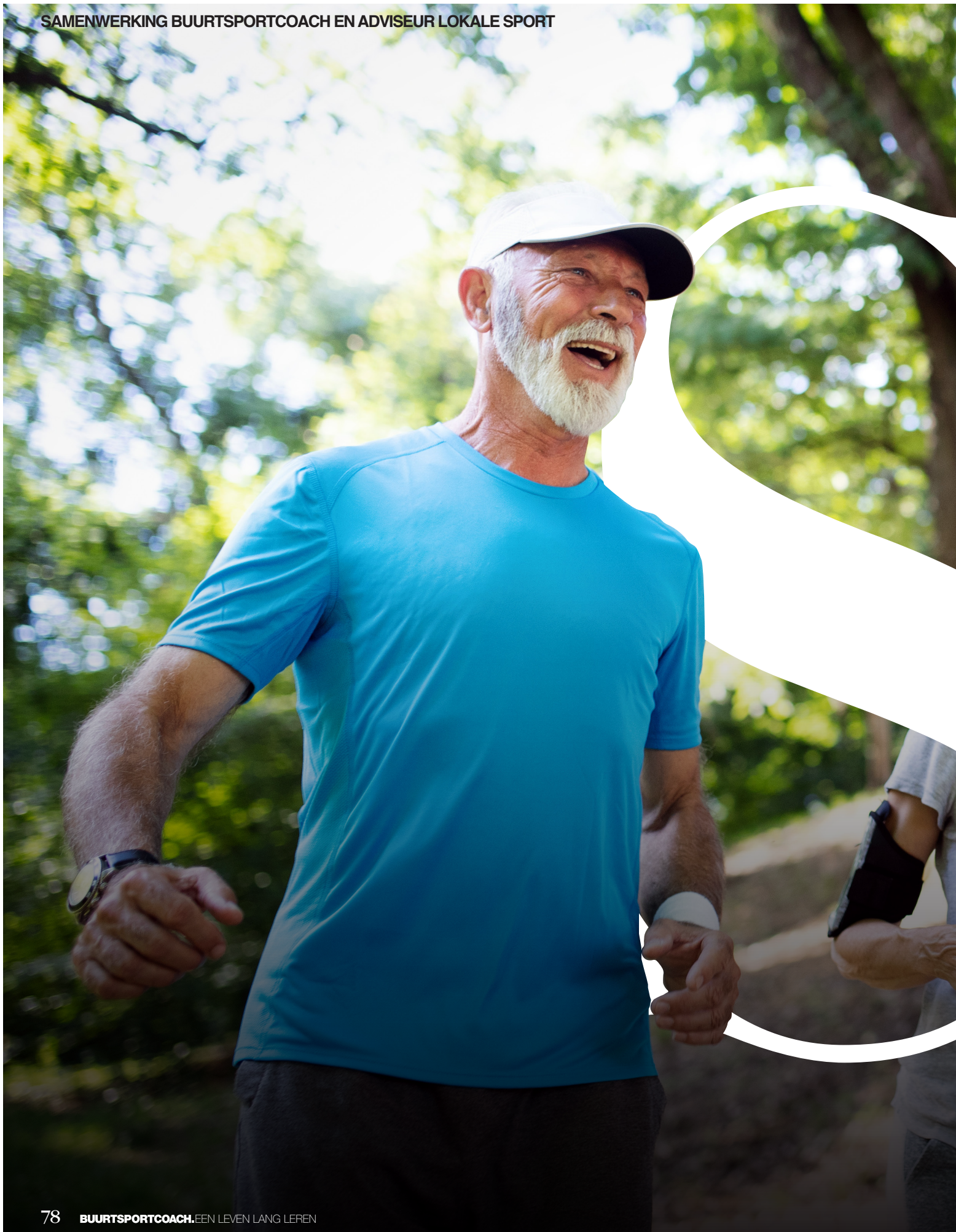
expertise met elkaar te delen en maatwerk te kunnen leveren. Ook wij leren steeds weer door nieuwe inzichten, de nieuwe politieke realiteit en van het werkveld zelf door in gesprek te gaan met professionals. Het vak van buurtsportcoach groeit, niet alleen in aantal, maar ook in de professionele ontwikkeling. Zij zijn niet meer weg te denken uit het veld van sport en bewegen. Steeds meer ontstaat de directe relatie met het sociale domein. Wat een mooie uitdaging voor het vak!

De buurtsportcoach moet meer doen dan verbinden en ontwikkelen, hij/zij zal meer en meer mens en organisatie in beweging moeten brengen. Een echte Verbindelaar. Dat vraagt om andere, nieuwe competenties. Dat vraagt om het meenemen van partijen. Dat vraagt om dialoog, verbinding en om ontwikkelkracht. Een mooie uitdaging en vergelijkbaar met wat wij zelf hebben doorgemaakt. Ook wij leren nog iedere dag en delen dat graag in onze trainingen. Een professionele ontwikkeling van het vak vraagt om professionele ontwikkeling van jezelf. Groei van een Verbinder en Ontwikkelaar naar een Verbindelaar.

Meer info: www.verbindelaar.nu; info@verbindelaar.nu.

Wilco (links) en René tijdens een startbijeenkomst lokaal sport- en preventieakkoord.

Senioren in Stede Broec bewegen weer dankzij F.I.T.

Ria Smit deed altijd met veel plezier mee aan 'Meer Bewegen voor Ouderen'. Maar door problemen met haar gezondheid moest ze daar twee jaar geleden tijdelijk mee stoppen. De draad weer oppakken bleek moeilijker dan verwacht. "De stap was groot, te groot om alleen te doen. En dat geldt natuurlijk niet alleen voor mij", zegt ze. SANDRA VAN MAANEN

“Naast de doorstroming naar het reguliere sportaanbod zeggen veel deelnemers dat ze nu vaker fietsen en wandelen dan voor F.I.T. Ook dat is natuurlijk winst”

Sabine van Lochem (buurtsportcoach/coördinator bewegen Stede Broec)

Het idee achter F.I.T. is simpel: met een laagdrempelig sport- en beweegprogramma mensen die minder makkelijk zelf het initiatief nemen verleiden toch te gaan sporten en ze daarna te begeleiden naar een bestaande sport- of beweegactiviteit. Met name dat laatste is belangrijk, zegt Ria. Deelnemers hebben al een drempel overwonnen door mee te doen aan F.I.T.. De volgende stap naar een reguliere vereniging of trainingsgroep moet zo makkelijk mogelijk worden gemaakt. Ria: “Jordi en Sabine hebben gezorgd voor een warme overdracht.”

Lessen op maat

Terug naar het begin. Toen de Seniorenraad vanuit het Sportakkoord groen licht

had, heeft de stichting zelf contact gezocht met een personal trainer (voor het sportieve gedeelte) en een leefstijladviseur. “Naast bewegen is een gezonde leefstijl belangrijk voor ons. Daarom wilden we ook informatie geven over bijvoorbeeld gezonde voeding en goede slaap”, zegt Ria.

De Seniorenraad organiseerde een informatiebijeenkomst en adverteerde in de lokale krant. Achttien ouderen meldden zich aan voor de acht lessen, die een combinatie vormden van verschillende sport- en beweegactiviteiten en de lessen van de leefstijladviseur. “De lessen waren voor alle deelnemers op maat. Er werd gekeken naar wat iemand kon. Iemand die bijvoorbeeld slechte heupen heeft, kreeg vooral oefeningen voor de armen. We wilden dat het aanbod voor iedereen aantrekkelijk was”, vertelt Jordi.

Na vier lessen namen hij en Sabine een vragenlijst af bij de deelnemers. Jordi: “We vroegen wat ze leuk vonden en waar hun interesse lag om verder te sporten. Omdat we de vragen afnamen, hadden Sabine en ik al geïnventariseerd welk aanbod

Omdat Ria als voorzitter van de Stichting Seniorenraad Stede Broec wist van het bestaan van het Sportakkoord en de mogelijkheden voor financiering van sport- en beweegactiviteiten, kwam ze met een plan: ze wilde meer senioren zoals zij (weer) aan het bewegen krijgen. De buurtsportcoach van Team Sportservice West-Friesland en de adviseur lokale sport schoten te hulp. Inmiddels zijn achttien ouderen (opnieuw) aan het sporten door het project F.I.T. door training en informatie.

Sabine van Lochem is buurtsportcoach en coördinator bewegen in het sociale domein. Vanuit die rol had ze al contact met de Seniorenraad. “Het idee kwam van Ria, maar wij hebben geholpen met de subsidieaanvraag. En toen de subsidie vanuit het Sportakkoord eenmaal was toegekend, hebben we contacten gelegd met bestaande sportaanbieders”, vertelt ze.

Met ‘wij’ bedoelt Sabine zichzelf en haar collega Jordi Meester. Hij is namens Team Sportservice West-Friesland adviseur lokale sport. Daarnaast werkt hij ook als verenigingsadviseur. “Daardoor ken ik de verenigingen en andere sportaanbieders in West-Friesland goed. Dat geldt ook voor Stede Broec. Dankzij de korte lijntjes konden we sportaanbieders makkelijk binden aan dit project.”

Jordi Meester

voor deze doelgroep er is bij de lokale sportaanbieders en wanneer die lessen zijn en hoeveel het kost om deel te nemen. Bijvoorbeeld trimzwemmen op dinsdagochtend om tien uur, zwemmen voor hartpatiënten op maandag om kwart voor elf en volleybal op woensdagavond." De deelnemers konden in de vragenlijst een top drie aangeven van welke activiteiten ze leuk zouden vinden. Terwijl zij de lessen vijf tot en met acht volgden, namen Jordi en Sabine contact op met de sportaanbieders.

In de week na de laatste F.I.T.-les konden de deelnemers daardoor meteen beginnen bij een reguliere les. "Hierdoor lukte het om de deelnemers een warm welkom te geven. Het kan hartstikke spannend zijn om in je eentje voor het eerst naar een bestaande groep te gaan, zeker als je al lange tijd niet of maar weinig hebt gesport. Die drempel wilden we wegnemen. De sportaanbieders hebben tijdens de eerste les gezorgd voor een warm welkom. Door een trainer, of door iemand die al langer bij die groep sport. Het warme onthaal zorgde ervoor dat het wat minder spannend was", zegt Sabine.

Sabine stuurde de deelnemers een evaluatieformulier. Daaruit komt een positief

ject. De helft van de deelnemers beweegt nu meer dan voorheen. "Naast de doorstroming naar het reguliere sportaanbod zeggen veel deelnemers dat ze nu vaker fietsen en wandelen dan voor F.I.T. Ook dat is natuurlijk winst", zegt Sabine.

Samenwerken en aanvullen

Zij en Jordi hebben tijdens het project veel samengewerkt. Jordi: "Vanuit mijn rol als adviseur lokale sport ken ik de verschil-

Sabine kent de Seniorenraad en de doelgroep juist goed. Sabine: "Daarnaast ben ik vooral van het organiseren, coördineren en structuur aanbrengen. Zo konden we elkaar goed aanvullen."

Ria is dankzij F.I.T. weer begonnen met Meer Bewegen voor Ouderen. Ook zijn twee deelnemers lid geworden van een fitnessschool en zo is er nog een aantal overgestapt naar bestaand beweegaanbod. Sabine: "Een aantal heeft aangegeven graag te blijven sporten in de vorm van het F.I.T.-project. We gaan kijken of we daar budget voor kunnen krijgen."

Intussen zit Ria ook figuurlijk niet stil. Ze heeft nog veel meer ideeën om ouderen in Stede Broec en daarbuiten fitter en gezonder te laten worden en hoopt opnieuw op mogelijkheden vanuit het Sportakkoord, wellicht in combinatie met het Preventieakkoord. "Het zou ontzettend mooi zijn om sporten en bewegen voor ouderen te combineren met valpreventie en cognitieve training. Alles in één, voor een betaalbaar bedrag. Er zijn wel valpreventietrainingen, maar die zijn duur en bovendien zijn ze na een paar weken afgelopen. Terwijl het belangrijk is om er aandacht aan te blijven besteden, want vallen is voor senioren een risico. En kan grote gevolgen hebben. Hoe mooi zou het zijn om valpreventie te integreren in een sportuur?" ■

"Vanuit mijn rol als adviseur lokale sport ken ik de verschillende partijen in de gemeente Stede Broec goed. Ik kan ze met elkaar verbinden"

Jordi Meester (Team Sportservice West-Friesland)

beeld naar voren. Zo geeft 83 procent van de deelnemers aan nieuwe mensen te hebben leren kennen. De helft zegt meer zelfvertrouwen te hebben in het dagelijks leven en meer zekerheid te hebben over wat hij of zij kan of niet kan. Ook zegt vijftig procent zich gezonder en fitter te voelen dan voor deelname aan het pro-

lende partijen in de gemeente Stede Broec goed. Ik kan ze met elkaar verbinden. Mijn taak is om het Sportakkoord bij al die partijen onder de aandacht te brengen. Ideeën met een duurzaam karakter en een samenwerking tussen minstens twee of drie partijen komen in aanmerking voor een subsidie vanuit het Sportakkoord.

Haaksbergen: buurtsportcoach en adviseur lokale sport versterken samen de verenigingsondersteuning

Ook in Haaksbergen werken de adviseur lokale sport en de buurtsportcoach samen. Eind 2020 werd het Sportakkoord Haaksbergen onder de naam Haaksbergen, Natuurlijk in beweging gepresenteerd. Ruim veertig partijen in de gemeenten ondertekenden het. Onderdeel van het Sportakkoord was de oprichting van een kernteam. Daarin zitten onder andere de adviseur lokale sport Saskia Smit en buurtsportcoach Nienke Schuppers. Zij is aangesteld als coördinator van het kernteam.

Al snel werd duidelijk dat de verenigingsondersteuning, zoals die in het Sportakkoord bedoeld is, versterkt moest worden. Nienke en Saskia pakten dit samen op. Saskia: "Nienke werd kartrekker, zij legde de contacten met de verenigingen en koppelde hulpvragen terug naar mij. Al snel kwamen we tot de conclusie dat deze korte lijntjes en goede samenwerking veel op konden leveren."

Nienke: "Door met de adviseur lokale sport de hulpvragen op te pakken, combineren we lokale kennis met de kennis van regionale en landelijke spelers en mogelijkheden. We vullen elkaar goed aan. Zo heb ik het gevoel dat ik ook echt iets te bieden heb aan verenigingen."

Ze denkt dat sportbonden zelf een belangrijke rol kunnen spelen in de ondersteuning van de eigen sportverenigingen. "Aanvullend op wat de gemeente biedt. Juist door de komst van de adviseur lokale sport krijgt dit nu meer aandacht en kun je beter op bepaalde vragen ingaan. Omdat de adviseur lokale sport goed op de hoogte is van het ondersteuningsaanbod en services van sportbonden, is dat een welkome aanvulling in de ondersteuning van de sportverenigingen."

Een club die de waarde van de aanpak kan bevestigen, is basketbalvereniging Tonego '65. "Binnen de club worstelen we al enkele jaren om leden, ouders en oud-leden te betrekken bij het invullen van vrijwilligerstaken", vertelt Vincent Paf, bestuurslid technische zaken. De club probeerde een nieuwe structuur op te zetten met verschillende commissies, maar liep vast. "We hebben de Nederlandse Basketball Bond om hulp gevraagd. Onze regiomanager heeft toen contact opgenomen met Saskia en Nienke. Via die weg hebben we de perfecte ondersteuning gevonden vanuit het Sportakkoord. Een procesbegeleider helpt ons nu met een traject om het aantal commissies drastisch terug te brengen en onze vereniging klaar te maken voor de toekomst."

Adviseur lokale sport Saskia benadrukt het belang van een goede samenwerking met de landelijke sportbonden. "In het geval van Tonego '65 hebben we dat goed kunnen zien: als de bond de lokale lijntjes kent en zoals in dit geval de adviseur lokale sport benadert, dan is de juiste ondersteuning snel afgestemd."

Saskia zelf investeerde bewust in goede banden met sportbonden. Ze nam contact op met alle regiomanagers van de verschillende bonden. "En ik weet dat veel van de adviseurs lokale sport in Overijssel dat ook goed op orde hebben. De korte lijnen, het persoonlijke contact, dat zijn dingen die heel veel opleveren."

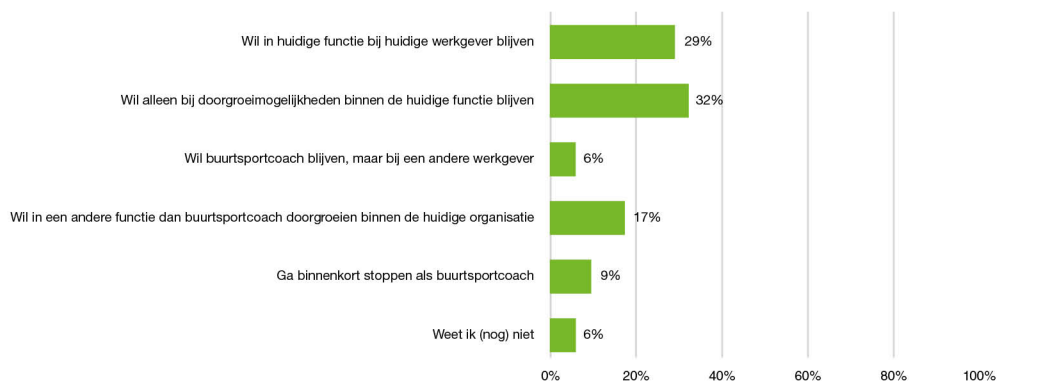
Nienke vindt de samenwerking tussen haar en Saskia erg goed. "Saskia stelt zich flexibel en dienstverlenend op. Ook zijn de kennis en ervaring die zij inbrengt waardevol. Dat maakt het een fijne samenwerking. We raken steeds beter op elkaar ingespeeld en dat is belangrijk."

Eerder richtte Saskia zich voornamelijk op het verstrekken van services, maar sinds begin dit jaar adviseert ze meer op beleidsniveau en over de kwaliteit van clubondersteuning. Dit sluit aan op de behoeften in Haaksbergen. "Dat gaat heel goed: ik kan helpen bij de inrichting van de basis voor de verenigingsondersteuning maar ook bij het vinden van de juiste begeleiding voor een hulpvraag. Zo krijgen de clubs begeleiding op maat en zorg ik voor de borging van duurzame oplossingen voor de gemeente", zegt Saskia.

Bestuurslid Vincent Paf van basketbalclub Tonego '65 is blij met de hulp die hij van Saskia en Nienke heeft gekregen. Hij raadt andere clubs aan om ook hulp te vragen als dat nodig is. "Je hoeft het niet alleen te doen." Saskia beaamt dat. "Het is mooi dat de clubs hun hulpvraag kunnen en durven stellen en worden geholpen vanuit een goed geolied netwerk. Samenwerking leidt tot mooie resultaten."

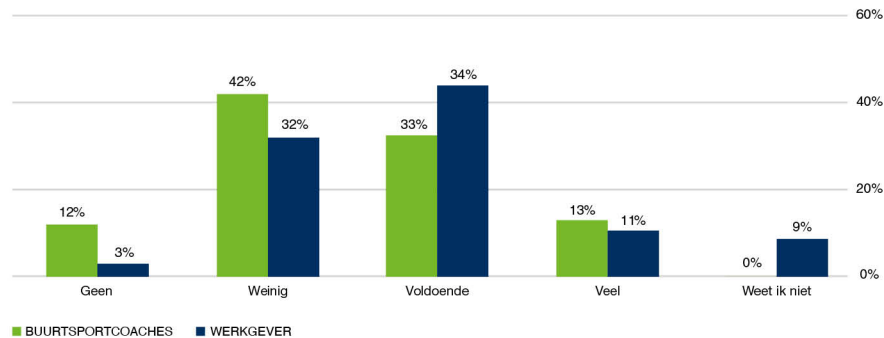
Doorgroeimogelijkheden van buurtsportcoaches

Figuur 1. Toekomstbeeld van buurtsportcoaches voor de huidige functie (in procenten, n=116)

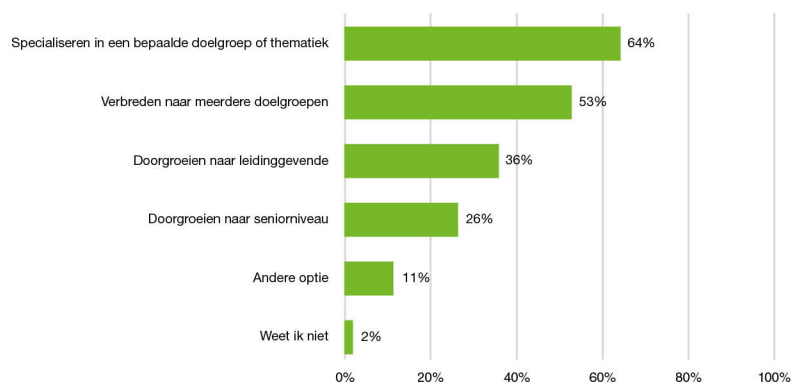
Bron: Peiling Buurtsportcoachpanel oktober 2021, Mulier Instituut.

Figuur 2. Gevoel door te kunnen groeien binnen de functie als buurtsportcoach, volgens buurtsportcoaches (n=116) en werkgevers (n=106) (in procenten)

Bron: Peiling Buurtsportcoachpanel oktober 2021 en peiling Werkgeverspanel april 2021, Mulier Instituut.

Figuur 3. Mogelijkheden om te kunnen doorgroeien volgens buurtsportcoaches (in procenten, n=116)

Bron: Peiling Buurtsportcoachpanel oktober 2021 en peiling Werkgeverspanel april 2021, Mulier Instituut.

BLIJF LEREN!